

§ 1 Anmälan om vice ordförande i utskott

Talmannen anmälde att *Kristina Yngwe* (C) valts till vice ordförande i miljö- och jordbruksutskottet från och med den 2 juni.

§ 2 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2014/15:620

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:620 Utredning om asylprovningen för hbtq-flyktingar

av Robert Hannah (FP)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 8 juni 2015.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 21 maj 2015

Justitiedepartementet

Morgan Johansson

§ 3 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkanden

2014/15:FiU24 Utvärdering av penningpolitiken för perioden 2012–2014

2014/15:FiU17 Utvecklingen inom den kommunala sektorn 2014

2014/15:FiU31 Förändrade villkor för affärsverkscheferna

Utrikesutskottets utlåtande

2014/15:UU18 Mot en ny europeisk grannskapspolitik

§ 4 Strategisk exportkontroll 2014 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Utrikesutskottets betänkande 2014/15:UU11
2014/15:UU11 Strategisk exportkontroll 2014 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden (skr. 2014/15:114)
föredrogs.

Anf. 1 GÖRAN PETTERSSON (M):

Herr talman! Formellt sett handlar det här ärendet om att vi i eftermiddag ska fatta beslut om den skrivelse jag nu har i handen och lägga den till handlingarna.

Detta kan låta mindre spännande, men erfarenhetsmässigt brukar debatten om den årliga skrivelsen om strategisk exportkontroll handla om allt möjligt inom exportkontroll av krigsmateriel.

I år förhåller det sig dock lite annorlunda. Det sitter just nu en parlamentarisk kommitté som har i uppgift att göra en översyn av regelverket för exportkontroll. Kommittén ska lämna sitt slutbetänkande senare i år, och jag ser fram emot att vi antagligen kommer att återkomma i detta ämne senare här i kammaren.

Jag tänker i stället använda mitt anförande till att tala mer principiellt runt frågorna om krigsmateriel och export av densamma. Jag ska ta mitt avstamp i målet för vår säkerhetspolitik. Detta mål är att bevara vårt lands fred och självständighet. En komponent i detta är det militära försvaret, och en central del i det är tillgången till vapen.

Jag tänkte börja med att göra en historisk tillbakablick. Vid upptakten till andra världskriget uppdagades att svenska staten hade försummat materielförsörjningen och tillgången till krigsmateriel för det svenska försvaret. När detta blev uppenbart vidtog man en nödåtgärd genom att skicka ut svenska statstjänstemän på en inköpsresa runt om i världen.

Man upptäckte då att det inte är så enkelt att få inhandla materiel hur som helst i kristider. Det är inte bara en fråga om tillgång och efterfrågan, utan det finns också ett antal bindningar mot olika regimer.

Nödåtgärden slog inte särskilt väl ut. En del materiel av tvivelaktig kvalitet och lämplighet för Sverige blev inköpt. Slutsatsen man sedan drog var att detta inte var någon lyckad metod. I stället började man under pågående krig att bygga upp en svensk försvarsindustri.

När andra världskriget tog slut och övergick i kalla kriget satsade Sverige väldigt mycket pengar på att bygga upp sin försvarsförmåga. Från kalla krigets början till ungefär mitten av 60-talet var det årliga försvarsanslaget ca 4 procent av bruttonationalprodukten. För att sätta det i ett storlekssammanhang skulle detta med dagens mått motsvara en försvarsbudget på 160 miljarder kronor.

En stor andel av försvarsanslaget gick till att modernisera på materiel-sidan. Det var också under den här tiden som en betydande del av den stora svenska försvarsindustrin byggdes upp, framför allt på flygsidan.

I början av 90-talet föll Sovjetunionen. Warszawapakten upplöstes, vilket ledde till att vi fick den stora fredsåterbäringen. I likhet med andra länder minskade Sverige försvarsanslaget kraftigt, från de höga nivåerna. Då uppstod i Sverige en obalans mellan den försvarsindustri man byggt upp

för att inte göra om misstagen från tiden före andra världskriget och den efterfrågan som försvarsmakten hade.

I och med vårt inträde i EU ändrades säkerhetspolitiken till att vi mer och mer inser att vi ingår i ett större sammanhang. På sikt ändrades också formuleringarna till att säga att vi skapar säkerhet tillsammans. Vi har även beroendet i fråga om materielförsörjning. Jag återkommer till det när jag ska kommentera några av motionerna.

Det är med dessa erfarenheter som grund som vi kan se på både materielförsörjningen och exporten av krigsmateriel. Vi har formulerat krigsmaterielexporten som så att det är något vi kan göra om det gynnar våra egna säkerhetsintressen såtillvida att vi kan säkerställa att vi inte gör om misstagen från före andra världskriget. Vi har alltså potential att kunna tillgodose Försvarsmaktens efterfrågan på materiel.

Efter denna lilla utflykt bakåt i historien vill jag kommentera var vi står politiskt i dag i detta. Vi har som sagt en kommitté som arbetar. Ett klassiskt svenskt sätt att hantera svåra frågor är ju att man utser ett antal personer som får djupdyka och bryta i frågorna, och jag ser med spänning fram emot när de återkommer med sina rapporter.

Vi har ändå en del skiljaktigheter här i dag, i motionerna. Det som framför allt skiljer är synen på det tredje ledet, som jag nämnde. Det inleddes i och med vårt inträde i EU och innebär att vi i större omfattning bygger vår säkerhet gemensamt.

Europeiska försvarsmaterielbyrån, Eda, är en tydlig skiljelinje där vi ser olika på detta. I och med att vi bygger säkerheten tillsammans omfattar det på materielförsörjningssidan att också dra nytta av vårt medlemskap i EU.

Vi har erfarenheterna från före andra världskriget, då vi var sent ute. Samtidigt har teknikutvecklingen kommit så långt att även om ett litet land, vilket inte är troligt i dag, skulle gå tillbaka till den heroiska satsning som gjordes på försvaret under kalla kriget skulle det ändå inte räcka för att ligga i topp. Därför är det helt nödvändigt att vi gör saker tillsammans i framtiden, bland annat genom den europeiska försvarsmaterielbyrån.

Jag talar först och främst som reservant. Moderaterna hade en kommittemotion om att vi vill lyfta fram att vi så långt som möjligt ska bygga vår exportkontroll genom gemensamma överenskommelser och avtal. Vi ville framför allt lyfta fram lätta vapen. Men eftersom det avstyrktes i betänkandet har vi en kort reservation.

Härmed yrkar jag bifall till reservation nr 2.
(Applåder)

Anf. 2 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Sverigedemokraterna är i dag det enda partiet i riksdagen som fortfarande ser den svenska nationella säkerheten och folkets trygghet som vårt försvars huvudprioritering. Vi ser med oro på hur både rödgröna och alliansregeringar väljer att använda medel ur försvarsbudgeten för att finansiera militära insatser, vars samband med det svenska säkerhetsintresset i bästa fall kan beskrivas som svagt och i vissa fall rent kontraproduktivt.

Glatt påhejade av samtliga riksdagspartier, utom Sverigedemokraterna, deltog vårt flygvapen i den Natoleda kampanjen för att störta Muammar Gaddafis regim i Libyen. Nu vet vi alla att det har fått horribla konsekvenser för det libyska folket. Utan att på något sätt försvara eller ursäktas Gaddafis brott mot mänskligheten måste vi konstatera att Islamiska staten nu finns i Libyen, delvis tack vare alliansregeringen. Var detta väl spenderade pengar?

Sverigedemokraterna stöder förvisso andra internationella insatser, som dem i Mali och Irak, men vi anser att regeringen måste skjuta till medel till försvarsbudgeten för att täcka kostnaderna för dessa.

Under lång tid var vi det enda partiet som varnade för att Rysslands stormaktsambitioner inte var helt utsläckta och att det därför var klokt att behålla ett fungerande invasionsförsvar. I vår argumentation brukade vi likna försvaret vid en brandförsäkring. Det var en försäkring som Alliansen och de rödgröna var rörande överens om att vi aldrig skulle behöva, tills det började brinna i ett hus lite längre ned på gatan. Än en gång blev det uppenbart att det var Sverigedemokraterna som gjorde rätt analys, medan övriga sju partier var helt ute och cyklade.

Herr talman! Det nyvunna intresset för försvaret från övriga partier bör inte tas på allvar. Det vore ett allvarligt misstag. Sverigedemokraterna är det enda partiet som värnar om Sveriges försvar, och i förlängningen landets framtid.

För att kunna tillgodose en stabil tillgång på försvarsmateriel måste Sverige ha en egen försvarsindustri. Så enkelt är det. Vi kan inte, vare sig nu eller i framtiden, räkna med att i alla lägen kunna köpa materiel från internationella leverantörer, speciellt i en situation där det internationella säkerhetsläget försämras. Även om de vapensystem som vi har behov av skulle finnas tillgängliga att köpa från hyllan är det inte säkert att de är kompatibla med varandra eller med vår befintliga materiel, vilket medför ytterligare kostnader för att anpassa dessa.

Därför gör vi även denna gång en annan bedömning än regeringen som har valt att fokusera på inköpt materiel, trots att detta medför försämrade nationell säkerhet och betydande fördyringar. Och vi vet att vi kommer att få rätt även denna gång.

Förutom att bibehålla ett starkt och fungerande försvar har Sverigedemokraterna som huvudprioritering att inte spendera mer skattepengar än vad som behövs. Det betyder att försvarsindustrin ofrånkomligen också måste ägna sig åt export för att kunna bidra till att bära utvecklingskostnaderna. Under 2014 minskade Sveriges export med ca 33 procent, och värdet av de faktiska exportleveranserna av krigsmateriel var drygt 8 miljarder kronor.

Det betyder att vi i framtiden måste vara försiktiga när vi sätter restriktioner för industrin. Men det betyder också att vi bör investera i svenskproducerade materielprojekt, vilket ger en låg nettokostnad. De kan till och med gå med vinst på grund av spillövereffekter och export.

Försvarsindustrin berör direkt ca 30 000 jobb och sysselsätter indirekt ca 100 000 människor. Det får vi inte glömma. Gripen, robotar, luftvärn, ubåtar och korvetter samt rymdteknik med kommande militär tillämpning visar att de svenska vapensmedjorna inte bara har stolta anor utan även en framtid, såvida regering och riksdag sköter frågor om upphandling och FoU klokt.

Men tyvärr finns det populistiska krafter i denna kammare som vill stoppa all svensk krigsmaterielexport. Deras resonemang håller dock inte. Efterfrågan försvinner inte. Effekten blir i stället dels att köparländerna träffar avtal med andra exportörer, vilka ofta är helt ointresserade av att föra en dialog om demokrati och MR, dels att försvarsmateriel blir svårare och dyrare att anskaffa. Fördyringarna landar då ytterst i knäet på våra skattebetalare.

Om dessa försvarsfientliga krafter får inflytande över politiken kommer de att skapa en allvarlig lose-lose-situation. Låt oss hoppas att så inte blir fallet.

Det finns givetvis inte något principiellt fel i att Sverige ingår samarbeten om krigsmaterielutveckling eller avtal som reglerar internationell handel med krigsmateriel, så länge dessa står i samklang med Sveriges långsiktiga intressen. Det är dock viktigt att sådana samarbeten inte hamnar i strid med Sveriges behov av egen försvarsindustri.

Herr talman! EU:s gemensamma ståndpunkt och de åtta kriterier som ska beaktas innan ett beslut om krigsmaterielexport till ett land fattas är kriterier som vi tycker är bra och ska följas. Samarbetet får dock aldrig tillåtas leda till att Sveriges handlingsfrihet eller möjligheter till egen livaktig försvarsindustri inskränks. Regeringens linje bör därför vara att värna Sveriges och övriga medlemsstaters möjlighet att tillämpa artikel 346 i funktionsfördraget för att skydda inhemska försvarsindustrier. Därför yrkar jag bifall till reservation 3.

Avslutningsvis anser vi att det är självklart att vapenexporten ska regleras. Vi menar att principerna för Sveriges vapenexport ska utgå från en avvägning mellan Sveriges försvarsindustriella och säkerhetspolitiska intressen å ena sidan, och hänsynstagande till svenska utrikespolitiska mål, situationen för mänskliga rättigheter, risken att köparstaten ingår ett anfallskrig och risken att vapnen används mot den egna befolkningen å den andra.

Just nu utreder Krigsmaterielexportöversynskommittén om ett demokratikriterium ska läggas till, vilket vi kan tänka oss. Men som alltid i utrikespolitik är det viktigt att ha förståelse för att alla länder inte fungerar precis som Sverige. Därför anser vi inte att ett demokratikriterium ska vara vad man kallar absolut, utan snarare en mer nyanserad bedömning.

Vi sverigedemokrater anser att den främsta utmaningen inom exportkontrollpolitiken inte främst består i att införa ytterligare villkor för försvarsmaterielexporten utan att i praktiken tillämpa och efterleva redan existerande regelverk som har upprättats i bred politisk enighet på såväl nationell som internationell nivå. Det regelverket anser vi vara tillräckligt restriktivt. Dessutom har vi demokratisk insyn genom att riksdagspartierna är representerade i Exportkontrollrådet.

Anf. 3 GÖRAN PETTERSSON (M) replik:

Herr talman! Jag ställer mig frågande till att Sverigedemokraterna, genom Björn Söder, framför den isolationistiska inställningen även på materielsidan. Om man samtidigt förfäktar att Sverige ska ha tillgång till modern materiel inom hela den operativa bredden undrar jag vilken storlek på försvarsanslaget Sverigedemokraterna anser skulle behövas för att vi ska klara av detta, om man inte gör det gemensamt.

Anf. 4 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Vi är inte isolationistiska över huvud taget. Vi är tydliga med att vi vill ha ett utökat försvarsmaterielsamarbete med framför allt de nordiska länderna men även med sexnationerna. Att vi fortsätter att ha samarbeten är givetvis en förutsättning för en bra och välfungerande industri.

Däremot är vi inte lika naiva som Göran Petterssons parti, Moderaterna, i synen på till exempel Eda. Där riskerar man att andra länder tar för sig medan Sverige backar på punkt efter punkt, vilket vi faktiskt gör eftersom vi inte satsar tillräckligt mycket.

Den svenska försvarsindustrin sysselsätter många människor. Och det ska vi slå vakt om.

Nu missar jag kanske att svara på Göran Petterssons fråga. Men jag vill i alla fall trycka på att vi är för ett försvarsmaterielsamarbete. Men vi är inte lika naiva som Moderaterna, som låter andra länder i Europa ta för sig på ett helt annat sätt.

Anf. 5 GÖRAN PETTERSSON (M) replik:

Herr talman! Naiviteten får lyssnarna avgöra och bedöma, det är ju det systemet vi har här i Sverige.

Men jag vill gå tillbaka till de historiska siffrorna. Under det kalla krigets första decennier satsade Sverige 4 procent av bnp i försvarsanslag. Det räckte då till att hålla en självständig materielförsörjning på toppnivå. Det skulle i dag, om man räknar in teknikfaktorn och att modern materiel relativt sett har blivit dyrare, motsvara ett försvarsanslag på 160 miljarder om året, och det är antagligen lågt räknat.

Eftersom Björn Söder missade den frågan första gången väljer jag att upprepa den nu. Jag tänker väl kanske inte använda Björn Söders ord och tala om "naivt" men när det gäller att stå själv och satsa på materielförsörjningen, är då 160 miljarder en siffra som han skulle kunna tänka sig?

Anf. 6 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Så är det när man inte antecknar. Då är det lätt att missa något.

I dag satsar vi ungefär 1,2 procent av bnp på Försvarsmakten. För Göran Petterssons parti Moderaterna som vill gå med i Nato innebär det givetvis att vi i så fall skulle få höja anslagen, eftersom Nato kräver 2 procent av bnp. Bara där faller ett eventuellt Natomedlemskap eftersom vi inte satsar tillräckligt.

Vi har tidigare sagt att vi vill återgå till de gamla nivåerna, i ett första steg i alla fall upp till 2 procent av bnp för att kunna göra satsningar.

När det gäller försvarsmaterielsidan vill vi fortsätta samarbeta med andra länder, men vi har inte den naiva synen att vi tror att vi kan gå in och lyda under Eda och samtidigt inte tro att de större länderna tar för sig allt mer. Vi vill i stället satsa på ett försvarsmaterielsamarbete framför allt med de nordiska länderna och sedan de andra sex nationerna som vi i dag har samarbete med.

Vi ser att det europeiska försvarssamarbetet för Sveriges del tenderar att ge ett allt mindre inflytande och att andra länder tar för sig. Det är naivt att tro någonting annat.

Vi vill alltså höja anslagen till Försvarsmakten, och det har vi också deklarerat i våra budgetförslag.

Anf. 7 HANS LINDE (V):

Herr talman! Så är det återigen dags för riksdagen att sammanfatta ett år av svensk vapenexport. I vanlig ordning är det inte någon speciellt upplyftande debatt för oss som vill att Sverige ska vara en tydlig och konsekvent röst för mänskliga rättigheter, jämställdhet och nedrustning.

År 2014 var ännu ett år då Sverige sålde vapen och beväpnade krigförande stater, länder som bryter mot de mänskliga rättigheterna och diktaturer.

Förra året fortsatte diktaturen Saudiarabien att vara en av de främsta köparna av svenska vapen trots att man under 2014 avrättade minst 90 personer, ett dussintal av dem i offentliga avrättningar.

Under 2014 sålde Sverige vapen till diktaturen Bahrain trots att kungen i öriket med våld slår ned alla protester mot hans auktoritära styre. I Bahrain sitter dessutom just nu en svensk medborgare, Mohammed Habib al-Muqdad, fängslad på politiska grunder. Detta förhindrar uppenbarligen inte svensk vapenexport.

Även militärjuntan i Thailand köpte svenska vapen för en halv miljard under 2014. Att det rapporteras om godtyckliga arresteringar, samvetsfångar och allvarliga inskränkningar i grundläggande mänskliga rättigheter verkar inte vara något hinder för svensk vapenexport.

Bland köparna återfinns också Förenade Arabemiraten. Så här sammanfattar Amnesty International utvecklingen i landet under 2014: Mynigheterna förblev ”oveckliga i sina ansträngningar att kuva olikänkade och krossa alla tecken på opposition mot makthavarna, trygga i förvisningen att deras viktigaste allierade bland de västerländska demokratierna knappast skulle invända”.

Herr talman! Jag tror att vi måste se att Sverige inte kommer att kunna vara en trovärdig röst för mänskliga rättigheter, demokrati och jämställdhet någonstans på jordklotet så länge vapenexporten till diktaturer fortsätter.

Vårt land står inför ett mycket tydligt vägval: Antingen är man en röst för frihet och mänskliga rättigheter eller så säljer man vapen till diktaturer. Antingen för man en feministisk utrikespolitik eller så beväpnar man de regimer som kränker kvinnors rättigheter. Antingen är man en kraft och en röst för fred och nedrustning eller så väljer man att sälja vapen till länder som är inblandade i väpnade konflikter.

Det går inte att göra både och. Vi har ett tydligt vägval framför oss.

För mig och Vänsterpartiet är uppfattningen mycket klar: Vi vill se ett tydligt och skarpt förbud, utan undantag, mot svensk vapenexport till diktaturer, till krigförande stater och till länder som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna.

Herr talman! Nu arbetar en utredning med att se över de svenska regelverken för vapenexport och för att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater. Det har varit en process som jag inte tror någon kan hävda har stressats fram.

Prot. 2014/15:108
3 juni

*Strategisk
exportkontroll 2014 –
krigsmateriel och
produkter med dubbla
användningsområden*

Det gick fem år med en borgerlig regering innan man ens öppnade upp för att tillsätta en översyn av regelverket för vapenexporten, och det kunde ske först efter att vi hade lyckats mobilisera ett massivt tryck både i och utanför riksdagen. Därefter tog regeringen mycket god tid på sig att tillsätta en parlamentarisk kommitté som skulle genomföra utredningen.

Vi kan i dag konstatera att det har gått fyra år sedan riksdagen fattade beslut om att man skulle tillsätta en utredning. Det har gått tre år sedan själva utredningen tillsattes, men fortfarande har ingen slutrapport presenterats.

Denna utredning har dessutom gång på gång skjutit upp sin slutrapport. Ärligt talat, ärade ledamöter av Sveriges riksdag: Det finns glaciärer som rör sig snabbare än arbetet med att reglera svensk vapenexport!

Nu hoppas vi att det ska komma en utredning i juni. Men vi ska också vara ärliga. En rapport från en utredning ändrar i sig inte några regelverk – inte med ett kommatecken, inte med en millimeter. Det krävs därefter att den nuvarande regeringen med Socialdemokraterna och Miljöpartiet agerar, att man tar fram en proposition och återkommer till riksdagen.

Jag måste erkänna att jag som vänsterpartist känner en väldigt stor oro för att den här regeringen, precis som tidigare regeringar, ska fortsätta dra frågan om svensk vapenexport i långbänk.

Det stora problemet är inte Vänsterpartiets. Det är inte vi som betalar det höga priset för denna glaciärhastighet. Det är kvinnorna i Saudiarabien, demokratiaktivisterna i Thailand och de oppositionella i Bahrain men också Sveriges utrikespolitiska trovärdighet som betalar priset för glaciärhastigheten i arbetet med att se över svensk vapenexport.

Vänsterpartiet anser att det är hög tid att vi nu kommer till ett avgörande. Det är hög tid att riksdagens partier tar ställning och förhåller oss till det vägval vårt land står inför.

Vi vill därför att vi vid voteringen senare i dag skickar ett tydligt uppdrag till Sveriges regering att regeringen före årsskiftet återkommer med en proposition till riksdagens bord om hur man vill se över svensk vapenexport. Därför vill jag avsluta med att yrka bifall till reservation 1.

Anf. 8 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Herr talman! I dag debatterar vi den årliga skrivelsen från regeringen om strategisk exportkontroll.

Internationellt sett har vi i Sveriges riksdag en ganska unik möjlighet att få kunskap om den export av försvarsmateriel som skett under året. Den första skrivelsen presenterades för riksdagen 1985. Sedan dess har redogörelsen för försvarsexporten utvecklats till det här ganska gedigna dokumentet där vi kan informera oss om det mesta när det gäller försvarsmaterielexporten. Det handlar om volymer, typer av vapen, köparländer etcetera.

Herr talman! Det är bra och värdefullt att vi kan ha en debatt i kammaren utifrån redovisade källor, men det finns ingenting bra som inte kan bli bättre. Det kan bara bli bättre; såväl rapporteringen som deltagandet i kammaren och engagemanget i debatten kan öka och omfatta fler. Därför är det tillfredsställande att den så kallade KEX-kommittén också har ett uppdrag att utreda och ge förslag till en större öppenhet och transparens i processen för tillstånd till export av svensk försvarsmateriel.

Det vi vill uppnå med svensk lagstiftning gällande försvarsexport är ju en restriktiv hållning till export av försvarsmateriel. Vi vill inte sälja materiel som bidrar till konflikter i världen eller används för att kränka mänskliga rättigheter eller förtrycka människor.

Samtidigt är export av försvarsmateriel nödvändigt för att svensk försvarsindustri ska kunna upprätthålla sin kapacitet och sitt kunnande, herr talman – detta för att svenska försvarsintressen ska kunna tillgodoses på ett bra sätt och därmed ge Försvarsmakten förutsättningar att fullgöra sitt uppdrag när det gäller att värna vårt lands försvar och säkerhet. En avvägning mellan olika intressen måste alltid ske, och ju större öppenhet vi har om grunden för dessa ställningstaganden desto bättre är det för demokratin, insynen och delaktigheten.

Herr talman! En större öppenhet kring hur tillståndsgivningen för försvarsexport går till kommer att gynna ett vidare engagemang och ge större möjlighet att delta i debatten. Därför ser vi fram emot att i framtiden ute i samhället, i riksdagen och här i kammaren få en livlig debatt om försvarsexporten med engagerade och kunniga deltagare.

Herr talman! Utrikesutskottet redogör i sitt betänkande för hur riksdagen genom ett tillkännagivande initierade den utredning som just nu är inne i slutfasen av sitt arbete. Uppdragen är tydliga och klara. Förutom det uppdrag om öppenhet jag just nämnde ska KEX-kommittén ge förslag som syftar till att skärpa exportkontrollen av krigsmateriel gentemot icke-demokratiska stater. Kommittén kommer att redovisa sitt arbete i slutet av denna månad, och jag tycker att det är lämpligt att avvakta dess förslag och en kommande proposition innan riksdagen tar ytterligare beslut i frågan.

För övrigt, herr talman, anser vi socialdemokrater – liksom Moderaterna i sin kommittémotion – att det är önskvärt med internationell samverkan om exportkontroll av krigsmateriel. Vi vill att Sverige deltar i arbetet med att göra fler länder delaktiga i de internationella fördragen och regimerna, och vi vill naturligtvis också vara med och se till att de efterföljs. Det får dock inte innebära att Sveriges mer restriktiva hållning överges för att anpassas till en mindre sträng när det gäller export av vapen till länder som kränker de mänskliga rättigheterna, herr talman.

För att avsluta: Vi anser att Sverige bör delta i ett europeiskt samarbete kring utveckling av försvarsmateriel. Det anser vi är både önskvärt och nödvändigt. Därmed yrkar jag bifall till utskottet förslag att lägga regeringens skrivelse till handlingarna och avslå motionerna.

Anf. 9 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Anna-Lena Sörenson företräder ju Socialdemokraterna i debatten, men hon är också ledamot i den parlamentariska utredning som nu sitter. Det är inte utan att man känner att man vill utropa ”Äntligen!” när Anna-Lena Sörenson är tydlig med att utredningen nu ska komma med en slutrapport och att man inte ska skjuta upp detta ännu mer.

Anna-Lena Sörenson företräder dock även ett av två regeringspartier i kammaren. Jag är oerhört intresserad av att veta hur planeringen ser ut inom regeringen. När planerar regeringen att lägga fram en proposition på riksdagens bord med förändringar i regleringen av svensk vapenexport?

Anf. 10 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Herr talman! Tyvärr har jag inga bra svar på den frågan – jag är faktiskt inte insatt i hur regeringen tänker kring kommittén och kommitténs arbete. Jag är dock övertygad om att man kommer att ta emot utredningen och arbeta kring den. Jag antar att vi kommer att se fram emot ett gediget remissarbete där vi får in synpunkter från många organisationer och andra partier i samhället. Sedan får vi ytterligare en debatt i frågan, och det kan vi ju se fram emot i kammaren så småningom.

Anf. 11 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Det känns ju inte helt lugnande att höra de orden. Att regeringen ska ta emot utredningen förutsätter jag, och jag förutsätter även att det blir en remissomgång och att man kommer att jobba vidare. Det intressanta är dock om det landar ett förslag om skärpningar på riksdagens bord. När kommer den i så fall?

Tyvärr måste vi nämligen se att det har varit en extremt utdragen process. Det ska inte bara den nuvarande regeringen lastas för utan också den tidigare. Det är nu fyra år sedan riksdagen gjorde ett tillkännagivande om att detta skulle utredas, och det är tre år sedan utredningen tillsattes. Tyvärr finns det andra exempel tidigare. Vi hade ju en utredning om svensk vapenexport som tillsattes under den dåvarande socialdemokratiska regering som satt före alliansregeringen. Den lades bara i en byrålåda och försvann. Vi vill ju inte se en sådan utveckling igen.

Det är hög tid att det nu läggs fram förslag på riksdagens bord, och jag hoppas att Anna-Lena Sörenson och övriga socialdemokrater sätter press på sin regering. Vi behöver ha en proposition på riksdagens bord så fort som möjligt, så att vi kan börja göra upp med vapenexporten till diktaturer och förtryckarregimer.

Anf. 12 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Herr talman! Det jag kan svara för i det här läget är det arbete som pågår i KEX-kommittén, men jag är övertygad om att regeringen kommer att ta det här till sig och att vi kommer att få se en proposition. Vi har ett kongressbeslut på det.

Jag ser verkligen fram emot att få debattera frågan i ett större sammanhang, inte minst med Vänsterpartiet – vars partiledare för övrigt har sagt i en partiledardebatt i tv att det här är första steget mot ett totalt exportförbud av svensk försvarsmateriel. Det kan bli intressant att höra argumenten, hur detta ska gå till och hur Sveriges försvar ska kunna få en adekvat försörjning av försvarsmateriel. Det ser jag verkligen fram emot.

Anf. 13 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Herr talman! Våld föder våld. Militär upprustning och aggression är ingen säkerhetspolitik utan en osäkerhetspolitik för alla utom krigsindustrin, vars vinster säkras. Ändå är militärutgifterna i världen i storleksordningen tio gånger större än biståndet. Det borde vara det omvända förhållandet.

Tänk vilken nytta dessa enorma summor skulle kunna göra om de i stället satsades på fattigdomsbekämpning och klimatåtgärder! Det vore en förnuftig säkerhetspolitik baserad på fakta om vad som verkligen behövs. De stora hoten mot säkerheten är i allt högre grad orättvis fördelning av

resurser, fattigdom, miljöförstöring, klimatförändringar och utarmning av naturresurser. Det skapar konflikter när dricksvatten och odlingsbar mark förstörs, skogar skövlas och haven töms på fisk så att människor tvingas på flykt.

Det är inte mer vapen världen behöver utan satsningar på diplomati och icke-våldskonfliktlösning. Det behövs mer förnybar energi, rent dricksvatten och sanitetslösningar så att människor inte blir sjuka i onödan. Det behövs mer medicin mot sjukdomar som malaria, som skördar många döds-offer i onödan. Lösningar finns. Med befintlig teknik kan så mycket lidande förhindras i stället för skapas med alla dessa pengar som läggs på vapen.

Sverige måste förstås ta sitt ansvar för fred och säkerhet i världen och våga bryta med våldslagen. Vårt land har en betydande export av krigsmateriel, och som påpekats här har svenskproducerade vapen alltför ofta hamnat i orätta händer. Självklart är export av vapen till diktaturer, länder i konflikt och länder som grovt bryter mot mänskliga rättigheter inget som anstår ett civiliserat land.

I dag behandlar vi en skrivelse om den svenska exportkontrollpolitiken i fråga om krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden under 2014. Det står än en gång klart att det behövs skarpare regler för denna verksamhet. Det är bra att detta utreds och att förslag på hur det ska gå till presenteras.

Herr talman! Riksdagen tog i maj 2011 beslut om att den svenska politiken för exportkontroll ska skärpas gentemot icke-demokratiska stater. I juni 2012 beslutade den dåvarande regeringen att tillsätta den parlamentariska kommitté vi har talat om här, med uppgift att utreda den framtida exportkontrollen av krigsmateriel och ramarna kring den.

Kommitténs främsta uppgift är att lämna förslag till en ny krigsmateriellagstiftning i syfte att skärpa exportkontrollen gentemot icke-demokratiska stater samt öka transparensen, vilket också har sagts. Resultatet ska presenteras nu i juni, vilket har påpekats av Anna-Lena Sörenson, och jag ser fram emot det. Självklart behöver vi inte be regeringen om en ytterligare utredning förrän den har presenterat det arbete som redan pågår.

Låt mig säga ett par saker till om vapenexport med anledning av vad som här har sagts. Näringspolitik får inte spela in i bedömningarna om export av krigsmateriel, vare sig som företagens materielsamarbeten eller för att skapa jobb i Sverige. Krigsmaterielexporten står för övrigt för mindre än 1 procent av Sveriges totala varuexport.

Respekt för mänskliga rättigheter måste vara en ledstjärna i alla våra utrikesrelationer även när det är obekvämt. Krigsmaterielexporten kan inte vara ett undantag från de värderingar Sverige säger sig stå för.

Herr talman! Krigsmateriel har blivit så mycket mer än kanoner och kulor. I vårt moderna samhälle kan allt fler legitima civila produkter och tekniker missbrukas av regimer och aktörer med onda avsikter. Produkter med dubbla användningsområden, så kallade PDA, är just detta – produkter som tillverkas för ett legitimt civilt bruk men som också kan användas för tillverkning av massförstörelsevapen eller krigsmateriel. Övervakning med hjälp av modern teknik som satellitstyrningssystem är ett exempel på detta.

Här vill jag nämna det statliga svenska Rymdbolaget. Generellt står det militära för mer än 50 procent av all rymdrelaterad forskning. Nu pågår ett arbete inom EU med syfte att föra in teknik som den Rymdbolaget verkar med i EU:s katalog över vapen med dubbla användningsområden. Det är enligt Miljöpartiet knappast förenligt med de värderingar som svensk utrikespolitik vilar på att ett helstatligt företag bistår diktaturer som Förenade Arabemiraten och Saudiarabien i att övervaka befolkningen med satellitkontroll, och än mindre att medverka till USA:s drönarkrigföring.

Sverige ska inte ha en utrikespolitik som präglas av dubbelmoral. Jag menar därför att det är viktigt att vår rödgröna samarbetsregering gör det som borde ha gjorts redan under Carl Bildts åtta år som utrikesminister och tar itu med att titta närmare på Rymdbolagets verksamhet och se hur den kan föras in i den strategiska exportkontrollen.

Herr talman! Sveriges viktigaste utrikespolitiska mål är att värna demokrati och mänskliga rättigheter. Regeringen vill se en nystart för den gemensamma politiken för en rättvis och hållbar global utveckling – Sveriges politik för global utveckling, PGU. Den ger regeringen på samtliga politikområden uppdraget att formulera och genomföra politik på ett sätt som stärker det svenska bidraget till en rättvis och hållbar global utveckling. PGU bygger på tanken att globala utvecklingsutmaningar kräver gemensamma lösningar där alla tar ett ansvar. Politiken ska präglas av ett rättighetsperspektiv och av de fattigas perspektiv på utveckling.

Regeringen kommer framgent att stärka arbetet med att hantera mål- och intressekonflikter inom PGU. Regeringens strävan är att effekter av den svenska krigsmaterielexporten som är negativa för ansträngningarna att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling ska undvikas. Det är viktigt och välkommet att så sker.

Herr talman! Det finns stora brister i möjligheterna till politiskt ansvarsutkrävande i dagens system för exportkontroll. Det är absolut centralt att riksdagens beslut om ökad transparens reflekteras konkret i KEX-utredningens förslag. Det ser jag mycket fram emot att ta del av och diskutera inom kort.

Slutligen, herr talman: Låt mig bara säga ett en sådan debatt som vi har i dag riskerar att snävas in till teknikaliteter, statistik, siffror, kronor och volymer. Men då måste vi påminna oss om vad krigsmaterielexport faktiskt handlar om. Vapen är gjorda för att skada och döda människor av kött och blod. Svenska vapen är inget undantag. Därför är en strikt och noggrann exportkontroll av krigsmateriel och produkter som kan användas som sådant så viktig.

Anf. 14 GÖRAN PETTERSSON (M) replik:

Herr talman! I mina öron låter Annika Lillemets anförande närmast som ett pläderande för en pacifistisk säkerhetspolitik som ligger väldigt nära Hans Lindes.

Min enkla fråga är: Hur mycket skaver regeringskavajen nu på Annika Lillemets?

Anf. 15 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik:

Herr talman! Regeringskavajer kan väl alltid skava på alla som är med i en regering. Det handlar naturligtvis om att söka kompromisser, och man kan inte alltid få precis allt man vill.

Jag är glad över att det kommer resultat av KEX-utredningen nu, där vi kan ta steg i rätt riktning och minska det som Hans Linde och andra har beskrivit: export till dem som inte ska ha vapen.

Jag hoppas naturligtvis också att vi kan utveckla icke-våldskonfliktlösning; det har vi också sagt att vi vill göra bland annat inom EU. Det är effektiva metoder att få fred och säkerhet. Det handlar även om att förebygga konflikter genom att göra klimatsatsningar och liknande.

Jag ser att det är en hel del positiva saker på gång som gör att kavajen känns lite bekvämare.

Anf. 16 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Annika Lillemets har på många sätt en retorik som jag kan känna stark sympati för. Jag måste däremot säga att det är svårare att se hur den retorik vi nu hör från Annika Lillemets har omsatts i regeringsarbetet än så länge.

Det finns en utredning om svensk vapenexport. Den ska vara färdig nu inom denna månad. Därefter lämnas den över till en regering där socialdemokrater och miljöpartister sitter tillsammans. Sedan är det lite grann upp till Socialdemokraterna och Miljöpartiet att tillsammans skriva en proposition, ta fram ett skarpt förslag och återkomma till riksdagens bord.

Det innebär att Miljöpartiet är ett nyckelparti i utformningen av framtidens regelverk för svensk vapenexport. Då blir det intressant att känna Miljöpartiet lite grann på pulsen: Var går Miljöpartiets gränser i detta som regeringsparti? Kan Miljöpartiet acceptera att er gemensamma regering lägger fram ett regelverk som öppnar upp och tillåter vapenexport till diktaturer även i framtiden?

Anf. 17 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik:

Herr talman! Jag tänker inte föregripa utredningens resultat. Låt oss invänta utredningen och diskutera den när den kommer. Självfallet vill vi inte att det ska vara export till icke-demokratier. Det är bra att det nu sitter en utredning och arbetar med att skärpa vapenexportkontrollen. Vi kommer självklart att göra allt vi kan för att det ska bli så skarpt som bara är möjligt. Det är vårt mål.

Anf. 18 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Självklart kommer också vi från Vänsterpartiets sida att läsa utredningen med stort intresse. Men när det gäller vår övertygelse och vår starka åsikt att Sverige inte ska exportera vapen till diktaturer kan jag säga att vi inte kommer att rucka på oss oavsett vad det står i utredningen i slutändan. Det kommer vi att fortsätta att arbeta för.

Det är intressant att Annika Lillemets säger att hon hoppas att det ska bli så skarpt som möjligt. Det är inte riktigt samma sak som att säga att Miljöpartiet kräver ett demokratikriterium eller att man inte kan acceptera en fortsatt vapenexport eller luckor i lagstiftningen som tillåter vapenexport till diktaturer.

Den debatt vi har i dag är en årlig debatt. Vi kommer att ha samma debatt om ett år, om två år och om tre år. Då kan man snabbt och enkelt utvärdera hur det har gått för Socialdemokraterna och Miljöpartiet i regeringsställning. Vi kommer att stå i den här kammaren igen våren 2018. Jag

hoppas och förutsätter att vi med Miljöpartiet i regeringen då kommer att ha en debatt där det i kolumnen för Saudiarabien står noll, noll, noll.

Anf. 19 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik:

Herr talman! Jag vill också se noll, noll, noll i kolumnen för Saudiarabien. Det hoppas jag att en majoritet i den här församlingen vill, för då kan vi bestämma det. Vi behöver en majoritet för att bestämma det.

Anf. 20 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Den skrivelse som vi nu behandlar, *Strategisk exportkontroll 2014 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden*, är intressant att läsa. När jag lyssnar till debatten låter det mer som att vi ägnar den helt andra frågor än just innehållet i den skrivelse som redovisar vad som har hänt 2014.

Herr talman! Jag hoppas att vi vid kommande möten om krigsmaterielexport ska kunna ha en mer fördjupad diskussion om innehållet i skrivelsen och inte om allt runt omkring skrivelsen. Kammarens uppdrag är ju att granska på vilket sätt den export som har ägt rum stämmer med de regelverk som finns redovisade i skrivelsen. Det är sällan föremål för den stora debatten, men jag hoppas som sagt att det blir ändring på det.

Skrivelsen utgår från gällande regelverk. Det är ett förbud mot krigsmaterielexport som är grunden i vår lagstiftning. Försvars- och säkerhetspolitiska skäl öppnar dörren på glänt för prövning enligt den ordning vi har, förutsatt att exporten inte strider mot utrikespolitiska mål. Här är grova kränkningar mot mänskliga rättigheter viktigt att pröva.

Vi har ett internationellt regelverk som grund. FN:s säkerhetsråd ger ovillkorliga förutsättningar för oss. Om ett förbud mot export tas i säkerhetsrådet gäller det direkt i Sverige, oavsett vad vi i övrigt har gjort.

Vi har internationella överenskommelser. Den senaste som har förts till är ATT. Den har betydelse för att den har tillfört nya perspektiv i sammanhanget, inte minst genderperspektiv.

Vi har EU och EU:s gemensamma lista. Vi är en del av en större helhet, och vi samverkar i många stycken, också om krigsmateriel.

Det kan låta som att krigsmaterial är bara kanoner och JAS, men av skrivelsen framgår att krigsmaterial kan vara annat också. Det kan vara kläder och fordon. Det kan vara en Scania lastbil eller en Volvo. Det är alltså lite olika innehåll.

Oavsett det internationella regelverket prövar vi utifrån de svenska reglerna, och det har vi varit tydliga med att det är viktigt.

Exportkontrollen ser olika ut i olika länder. För vår del är det viktigt att vi har trovärdighet i vår exportkontroll både här hemma och där ute, för det är inte bara en fråga om hemmapubliken som vi ska hantera.

Skrivelsen är omfattande. Den blev avsevärt bättre under Alliansens regeringstid för att saker fördes till, och det fortsätter den nya regeringen med. År 2014 var ju ett gemensamt år i allt väsentligt.

När jag lyssnar till debatten leds tankarna till katten som vandrar kring den heta utredningen och slickar sig om nosen inför det kex som den ser framför sig, KEX-utredningen.

Det är sant att utredningen har tagit en stund på sig, men den kommer att levereras. Jag ingår i utredningen, och vi är inne i de sista skälvande

minuterna av utredningens arbete. Det är klart att det präglar denna debatt; det vore konstigt annars.

Vi har ett uppdrag, och Centerpartiet kommer att verka för att skärpa lagstiftningen och öka öppenhet och transparens. Icke-demokratier kommer att få en tydlig markör. De ska inte tappas bort i utredningen.

Svenska säkerhets- och försvarspolitiska skäl kommer att fortsätta att vara grunden för exporten. Utan säkerhets- och försvarspolitiska skäl finns inga förutsättningar för export. Då är det inte näringspolitik utan säkerhets- och försvarspolitiska skäl.

Regeringen är politiskt ytterst ansvarig. Det framgår av att det är regeringen som i skrivelsen redovisar vad som har hänt. Det är inte en myndighet utan regeringen som redovisar för riksdagen i en årlig skrivelse.

År 2014 var exportvärdet 4 ½ miljarder. År 2010 var det 13 miljarder. Antalet förhandsbesked ökade från 19 år 2013 till 39. Antalet anbudsärenden sjönk från 313 till 254, och antalet utförelsebeslut sjönk från 1 247 till 1 043. Det innefattar ett utvidgat användningsområde eftersom antalet produkter som ingår i exportregimen har utökats.

Denna export utgjorde totalt 0,7 procent av den totala svenska varuexporten. 28,6 procent av exporten gick till EU-länder.

Givetvis är det en mycket speciell varuexport eftersom det ligger ett förbud i grunden.

Det är också långa linjer. Vi har alla kunnat följa många olika produkter som har exporterats i en lång process. Ett aktuellt exempel är Brasilien och JAS. Om JAS-projektet går i lås fullt ut kommer det att öka värdet av svensk krigsmaterielexport kraftigt. Detta baserar sig på ett beslut som togs för länge sedan. Man bör ha i åtanke att det inte är beslut som verkställs från en dag till en annan, utan denna typ av export tar lång tid.

Det är viktigt att vi säkrar och är tydliga med att regelverken ska följas. Vi ska inte gå i Fifas spår med korruption, utan vi ska vara tydliga i detta.

Herr talman! Jag hoppas att vi kan få en bred samsyn om krigsmaterielexporten i kammaren. Jag hoppas att den utredning som kommer att läggas fram inom kort inte blir en ny lådvärmare utan att den leder till att regelverket och exportkontrollen skärps.

Jag hoppas därför att vi inte yrkar bifall till någon tidsgräns för när en proposition ska komma till kammaren, för det vore inte konstruktivt. Med tanke på KU:s redovisning för kammaren är det snarare viktigt att vi säkerställer att det blir en grundlig remisshantering innan det blir en proposition.

Jag utgår dock från att regeringen utan dröjsmål kommer tillbaka till kammaren med en proposition. En enighet i utredningen kommer att stärka förutsättningarna för det.

Herr talman! När jag läser utskottets betänkande kan jag se att det finns en del reservationer som handlar om helt andra saker. Kärnvapenfrågorna och nedrustningsfrågorna är viktiga, men vår exportkontroll i den delen berörs inte.

Jag ser att Göran Pettersson skrattar, och jag gjorde lite grann det samma när jag läste en del av texten.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 21 ALLAN WIDMAN (FP):

Herr talman! Precis som Kerstin Lundgren var inne på har det skett ett väsentligt fall i värdet av den export av försvarsmateriel som Sverige svarade för under föregående år. Det är närmare bestämt en tredjedels minskning i förhållande till år 2013. Det är dock viktigt att komma ihåg att det sker väldiga fluktuationer från år till år på just detta område. Det handlar om stora affärer och stora leveranser, och det ger en hoppighet i statistiken.

Herr talman! Det framstår dock som att vi är på väg mot en något avvikande trend när det gäller exporten av dessa produkter. Trots det kommer Sverige sannolikt under överskådlig tid att räknat per capita fortfarande vara en mycket betydelsefull exportör av krigsmateriel.

Krigsmateriel är inte vilken vara som helst. Det är de mest avgörande redskapen för förfärligheter som krig, förtryck och kränkningar av mänskliga rättigheter. Därför, herr talman, är det synnerligen oklokt att sälja vapen och krigsmateriel till länder där vapnen inte kommer att stå under vad vi brukar kalla för demokratisk kontroll. I sådana länder riskerar förr eller senare just de vapnen som vi exporterar att vändas mot det egna folket.

Som flera talare har varit inne på ska den så kallade Krigsmaterielexportöversynskommittén, KEX, inom bara några veckor presentera förslag på hur vi kan skärpa exportkontrollen till icke-demokratiska stater. Det är viktigt att betona att det är ett mycket tydligt uppdrag som kommittén har fått. Kommer det inte några förslag till skärpningar i det hänseendet kan man bara konstatera att kommittén inte utfört det arbete som regeringen ålagt den.

Folkpartiets utgångspunkt är klar. Vi anser inte att Sverige ska exportera krigsmateriel till länder som har grava brister när det gäller demokrati och respekt för mänskliga rättigheter. För oss är också en större öppenhet om tillståndsgivningen för export av mycket stor betydelse. Diskretion kan naturligtvis vara en konkurrensfördel. Men öppenhet och transparens leder till större återhållsamhet och förmodligen också till ett mått av självansering på både kommersiell och politisk nivå.

Herr talman! Det händer att jag ibland får frågan av kollegor från andra länder hur man bäst transiterar ett land över till demokrati, öppenhet, respekt för mänskliga fri- och rättigheter, mot korruption och så vidare. Jag brukar aldrig tveka när jag säger att jag tror att det viktigaste redskapet för svenskt vidkommande i de här sammanhangen är offentlighetsprincipen. Den är det bästa vapnet mot korruption, maktmissbruk och regelöverträdelser.

Men vi måste också förstå att exportkontroll innehåller väldigt svåra avvägningar. I eftermiddag kommer kammaren att debattera ett svenskt bidrag till en insats i Irak där svensk militär ska hjälpa den irakiska militären att få upp sin kompetens när det gäller att kunna ta upp kampen mot IS, Islamiska staten.

Herr talman! Det beslutet fattar vi förmodligen i ganska bred politisk enighet. Samtidigt kan man konstatera att de svenska riktlinjerna för export av krigsmateriel i princip förbjuder oss att exportera till krigförande länder eller till länder där det finns väpnade konflikter.

Herr talman! Detta kan åtminstone för utomstående framstå som en smula motsägelsefullt. Vi kan utbilda andra länders militär, men vi kan inte stödja samma länder med export av krigsmateriel. Man kan fråga sig: Vad händer om ett land blir anfallet och tillämpar den rätt till självförsvar som artikel 51 i FN-stadgan ger? Hur ska Sverige förhålla sig då?

KEX som kommitté har inte i sina direktiv att titta på de frågorna. Men det är viktiga frågor, herr talman. Jag tror att vi framgent kommer att behöva belysa dem mer än vad som hittills har skett. Göran Pettersson betonar krigsmaterielens betydelse för det svenska försvaret. Vi har en legendarisk försvarsbloggare i det här landet som heter Wiseman. Han brukar skriva: Krig är en materielsport.

Jag instämmer till del i det som Göran Pettersson säger. Samtidigt, och det betonar också Göran Pettersson, kostar det på att ha en bred och framgångsrik försvarsindustri. Det finns möjliga motsättningar mellan förmågor i ett militärt försvar och det man måste avdela för att kunna vidmakthålla utvecklingsförmåga.

Avslutningsvis vill jag vända mig till Sverigedemokraterna. Inte ens på de områden där vi har sagt att typer av krigsmateriel utgör väsentliga nationella säkerhetsintressen – stridsflyget och ubåtarna – är Sverige självförsörjande utan djupt beroende av samarbete med andra länder. Innehållet i nästa version av stridsflygplanet Gripen kommer att inemot till hälften bestå av komponenter som levereras från andra länder till Sverige.

Herr talman! Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 22 SOFIA DAMM (KD):

Herr talman! I dag debatteras ett betänkande där utrikesutskottet behandlar regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll under 2014 gällande krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Precis som utskottet yrkar jag avslag på motionerna och anser att skrivelsen bör läggas till handlingarna.

Det är med stolthet vi ser att Sverige år efter år placerar sig i toppen när det gäller intäkter från export av musik. Vi blir också stolta när svensk inredning och kläddesign ökar i popularitet världen över. Men att vi även befinner oss i den absoluta toppen när det gäller export av krigsmateriel är inget vi känner samma stolthet över. Tvärtom är krigsmateriel förenat med en känsla av olust. Det är en olust över de sammanhang i vilka våra svenska produkter kan hamna.

Men världen ser ut som den gör, och vapen och annan krigsmateriel finns. Sverige har därför av utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska skäl utvecklats till en stor exportör av krigsmateriel. Detta beror på att vi anser att vi genom deltagande i internationella samarbeten på försvarsmaterielområdet säkrar Sveriges långsiktiga säkerhets- och försvarspolitiska intressen. Men för att exporten ska vara försvarbar måste Sverige ha en strikt och trovärdig exportkontrollagstiftning.

Herr talman! Den offentliga diskussionen om vapenexport har varit intensiv. I början av 2012 avslöjade FOI planerna på att hjälpa Saudiarabien att bygga en avancerad vapenfabrik. För Kristdemokraternas del har det alltid varit en viktig fråga att omgärda krigsmaterielexport med tydliga krav på mottagarländerna.

År 2011 fick vi genomslag för att tillsätta en parlamentarisk utredning i syfte att bland annat införa ett demokratikriterium för att bättre hantera exporten till länder där vi exempelvis ser en oro för att krigsmateriel hamnar fel eller används mot civilbefolkningen. Inom kort ska utredningen, som sagts här flera gånger i dag, presentera sina resultat som förhoppningsvis innebär att riktlinjerna blir tydligare än vad som nu är fallet. Den så kallade KEX-utredningen befinner sig utan tvekan i ett intensivt slutskede, och vi har i dag inte möjlighet att debattera innehållet. Inte desto mindre har det i denna debatt funnits möjlighet för oss alla att föra fram våra partiers ståndpunkter, och det ska jag också göra.

Herr talman! I Kristdemokraternas principprogram står följande: Vapenexporten ska begränsas till demokratiska stater och omgärdas av noggrann kontroll. Export ska ej gå till offensivt krigförande länder eller till stater där det förekommer systematiska kränkningar av mänskliga rättigheter. Alltsedan vi antog detta program år 2001 har vi drivit på för en utredning om en skärpning av regelverket för exportkontrollen.

Vi ska inte vara naiva, för att använda ett ord som använts här i dag. Vi vet att vapen har sålts vidare på marknaden till andra aktörer och stater. Vi vet att vapen förlorats såväl som att de använts inom andra användningsområden från civila till militära. Men vi måste göra vad vi kan för att förhindra att svenska vapen hamnar hos diktaturer som förtrycker sin egen befolkning eller sina grannar.

I detta sammanhang är det också viktigt för oss att belysa frågan om följdleveranser. Länder som köper försvarsmateriel från Sverige ska enligt ISP, Inspektionen för strategiska produkter, jag citerar nu från deras hemsida: ”även i en framtid kunna känna sig säkra på att eventuella kompletteringar i form av ytterligare materielsystem, reservdelar, komponenter eller ammunition skall kunna levereras utan inskränkningar”.

Detta bör ses över. Embargo från FN och EU är i dag det enda skälet för att frånga följdleveranserna då vi i den nuvarande lagstiftningen så att säga tillämpar ”positiv presumtion”. Positiv presumtion vid följdleverans är därför något som Kristdemokraterna vill se över.

Ta exempelvis ett land som Thailand. Sedan militären tog makten i maj 2014 befinner sig landet i ett allvarligt människorättsläge. Vi ser hundratals godtyckliga frihetsberövanden, tortyr, restriktioner i yttrandefrihet och så vidare, och en väpnad konflikt pågår i södra Thailand.

Frågan om export till ett land som Thailand och frågan om följdleveranser är inga enkla frågor men någonting som vi måste fundera över. Det är kanske inte rimligt att vi per automatik accepterar följdleveranser och tillämpar positiv presumtion.

Herr talman! Det är otvetydigt så att den svenska vapenexporten väcker tankar och väcker debatt. Under tidens gång har den tradition som rådde i Sverige efter det kalla kriget betonats. Vi behövde en stark försvarsindustri för att kunna värna den dåvarande svenska neutralitetspolitiken, men det fanns också en stark önskan om att kunna få olika spin-off-effekter av svenska innovationer och teknikutveckling från försvarsindustrin.

Det handlar självklart om det långsiktiga och övergripande mål som har betonats här i dag och som jag nämnde inledningsvis, att Sverige ska knyta band internationellt för att säkra våra säkerhetspolitiska intressen.

Dock ska Inspektionen för strategiska produkter, ISP, som fristående myndighet pröva ansökningar om tillstånd att föra ut produkter. Detta ska ske i enlighet med riktlinjerna för vapenexport tillsammans med kriterierna i EU:s gemensamma ståndpunkt på området. Därför är det bra att vi får den här typen av årliga skrivelser från regeringen, som vi nu debatterar, för att kunna följa upp, lämna synpunkter och nå förändring.

Förutom att Krigsmaterielexportutredningen tittar på hur man begränsar export av vapen till icke-demokratier vill vi kristdemokrater även betona frågor om transparens och öppenhet. Detta gäller exempelvis Exportkontrollrådets, EKR:s, arbete.

Herr talman! Inga vapen är så billiga, lätthanterliga och vitt spridda som små och lätta vapen. Inga andra vapen dödar fler människor. Omkring 875 miljoner små och lätta vapen i omlopp bidrar årligen till en halv miljon människors död. FN:s vapenkontroll är ett viktigt steg mot förbättrad kontroll av små och lätta vapen. Betydelsen av FN:s regelverk, som genomskyras av säkerhetsrådets resolutioner rörande kvinnors och barns utsatta situation i väpnade konflikter, kan här inte nog understrykas.

Avslutningsvis, herr talman, är den bästa förutsättningen för att undvika väpnade konflikter att främja respekten för de mänskliga fri- och rättigheterna och att stärka en demokratisk samhällstradition. Dessa grundvärden måste ständigt erövrats och försvaras. Vid konflikter har fredliga metoder, såsom diskussion och förhandling, givetvis företräde framför vapenbruk. Aggression och offensivt krig är inte etiskt försvarbart, men då alla ansträngningar för att lösa en konflikt med fredliga medel har prövats kan och måste vapen användas, men, som vi har betonat här, under iakttagande av tydliga kriterier.

Vapen används för att försvara oskyldiga civila och när våld används i förtryckande syfte. Men den balansgång vi hela tiden måste ställas inför och det vi måste avväga är att ju mer vapen som finns i omlopp, desto otryggare blir vår värld.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 5 Riksrevisionens rapport om informationssäkerhet i den civila statsförvaltningen

Försvarsutskottets betänkande 2014/15:FöU10
Riksrevisionens rapport om informationssäkerhet i den civila statsförvaltningen (skr. 2014/15:84)
föredrogs.

Anf. 23 MIKAEL JANSSON (SD):

Herr talman! Riksrevisionen har granskat elva svenska myndigheter under en följd av år och kommit fram till att arbetet med informationssäkerhet inte är ändamålsenligt.

Den tekniska utvecklingen har gjort att det blivit allt svårare för alla att tillräckligt kunna skydda känslig information från intrång från tredje part. Man måste tyvärr förutsätta att exempelvis kapaciteten för intrång från andra länders hemliga tjänster kommer att öka alltmer.

*Riksrevisionens
rapport om
informationssäkerhet
i den civila
statsförvaltningen*

Men det behöver inte stanna där. Även brottslingar, ekonomiska aktörer eller anarkistiskt sinnade hackare kan utsätta informationssystemen för intrång, för att inte tala om det informationsläckage som kan uppstå som en följd av den mänskliga faktorn. Följderna av sådana intrång kan bli skadliga för såväl samhället i stort som olika grupper av enskilda.

Det kanske är lättast att föreställa sig vilka risker hela samhället utsätts för om information kopplad till rikets säkerhet hamnar i händerna på främmande makt som en följd av informationsläckage, men också det lidande som enskilda kan utsättas för om exempelvis patientjournaler hamnar på vift genom oaktsamt agerande. Ett mer konkret exempel är den hackare som lyckades ta sig in i styrsystemet för fjärrvärme till de kommunala hyreslägenheterna i Motala och stänga av värmen till dem.

Detta är något som vi måste ta höjd för, men granskningen visar tyvärr att svenska myndigheter inte klarar av det. Hela 38 procent av svenska myndigheter anser att de egna resurserna och det egna kunnandet inte är tillräckligt för att kunna sköta informationssäkerhetsarbetet.

Nästan ännu mer skrämmande är att det inte existerar någon samlad bild hos regeringen rörande vilka åtgärder som alls är möjliga att vidta eller vilka behov som finns i händelse av ett större samordnat informationsläckage. Vi vet inte hur starkt skyddet är, vilka händelser som har ägt rum eller hur hoten har utvecklats. Vi famlar i praktiken i mörkret.

Riksrevisionen riktade svidande kritik på informationssäkerhetsområdet redan år 2007. När man i dag, nästan ett årtionde senare, gör en förnyad granskning konstaterar man att det i grund och botten inte har hänt någonting på området. De brister som påpekas i föreliggande rapport är i grund och botten desamma som togs fram i ljustet 2007.

Det här är något som gäller regeringar från de båda blocken. Den förra, borgerliga regeringen vidtog av allt att döma få åtgärder för att möta den kritik som Riksrevisionen framförde. Den sittande vänsterregeringen pekar nu på skapandet av ett inrikesdepartement som en institutionellt viktig åtgärd för att samla it-säkerheten på färre händer.

Vi anser att det blir alltmer uppenbart att det kommer att krävas kraftfulla och genomtänkta åtgärder för att höja säkerheten i våra myndigheters it-system.

I dag tar MSB fram handböcker, och FRA gör enstaka besök ute bland myndigheterna. Det är till fördel för it-säkerheten, men det räcker inte ända fram. Vi anser att det krävs ett övergripande it-säkerhetssystem och en gemensam strategi. Det är även dyrt för varje myndighet att ha egna it-säkerhetskonsulter.

MSB har ett kontinuerligt uppdrag att rapportera till regeringen. Men vi har i dag tillräckligt med utredningar för att iståndsätta ett gemensamt säkerhetssystem.

Vi anser sammanfattningsvis att en handlingsplan ska tas fram med en myndighetsgemensam och övergripande strategi för it-säkerhet, där Riksrevisionens rekommendationer ska beaktas, och att anställda vid myndigheterna ska placeras med civilplikt för att vid en kris kunna handha it-säkerheten. Detta bör ges regeringen till känna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 24 ALLAN WIDMAN (FP):

Herr talman! Inte minst gårdagskvällens och nattens händelse understryker allvaret i det ämne som vi nu debatterar i kammaren. Under ett antal timmar var sannolikt miljontals svenska bankkunder utan de funktioner som normalt finns i kreditkort, betalkort, bank på telefon och appen Swish. Tanken hisnar, herr talman, när man funderar på vad som skulle hända vid ett ännu bredare sammanbrott i det svenska betalningssystemet, att människor inte längre skulle kunna handla vare sig tjänster eller varor – inte ens en gång kunna köpa en glass på Skeppsbron – då många numera inte bär kontanter med sig.

Det är svidande kritik – på den punkten har Mikael Jansson helt rätt – som Riksrevisionen riktar mot tillståndet i informationssäkerheten inom den civila statsförvaltningen. Det handlar om att det finns brister i tillsynen och att många verksamheter inte blir föremål för detta. Det handlar om brister i att efterleva de påpekanden som delas ut när tillsyn sker. Det handlar om så basala saker som att det saknas en fungerande incidentrapportering när det gäller informationssäkerheten.

Sammantaget är bristerna så stora, konkluderar Riksrevisionen, att det inte ens är möjligt att bedöma tillståndet för informationssäkerheten i våra civila, statliga myndigheter.

Mot bakgrund av den allvarliga kritiken, herr talman, har försvarsutskottet inom ramen för beredningen av ärendet kallat till sig inrikesministerns ansvariga statssekreterare och frågat vad regeringen avser att göra åt detta. Vi har då fått veta att regeringen tar rapporten på mycket stort allvar. Jag tror inte att statssekreteraren lämnade någon i utskottet i tvivelsmål om detta.

Vi fick samtidigt veta – vilket vi väl i och för sig visste innan – att den ansvariga myndigheten MSB precis hade flyttat från Försvarsdepartementet till inrikesministerns ansvarsområde. Därtill gavs också information om att ett nytt EU-direktiv är på gång och att – just som vi talar här i kammaren – en informationssäkerhetsutredning är på remiss. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med lagförslag beträffande det betänkande som den utredningen har lämnat ifrån sig.

Sammanfattningsvis, herr talman, känns det inte riktigt som om det är läge för riksdagen att nu kliva in och säga: Nu ska vi göra det här och beställa detta. Givet allt som för närvarande händer på både nationell och mellanstatlig nivå och givet det engagemang som regeringen nu visar i de här frågorna finns det skäl för riksdagen att hellre avvakta. Men vi kommer naturligtvis att vara noggranna med att följa upp de allvarliga punkter som har framkommit i Riksrevisionens rapport.

I sin reservation föreslår Sverigedemokraterna att civilpliktiga ska användas för att förbättra Sveriges beredskap när det gäller informationssäkerheten. Jag tror att plikten har en plats inom ramen för det svenska totalförsvaret. Men jag tycker att det är bättre att man prövar en frivillig väg innan man går till att tvinga människor in på sådana befattningar. Det tror jag, herr talman, gäller i allra högsta grad när vi pratar om civila personalkategorier som är specialiserade på detta område.

Med detta sagt, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 25 KALLE OLSSON (S):

Herr talman! Den här debatten handlar om Riksrevisionens rapport om informationssäkerheten i den civila statsförvaltningen. Det är en granskning som sträcker sig över tidsperioden 2007–2014. Jag vill verkligen uppmana alla som följer denna debatt att också läsa rapporten. Som tidigare har nämnts är det en svidande vidräkning. Det som är särskilt graverande är att den förra regeringen, trots kännedom om stora brister på it-säkerhetsområdet, inte vidtog de åtgärder som man kan förvänta sig för att skaffa sig en mer samlad lägesbild.

I rapporten finns förskräckande siffror, som att fyra av tio myndigheter bedömer att de saknar resurser och kompetens för att bedriva ett bra it-säkerhetsarbete, liksom att två tredjedelar av myndigheterna saknar en planering för hur de ska hantera stora avbrott i sina datasystem.

Riksrevisionens övergripande slutsats är stenhård. Man skriver att granskningen har visat på omfattande brister. Varför är då detta allvarligt? Jo, det är delvis som Widman var inne på: Vi har alldeles nyligen, i går, haft en allvarlig incident som visar att vi som samhälle har flyttat ut allt större delar av våra liv till den digitala miljön. När det gäller våra myndigheter är en stor del av den information som skapas och lagras både viktig och känslig. Går informationen förlorad eller blir stulen, manipulerad och spridd till obehöriga kan det få allvarliga konsekvenser.

Det som gör detta så besvärande är att Riksrevisionen redan 2007 presenterade en liknande granskning av it-säkerheten. Redan då konstaterades det att det saknades en tillfredsställande kontroll och att åtgärder inte hade vidtagits för att förbättra arbetet inom området. Därtill har frågan om it-säkerhet uppmärksammats i medierna allt oftare under senare år. Då har Riksrevisionens granskning handlat om just säkerhetsbrister.

Man kan alltså inte ursäkta sig med att man inte visste hur illa det var ställt på det här området. Tecknen fanns där, för den som ville se.

Riksrevisionen anser också att bristerna nu är så omfattande att det inte ens går att ställa samman en gemensam bild av statsförvaltningens samlade förmåga att hantera och motstå it-relaterade kriser. När FRA har utfört så kallade penetrationstester vid enskilda myndigheter har man lyckats komma in i systemen alldeles för enkelt.

Det låter kanske inte så allvarligt, men det är det. Det är fullt allvar. Det är därför den nya regeringen, sedan den tillträdde, har vidtagit ett antal åtgärder för att försöka ta ett mer samlat grepp om frågorna. Det faktum att vi åter har funktionen inrikesminister, med ett samlat ansvar för allmän ordning, säkerhet och krisberedskap, ger i sig bättre förutsättningar för en bättre helhetssyn. Myndigheter med särskilt ansvar för krisberedskap och höjd beredskap ska uppdras att redovisa sitt arbete med informationssäkerhet. Redan i höstas aviserade Justitiedepartementet att man ska införa krav på obligatorisk incidentrapportering.

Herr talman! Under senare år har det förts en intensiv och delvis smärtsam debatt om bristerna inom vårt militära försvar. Jag tycker att vi har all anledning att på motsvarande sätt höja på ögonbrynen när vi läser slutsatserna i Riksrevisionens granskning, för detta är hot som vi står inför dagligen, hot om att samhällets kritiska infrastruktur ska attackeras och slås ut, att personuppgifter ska hamna i fel händer. Det är egentligen bara fantasin som sätter gränserna för vad illasinnade grupper kan tänka sig att försöka genomföra.

Det duger förstås inte. Ett kvalificerat it-land som Sverige måste kunna prestera mycket bättre.

Prot. 2014/15:108
3 juni

*Riksrevisionens
rapport om
informationssäkerhet
i den civila
statsförvaltningen*

Anf. 26 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Herr talman! Kalle Olsson är en företrädare för det som brukar kallas samarbetsregeringen. Jag kunde ha använt delar av mitt anförande till att beskriva hur det förhöll sig med krisberedskapen under mandatperioden före alliansregeringen, till exempel på området naturkatastrofer som inträffar internationellt. Men jag gjorde inte det, för jag tycker att det är viktigt att vi i utskottet försöker hitta en bred och konstruktiv enighet i de här frågorna, herr talman, inte minst mot bakgrund av att vi har en speciell företeelse här i landet som gör att vår krisberedskap sätts på särskilda prov. Det handlar om den så kallade ansvarsprincipen och den i regeringsformen stadfästa, långtgående självständighet som våra statliga myndigheter har.

Det är väldigt lätt att stå i riksdagens talarstol och säga: Nu ska vi göra detta. Nu ska alla myndigheter ha en incidentrapportering som fungerar generellt och som kan samordnas, sammanställas och utvärderas. Men faktum är att det är förenat med stora utmaningar att framtvunga sådana tvärsektorie system för krisberedskapen.

Herr talman! Jag begärde egentligen replik för att påminna Kalle Olsson om att både alliansregeringar och rödgröna regeringar slåss på samma villkor här. Jag tror att det är viktigt att man möter de villkoren med ett stort mått av ödmjukhet.

Anf. 27 KALLE OLSSON (S) replik:

Herr talman! Det är viktigt att vi har en sådan här debatt. Vi är folkvalda politiker som man ska kunna utkräva ansvar av. Det här är ett sätt att redovisa hur arbetet bedrivits. Allan Widman har rätt i så måtto att den regering som var före den borgerliga regeringen inte heller vidtog tillräckliga åtgärder. Det var det man kunde redovisa i granskningen 2007, så ansvaret delas naturligtvis av flera.

Den förra regeringen tog ett antal lovvärda initiativ. Man tillsatte utredningar och gav uppdrag till FRA om att till exempel titta på säkrare kryptolösningar – jättebra. Det jag kan tycka är att man borde ha kommit lite längre på åtta år.

Anf. 28 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis Kalle Olssons uppgift att tycka just på det sättet. Som Kalle Olsson själv nämner finns det ingen anledning för vare sig den ena eller den andra regeringen att slå sig för bröstet i de här frågorna. Det var det som var själva poängen med min replik.

Vi kommer naturligtvis från utskottets sida att noggrant följa den sittande regeringens arbete med de här frågorna. Om den utredning som nu är på remiss inte leder fram till handfasta åtgärder för att förbättra informationssäkerheten i den civila statsförvaltningen kan jag förvissa Kalle Olsson om att försvarsutskottet inte kommer att tveka att agera nästa år.

Anf. 29 KALLE OLSSON (S) replik:

Herr talman! Som jag nämnde i mitt huvudanförande har den nya regeringen redan aviserat ett antal åtgärder. Redan i höstas lyfte man fram

den till synes självklara frågan om att ha en incidentrapportering. Samtidigt ska vi, som tidigare nämndes, vara kraftfulla men också smarta i de åtgärder vi föreslår. Olika myndigheter har olika behov. Det är lätt att rusa iväg, men vi menar att analysen måste vara mer genomgripande än så.

Jag är helt säker på att regeringen kommer att plocka upp de förslag som nu läggs fram. Man kommer att analysera dem noga och sedan återkomma till riksdagen.

Anf. 30 DAG KLACKENBERG (M):

Herr talman! När jag en gång för länge sedan engagerade mig i politiken, närmare bestämt för 51 år sedan, pågick kalla kriget. Det som engagerade mig då var försvars- och säkerhetspolitik. Engagemanget har fortsatt. Det kanske är därför jag står här just nu.

Under den fortsatta levnadsbanan arbetade jag på UD. Då fanns det inga datorer, vilket på sitt sätt var bra. Men det pågick ett signalkrig. När vi satt på ambassaderna var den så kallade ryska hackspetten välkänd, nämligen en störningssändare som gick in för att sabotera kontakterna mellan ambassaderna och Stockholm. Det är alltså inget nytt vi diskuterar. Det är bara det att det har blivit så mycket allvarigare.

Det handlar egentligen om att skydda oss från kränkningar. Vi är bra på att undvika kränkningar på territoriet och i luften och kanske även under och ovanpå vattenytan. Detta är något som diskuteras. Men vi är definitivt dåliga på kränkningar i cyberrymden, och det är det som Riksrevisionens rapport visar. Det är möjligt att stanna inne i våra system och tömma dem på innehåll, att ligga där och vänta och att sabotera i ett skymningsläge. Det är ingen mening med att jag räknar upp allt hemskt som kan inträffa. Det gjorde kollegorna i försvarsutskottet Mikael Jansson, Allan Widman och Kalle Olsson på ett så förträffligt sätt att jag kan vända blad och bara instämma i allt som sas.

Sammanfattningsvis kan man säga att vad Riksrevisionen pekar på helt enkelt är en bristande medvetenhet hos ledningarna i många verk och myndigheter, kanske hos allmänheten i stort och möjligen till och med hos oss här i kammaren. Den bristande medvetenheten handlar om en kompetensbrist. Och om man inte har kompetens kanske man inte ens vet vad det är man hotas av. Detta tycker jag är grundläggande. Det är fråga om brister i tillsyn och styrning.

Riksrevisionens rapport visar att man vill att regeringen på något sätt ska se till att det blir en ökad tillsyn över den centrala förvaltningen. De föreslår också att man ska skapa en funktion i Regeringskansliet. Jag vet att det är svårt att skapa funktioner som griper över mycket i Regeringskansliet och känner stor ödmjukhet inför det. Jag bara framför vad Riksrevisionen sa. Sedan förstår jag också att det är svårt. Jag föreslår inte för egen del att det där ska levereras snabbt, och det gör inte heller utskottet.

Man är bekymrad över att tillsynsmyndigheten MSB inte riktigt får ihop gemensamma lägesbilder av hur allvarligt det är. Det är naturligtvis bara för oss i alla utskottets partier att stötta MSB i detta. Om vi inte har kunskap lär vi heller inte kunna komma med åtgärder. Man tar också upp att Säpo och FRA borde göra aggregerade rapporter till Regeringskansliet och till MSB i dess stöd med de gemensamma lägesrapporterna.

En mycket känd sanning i säkerhetspolitiken är att motståndaren alltid slår till där man är som svagast. Jag tror att vi har hamnat i den situationen att vi är svagast mot de hot som kommer i en cyberattack. Det kan röra sig om säkerhetspolitiska hot i ett skymningsläge, om att skapa oro, osäkerhet och misshälligheter i vårt eget samhälle. Det kan hända att vi inte kan hantera organiserad brottslighet. Vad som hände i natt vet vi inte. Vem var det som var inne och tittade efter? Kanske var det någon som bara ville skicka en signal. Kanske var det någon som plockade till sig information som går att använda längre fram.

Företagsspionaget är legio, det vet vi. Där har naturligtvis företagen själva ett ansvar, men de har också rätt att få hjälp av myndigheterna i att skydda sina affärsintressen och industrihemligheter.

Någonting vi ska ta på stort allvar är vår infrastrukturens robusthet. Tågen, flyget, elenergin, betalsystemen och allt detta är så lätt att sabotera eller åtminstone fördröja vid en cyberattack.

Inrikes- och justitieministrarna har vidtagit åtgärder. Det gäller för oss att stötta dem i dessa åtgärder, så att de fortsätter på den inslagna vägen. Men det måste ske mer. De måste göra mer. Jag kommer att noga följa deras arbete på detta område de kommande tre åren.

Anf. 31 JAKOP DALUNDE (MP):

Herr talman! Riksrevisionen har under 2014 granskat arbetet med informationssäkerhet i den civila statsförvaltningen. Slutsatsen är att arbetet inte varit ändamålsenligt sett till de hot och risker som finns. Detta är verkligen en underdrift, för det ryms allvarlig kritik i Riksrevisionens granskning.

Flera områden har identifierats där den civila statsförvaltningens arbete med informationssäkerhet kan utvecklas. Regeringen instämmer i huvudsak i Riksrevisionens slutsats. Till följd av detta har stora förändringar redan genomförts, vilket vi från Miljöpartiet välkomnar.

Herr talman! Ansvaret för informationssäkerhet och samordning av samhällets krisberedskap, inklusive civilt försvar, och andra centrala funktioner för den civila krishanteringen i samhället har samlats under inrikesministern i Justitiedepartementet. Regeringen har genom förändringarna skapat förutsättningar för en mer sammanhållen styrning av informationssäkerhetsfrågorna.

Regeringen kommer inom kort att ta emot förslag från Utredningen om säkerhetsskyddslagen om hur denna reglering bör reformeras. Utifrån detta kommer man att vidta flera åtgärder i syfte att förbättra samhällets beredskap och robusthet mot allvarliga it-incidenter.

Därtill ska myndigheter med särskilt ansvar för krisberedskap och höjd beredskap redovisa sitt arbete med informationssäkerhet. MSB ska genomföra en undersökning av hur kommunerna arbetar med dessa frågor, och arbetet med nationellt detekterings- och varningssystem kommer att intensifieras.

Det är glädjande att regeringen också avser att tillsätta en utredning om hur NIS-direktivet ska genomföras i svensk rätt. Parallellt med detta pågår ett arbete med att skapa förutsättningar för ett nationellt system för incidentrapportering. Sammantaget bedömer jag att regeringen tar ansvar för att lösa dessa utmaningar även om det finns arbete som kvarstår.

Mot bakgrund av detta yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Herr talman! Det här är nästan en extrem utmaning. Vi har ett ämne som kanske inte låter som det mest upphetsande man kan tänka sig, informationssäkerheten i den civila statsförvaltningen. Jag skulle tro att ett tv-program med den titeln skulle locka ganska få tittare.

Det är inte nog med det. Jag står här som sjätte talare, tror jag, och riskerar naturligtvis att i princip upprepa det som alla har sagt. Vi verkar nämligen vara extremt eniga vad gäller de här frågorna. Men det är som det är. Man får gilla läget, som det heter i en del kretsar.

Precis som Jakop Dalunde sa är Riksrevisionens samlade slutsats när det gäller informationssäkerheten att arbetet inte är ändamålsenligt sett till de hot och risker som finns. Det är en ganska mild formulering. Men det allvarliga är, som flera har påpekat, att regelsystemet för informationssäkerhet i huvudsak ser likadant ut i dag som det gjorde 2007 när Riksrevisionen senast granskade området. De brister som då påpekades kvarstår i dag, vilket innebär brister i regeringens styrning. Det är egentligen det väldigt allvarliga i sammanhanget.

Riksrevisionen noterar brister vad gäller kompetens, upphandling, tillsyn, uppföljning, återrapportering, styrning, reglering och samordning. Bedömningen är att en stor andel myndigheter inte har centrala delar av ett systematiskt informationssäkerhetsarbete på plats. Man konstaterar också att regeringen inte har någon samlad lägesbild som inkluderar hot. Det har inte heller regeringens tillsynsmyndigheter FRA, PTS och MSB.

Det här är väldigt stora och omfattande brister. Man kan inte ens uppätta en gemensam bild av hur läget faktiskt är. Man gjorde alltså en liknande granskning 2007, men bristerna har inte åtgärdats i, som det står, tillfredsställande omfattning. Jag tror nog att man utan att ta i för mycket kan uttrycka det mer brutalt: De har inte alls åtgärdats. Det är både anmärkningsvärt och skrämmande. Det är ju inte så att hoten har börjat klinga av och att det inte längre är så farligt som det var 2007. Det är inte så att angreppen har blivit trubbigare på senare år – tvärtom.

Det som inte var gjort 2007 var illa utifrån den tidens hotbild. Men om inget i princip har gjorts år 2015 är det en underlåtenhetssynd som i likhet med en del andra synder kanske borde föranleda något slags politisk skärpseld. Det är definitivt inte så att samhället i dag i mindre utsträckning använder it i sina olika processer och system. Vi har alltså en triad här: I princip har inget gjorts sedan 2007. Hoten är allt svårare. Känsligheten är allt större.

Vad kan då hända, herr talman? Det blir lätt väldigt abstrakt. Informationssäkerheten i den civila statsförvaltningen – vad betyder det? Jag kan ta ett konkret exempel från 2010. Då upptäcktes det värsta dataviruset någonsin; det fick namnet Stuxnet. Viruset var en mask, det vill säga det spred sig självt utan hjälp av oförsiktiga användare. Viruset utgjorde enligt bedömare en riktad attack mot styrsystemet i en iransk kärnkraftsanläggning, och avsändare tros allmänt ha varit USA och Israel.

Vad händer om någonting sådant riktas mot den svenska elförsörjningen? Penningströmmarna har Allan Widman och andra varit inne på. Jag tänker på en till synes så banal sak som Försäkringskassans utbetalningar. Hur skulle inte detta drabba samhället?

Angreppen mot industriella informations- och styrsystem underlättas mycket av att allting är alltmer uppkopplat mot internet. Sådana här system används som sagt för att styra eldistribution, vattenförsörjning, trafikljus, sjukhusutrustning, fjärrvärmeanläggningar, som nämndes, elmätare och så vidare. När man tänker på att vår elförsörjning skulle slås ut tror jag att man ofta ser framför sig bombplan över kärnkraftverk och liknande. Det är nästan ännu kusligare att tänka sig att det kan sitta någon framför ett tangentbord var som helst i världen och åstadkomma samma effekt.

Det finns andra exempel på ekonomisk brottslighet som slår hårt. Det finns ett exempel med svensk anknytning, där förövarna stal 300 miljoner från privatpersoner genom att hacka sig in i it-systemet hos ett indiskt kreditkortsföretag. Även it-företaget Logica har varit med om det. Man lyckades komma in där och hitta en massa sekretessbelagda uppgifter från kronofogden, Skatteverket och polisen. Det är väl belagt. Det finns kinesiska hackargrupper som slår mot företag och så vidare. Det här är lite utanför den civila statsförvaltningen, men det drabbar Sverige.

Det här är inte science fiction. Detta händer hela tiden. Det pågår medan vi pratar här. Det är inte bara väldigt allvarligt för samhället och dess funktioner. Det är allvarligt inte minst för individen. Personuppgifter som innehåller integritetskänslig information kommer på drift. Det kan vara patientjournaler, brottsutredningar eller kanske rent av underrättelseverksamhet.

Nå, vi är väldigt överens om det här. Riksrevisionen lämnar en rad rekommendationer. Jag tycker i och för sig att det finns en viss diskrepans mellan å ena sidan Riksrevisionens slutsatser vad gäller de brister som man påpekat och å andra sidan regeringens svar. Det är allvarligt i sig. Det finns väldigt mycket mer att göra på området än organisatoriska förändringar. Först måste man få lägesbilden, så att man vet: Vilka är utgångs- och ingångsvärdena här?

Men den här regeringen har verkat under en väldigt kort tid. Man har tagit tag i frågan organisatoriskt men också i regleringsbrev och annat. Det finns skäl att avvakta, som Allan Widman var inne på, Informationssäkerhetsutredningen, NIS-direktivets implementering och så vidare. Därför har Vänsterpartiet, trots den förra regeringens passivitet på området, valt att för tillfället, av nämnda skäl, avvakta med både kritik och förslag. Men den här frågan måste vi alla följa noggrant. Jag räknar med att man ganska skyndsamt efter behandlingen av utredningen och NIS-direktivet kommer med ännu mer skarpa förslag på hur vi faktiskt ska göra.

Det finns några exempel på mer drastiska åtgärder. Ett är ett sanktions-system i fråga om de myndigheter som inte arbetar seriöst med den här frågan. Ett annat kan vara ännu mer drastiskt, att en viss andel av myndighetens anslag ska användas till detta ändamål. Ungefär på samma sätt som att man inte kan välja bort brandförsäkring skulle man vara tvungen att satsa på informationssäkerhet. En nationellt sammanhållen risk- och sårbarhetsanalys för samtliga myndigheter, där detta är en självklar del, är ett annat förslag.

Vi har all anledning att följa frågan och därest ingenting sker kanske förfölja regeringen, men det hoppas jag att vi ska slippa.

Herr talman! I dag diskuterar vi Riksrevisionens rapport om informationssäkerhet i den civila statsförvaltningen. Detta har Riksrevisionen hållit på med under en längre tid. Man började 2007 och har hållit på fram till nu. Som flera talare har påpekat är det en stark kritik som man för fram. Det finns en rad områden där det inte fungerar, där vi har för dålig beredskap och där vi kan drabbas.

Som också har sagts hände något senast i går. En av våra storbanker hade stora problem, och tiotusentals privatpersoner kunde inte göra de bankärenden de ville göra.

Det är inte det enda tillfället. Vi har varit med om det ena tillbudet efter det andra där Telias tjänster har blivit utslagna och man inte har kunnat komma ut på nätet. Listan kan göras lång av viktiga samhällsfunktioner som har utsatts på detta sätt. Det visar hur viktigt det är att vi diskuterar det och att vi följer upp det.

I försvarsutskottet diskuterar vi oftast militära hot. Vi ser att det finns alltmer hot och mörka moln på himlen och att vi måste stärka vårt försvar. Men detta är också en del av vårt försvar som vi måste se över.

Herr talman! Jag kan nämna att jag var en av representanterna från riksdagen på en konferens i Hanoi för två månader sedan, där herr talman var delegationsledare. Det var deltagare från 132 länder som diskuterade bland annat informationssäkerhet och cyberhot som är ett hot mot global säkerhet. Detta är en typ av terrorism som inte bara länder kan utföra utan också enskilda grupper.

På denna konferens slogs jag av att detta är problem som vi delar med många andra länder. Det känns inte som om vi är sämst i klassen. Av denna rapport, för att återgå till den, framgår att vi har mycket mer att göra. Därför är det viktigt att regeringen tar till sig detta. Det har man sagt att man gör genom en hel rad olika arbeten som pågår. Detta måste följas upp.

Det som jag har slagits av, både i Hanoi och här, är att det finns en brist på medvetenhet om de hot som finns. Trots att vi borde känna till det tror vi inte att det ska drabba vår organisation.

Det pågår ett arbete. FRA väljer ut några statliga organisationer per år som man gör rejäla tester på – stresstester. Man går igenom hur lätt det är att ta sig in. Sedan får den myndigheten en rapport. För att förenkla bilden är det ungefär som när vi besiktar bilen. Då får vi en rapport om bristerna. Är det alltför många brister måste bilen besiktas om.

Herr talman! Jag tror att vi på motsvarande sätt framöver måste ha regelbundna tester av viktiga samhällsfunktioner. Vi har nu talat om bankerna. Det gäller också flyget, kommunikationerna och elen, alltså de centrala funktioner som vi inte skulle klara oss en dag utan. Hela vårt samhälle skulle kollapsa utan dem. Det arbete som nu ska göras är bra, där regeringen säger att man ska samla detta i Regeringskansliet.

Kristdemokraterna har fört fram att det i förlängningen borde vara en central myndighet som får det ansvaret. Någoting som påpekas i denna rapport är nämligen att ett problem är att det är så många olika aktörer som har delansvar. Vi vet att ett problem med att många har ett delansvar är att det är svårt att peka ut vem som har ansvaret. Det vet vi i försvarssammanhang, och det vet vi också från krisen som vi hade i Västmanland. Det var då problem med ledningsfunktionen. Detta tror jag är en viktig del i förbättringsarbetet. Jag hoppas att regeringen kan gå vidare med det. Nu tar

man ett viktigt steg och lägger funktionen i Regeringskansliet, och det är bra. Men det måste kanske tillskapas en speciell myndighet, alltså *en* myndighet, som har detta ansvar.

En annan sak som förs fram från Riksrevisionen är att det finns brister när det gäller att berätta som det är, alltså att incidenter inte anmäls. Vi behöver inte vara särskilt insatta för att förstå att det är ett jätteproblem.

Man tycker att det är lite pinsamt, tänker att det inte var så farligt, man håller det för sig själv och tror att det kan skada anseendet om man berättar. Då har vi ett problem. Om man inte rapporterar, hur ska vi då kunna rätta till olika saker? Detta är någonting som måste förbättras.

Det som gör att vi från utskottet väljer att inte vidta några fler åtgärder nu utan följa frågan är att regeringen har lovat att arbeta med detta och ta till sig kritiken. Regeringen delar i mångt och mycket kritiken och har lovat att ta den på allvar.

Det pågår en remissomgång av en utredning, och det är ett EU-direktiv på gång. Det handlar om olika typer av åtgärder som vi tror kan fungera. Men det är viktigt för oss i utskottet att fortsätta att följa denna fråga. Jag tror att allt fler av samhällets medborgare inser faran och kräver att vi ska följa upp detta, så att vi har en informationssäkerhet värd namnet.

Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet.

Anf. 34 ROGER RICHTOFF (SD):

Herr talman! Jag kommer sist och ska försöka undvika att repetera vad andra har sagt. Men jag har några saker som jag kan trycka på i detta sammanhang, förutom att yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation i betänkandet.

Man talar om riskanalys, och det saknas en riskanalys. Enligt denna skrivelse från Riksrevisionen saknar 42 procent av myndigheterna regler för riskanalys och förståelse för vad en riskanalys är. Detta är saker och ting som man skulle kunna åtgärda ganska raskt.

En annan sak som jag vill trycka på är MSB:s roll. De har ett samordningsansvar. Tar de det? Enligt min uppfattning kan de i alla fall göra det bättre. Om man inte tar de roller som man redan har fått och de uppgifter som man har tilldelats är det mycket svårt att i slutändan få någon verkan. De direktiv som den förra regeringen har gett och som går att läsa följs inte av myndigheten. Det är en allvarlig slutsats.

En annan sak handlar om de sabotage som samhället utsätts för. Men det finns också andra delar. Jag kan som exempel ta 2011 då apoteken i stor omfattning slogs ut. Det berodde helt enkelt på internetleverantören som fick tekniska problem. Apoteken kunde inte lämna ut receptbelagda läkemedel. Det finns alltså även en sådan sårbarhet. Allt handlar inte om sabotage.

I dag har vi fem olika lagstiftningar som styr detta. Det är nästan som att det byggs in möjligheter för att det ska gå tokigt. Det borde rättas till. Vi har föreslagit att det ska tas fram en handlingsplan. Man kan börja med att ta de roller som är utdelade och samordningsansvaret. Oavsett vad EU eller den nya myndigheten kommer fram till måste man förstå innebörden av de roller som man har fått tilldelade. Man måste förstå vad det innebär att göra en risk- och sårbarhetsanalys.

Prot. 2014/15:108
3 juni

*Riksrevisionens
rapport om
informationssäkerhet
i den civila
statsförvaltningen*

*Förenklingslag i
anläggningslagen*

Oavsett vilka myndigheter som skapas och oavsett vad som görs, kommer man säkert inte att lösa detta om man inte förstår innebörden i de uppgifter som man har fått.

Civilplikt har vi haft tidigare, som ni känner till. Man hade en krigsplacering. Det fanns på bensinmackar och överallt på den tiden. Vi tycker att det är en bra idé att gå tillbaka till någon form av ansvar: Du är ansvarig om något händer. Du ska lösa den här uppgiften.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 6 Förenklingslag i anläggningslagen

Civilutskottets betänkande 2014/15:CU12
Förenklingslag i anläggningslagen (prop. 2014/15:71)
föredrogs.

Anf. 35 CAROLINE SZYBER (KD):

Fru talman! Vi debatterar i dag betänkandet *Förenklingslag i anläggningslagen*. Syftet är att göra handläggningen av vissa ärenden enklare och rätten till ersättning mer enhetlig. Bland annat införs en ny ersättningsgrund i fall där en gemensamhetsanläggning eller vägupplåtelse begränsas eller upphävs. En sådan rätt till ersättning finns i dag i flera liknande situationer.

Kristdemokraterna tycker att förslagen om rätten till ersättning mellan fastighetsägare i frågor som rör gemensamhetsanläggningar, till exempel olika former av samfälligheter som förvaltar en väg, gemensamt bredbandsfiber, ett dikningsföretag eller en yta för rekreation och lek, är bra. Däremot betonar vi vikten av att formerna för ersättning vid överdrivet och tillfälligt slitage på enskild eller samfällad väg, eller andra former av markintrång, kan regleras med kostnadsersättningar åt båda hållen.

Större delen av propositionen går i rätt riktning, och vi ställer oss bakom den. Men jag är ändå lite tveksam till att regeringen gör genomgripande förändringar av anläggningslagen och ledningsrättslagen baserat på en 13 år gammal utredning och en 10 år gammal lagrådsremiss. Många av de förslag som remissinstanserna yttrat sig över är sådant som inte införs med denna proposition. Vi menar att remissinstanserna inte har beretts tillfälle att ta del av förslagen och reagera. Det blev delvis tydligt när utskottet bjöd in företrädare för Lantmäteriet och Riksantikvarieämbetet att svara på frågor. Fortfarande finns fler frågor än svar. Så kan man sammanfatta det besöket.

Kristdemokraterna understryker äganderättens betydelse för fastighetsägare, näringsidkare och verksamhetsutövare oavsett om den är affärsmässig eller sker på ideell basis inom en kommun eller ett av länsstyrelsen instiftat kulturresevat.

Inrättandet av såväl natur- som kulturresevat innebär en inskränkning av äganderätten för markägaren. Den som besitter en fastighet genom arrende eller annan upplåtelseform fräntas möjligheten att bruka densamma. Ett kulturresevat är i regel tänkt att drivas vidare av en näringsidkare eller

en förening i syfte att bevara och visa upp reservatet för besökare. Instiftaren, kommunen eller staten genom länsstyrelsen, upprättar i samråd med fastighetsägaren ett skötselavtal och andra överenskommelser. I det avtalet ingår inte rätten att företräda fastighetsägaren. Ägaren eller brukaren av marken bör ges möjlighet att företräda ett kulturresevat – detta eftersom kulturresevat normalt inrättas för att värna miljöer där det redan tidigare bedrivits någon form av verksamhet. Det är alltså skillnad på natur- och kulturresevat, och vi vill att regeringen noga följer upp hur fastighetsägare och brukare påverkas av lagändringarna i fråga om kulturresevat.

Kristdemokraterna och övriga Alliansen anser att regeringen bör återkomma med förslag om hur fastighetsägare och brukare kan ges rätt att företräda kulturresevat i frågor som gäller gemensamhetsanläggningar enligt anläggningslagen.

Jag avslutar därför med att yrka bifall till reservation 1.

Anf. 36 EWA THALÉN FINNÉ (M):

Fru talman! Precis som Caroline Szyber var inne på är det nu fråga om ett lagförslag om förenklingar i anläggningslagen. Spontant handlar det om en lag som ska förenklas och tydliggöras. Många delar av lagstiftningsförslaget har vi absolut inga problem med. Det är bra för rättssäkerheten att grundlägga att samma sorts bedömningar ska göras. Det är mycket bra att ersättningsnivåerna blir tydligare. De bitarna är vi helt överens om i kammaren.

Det som vi från moderat håll hakade upp oss lite på gäller frågan om kulturresevat. Kulturresevat skiljer sig från till exempel naturresevat i så måtto att ett kulturresevat är mark som brukas och ska fortsätta att brukas. Självklart kan det behöva inrättas gemensamhetsanläggningar som går igenom ett kulturresevat där markägaren är en av dem som har gagn av anläggningen, men det vi vänder oss emot är att beslutanderätten tas bort från dem som äger eller brukar marken i kulturresevatet. Nu finns det inte så många kulturresevat i Sverige. Generellt sett när kulturresevat inrättas sker det i brett samförstånd. Naturligtvis blir ett kulturresevat oerhört dåligt om den som brukar marken är helt emot inrättandet av kulturresevatet.

Det kan vara så att det inte blir några problem utan att beslutsfattaren över kulturresevatet, det vill säga länsstyrelse eller kommun, för en öppen och bra dialog med brukaren av kulturresevatet. Men det är ingen självklarhet. Det är detta vi är bekymrade över, och det är en fråga som Riksantikvarieämbetet har lyft fram – även om det är många år sedan – som problematisk.

Moderaternas förhoppning är att regeringen tar frågan på största allvar, att man följer upp och ser till att fortsätta att ha den goda dialog som är grunden för en god skötsel av ett kulturresevat. Om de delarna missas är risken att brukarna av kulturresevatet försvinner. Då försvinner grunden för kulturresevatet.

Det här är vårt medskick, och vi reserverar oss för att frågorna ska uppmärksammas. Med det yrkar också jag bifall till reservation nr 1.

Anf. 37 OLA JOHANSSON (C):

Fru talman! Förenklingar är alltid välkomna, speciellt om det är sådant som förenklar för den enskilde. Förenklingar kan ibland också syfta till att

underlätta för kommuner, rättsväsen och myndigheter. Inte sällan händer det då att det är den enskilde som får betala priset med ökat krångel genom att den byråkratiska bördan likt en Ikea-anvisning lyfts över på henne eller att förenklingen består i att göra honom rättslös.

I det här fallet handlar det om förenklingar i anläggningslagen baserade på en 13 år gammal rapport från Lantmäteriet. Rapporten remissbehandlades för tio år sedan, och då fanns en mängd andra mer kontroversiella förslag än de som här förs fram till beslut. Det är viktigt att betona.

Fru talman! Cajsa Warg sa en gång att man tager vad man haver. Det var säkert något som kännetecknade ett knapert hushåll i mitten av 1700-talet, då hon skrev sina berömda kokböcker.

Här i propositionen har vi ett hopkok av ingredienser som känns nästan lika ålderstigna som Cajsa Wargs recept. Har man inte – som tv-kockarna gör – förberett saker och ting i förväg får man antingen vänta på att degen ska jäsa eller plocka fram något gammalt ur frysen med frysbränna, obegripligt innehåll och otydlig datering för att snabbvärma i mikron. Sedan får man se vad det blir.

Fru talman! Att hantera lagstiftning på det sättet är vanskligt.

Ni hör här hur långt mina hushållskunskaper sträcker sig! Men allvarligt talat – det finns anledning att kritisera regeringen för att den inte djupare har låtit analysera och förankra de förslag som här förs fram hos dem som en gång deltog med liv och lust i remissarbetet med Lantmäteriets aktuella rapport. En del av förslagen har dukats fram här på bordet.

Fru talman! Det har inte varit enkelt för mig, som vill lära mig mer om ärendet, att hitta någon som jobbar kvar på de aktuella myndigheterna och organisationerna och som kan svara för vad de en gång skrev och tyckte. Representanter för Riksförbundet Enskilda Vägar, LRF och andra representanter för de parter som berörs av denna snabbmix har varit svåra att få tag i. Det hade varit snyggare om vi kunnat ta del av färska synpunkter, mer än vad representanterna för Lantmäteriet och Riksantikvarieämbetet försökte berätta för oss i utskottet när vi kallade dit dem, om skälen till att de är kritiska mot att verksamhetsutövaren i ett kulturresevat enligt förslaget fräntas rätten att företräda sig själv.

Centerpartiet värnar äganderätten för fastighetsägare, näringsidkare och verksamhetsutövare oavsett om verksamheten är affärsmässig eller sker på ideell basis inom ett av kommunen eller länsstyrelsen instiftat kulturresevat. Ett kulturresevat har ofta sin grund i att en pågående verksamhet ska kunna drivas av den näringsidkare eller den förening som finns på plats i syfte att bevara resevatet och visa upp det för besökare.

Det finns ett fyrtiotal kulturresevat, har jag läst mig till. Ett av dem finns i min hembygd: Äskhults gamla by i Kungsbacka. Den är unik i sitt slag genom att den ålderdomliga bebyggelsen aldrig flyttades ut från bykärnan i samband med laga skifte på 1800-talet. Syftet med det här kulturresevatet är att bevara, återskapa och levandegöra kulturmiljön – med bebyggelse, bytomt, inägor och utmark – så som den såg ut före den agrara revolutionen på 1800-talet, när människor massutvandrade från Sverige till Amerika för att de svalt.

Resevatet ägs och förvaltas sedan lång tid av någonting som heter Västkoststiftelsen men kommer efter att det här beslutet har fattats att företrädas enbart av Länsstyrelsen i Halland. Är det bra eller dåligt? Jag vet inte, men jag tror inte att vare sig Västkoststiftelsen eller någon annan av

de verksamhetsutövare som finns i byn är medvetna om vad som är på väg att hända när de här konfiskatoriska lagarna träder i kraft.

Vi i Centerpartiet har i vår egen motion ett yrkande som innebär att den delen av lagstiftningen utgår. Jag skulle önska att det var fler som genast ville stoppa denna inskränkning av äganderätten. Jag hoppas nu att vi får ett bredare stöd för allianspartiernas gemensamma reservation 1 i form av ett tillkännagivande och att det länder den nuvarande och den kommande regeringen till eftertanke. Jag yrkar därför bifall till reservation 1.

Fru talman! Vi i Centerpartiet har i vår följdmotion valt att lyfta fram ett regelförenklingsförslag som vi motionerat om under den allmänna motionstiden 2014 och 2015. Det handlar om att förenkla beräkning och fastställande av andelstalen i exempelvis en vägsamfällighet genom att göra som man sedan lång tid gör i Finland: låta samfällighetsföreningen själv besluta om hur andelarna ska fördelas och omfördelas, själv föra register över detta och anlita Lantmäteriet endast när det behövs.

En vägsamfällighet, som det talas om i den här förenklingslagen, behöver inte bara vara en grusväg på landsbygden. Det kan lika gärna vara gator, trottoarer, torg, parker och lekplatser i ett normalstort samhälle där kommunen har överlåtit åt en förening att ta ansvar för driften med bidrag från kommunen själv och från Trafikverket. En sådan förening kan ha flera tusen andelsägare och ett vittgående ansvar för samhällets infrastruktur och rekreation. Någon sa att i en amerikansk småstad skulle en person som i Sverige är vägsamfällighetsordförande kunna tituleras borgmästare eftersom det är ett sådant vittgående ansvar man har.

Riksförbundet Enskilda Vägar beräknar att det finns mellan 15 000 och 20 000 samfällighetsföreningar med otidsenliga andelstal som har behov av att ompröva sina gemensamhetsanläggningar och få aktuella andelstal. Om alla dessa föreningar samtidigt skulle ansöka om lantmåteriförrättning skulle uppemot 100 lantmätare behöva arbeta heltid i tio år för att komma i kapp med dessa omprövningar.

Fru talman! För att många av de välkomna regelförenklingar som föreslås i den aktuella propositionen ska ha verklig effekt borde regeringen ta till sig vad som sägs i Centerpartiets motion om att förenkla för fastighetsägare, boenden och föreningar och ge dem rätten att själva ta ansvar för den gemensamma anläggningen.

Jag noterar att det nämns i den aktuella promemorian, den färska promemorian från Lantmäteriet, att det här är någonting som man tittar på. Tyvärr har det inte föranlett någon åtgärd från regeringens sida. Jag yrkar därför bifall till Centerpartiets reservation 3, och jag hoppas att regeringen tittar på det här.

Anf. 38 NINA LUNDSTRÖM (FP):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 2 men står självfallet bakom alla våra reservationer och vårt särskilda yttrande.

Bara några ord om kulturreservatet och det särskilda yttrandet. Jag kommer därefter att fokusera på anläggningslagens betydelse för hållbar samhällsutveckling och hållbara transporter för gångtrafikanter och cyklister.

Mycket har redan sagts om kulturresevatet. Precis som övriga talare vill jag bara uppmärksamma att regeringen noga bör följa upp hur fastighetsägare och brukare påverkas av lagändringarna i fråga om kulturresevat. Jag vill också uppmärksamma att Folkpartiet har ett särskilt yttrande som rör ägarlägenheter med anledning av att den lagstiftningen kom 2009 och att det här förslaget bereddes 2005.

Fru talman! Frågor av stor vikt saknas i denna proposition från regeringen. Vad är det som saknas?

Många som vill anlägga cykelstråk, tror på cykling och vill se mer av hållbara transporter vet att det kan vara problematiskt att anlägga stråk. Vad är det för vardag som cyklister möter? Jo, stråk upphör eller saknas helt. Det hämmar cyklingen i sig. Det hämmar pendlingen men även potentialen för turism.

Några aktörer skrev ett debattinlägg om läget för drygt ett par år sedan. Arbetet med att komma i fatt Europas cykelturistländer pågår. Sverige behöver bygga ut ett antal leder av stort intresse, men problem med markåtkomst riskerar att försena och fördyra projekten. Svårigheterna att få tillgång till mark för felande länkar bottnar i att cykelväg enligt väglagen inte betraktas som väg. Debattörerna hänvisar till Lantmäteriets rapport från 2002 samt två utredningar.

Ja, kunskap finns hos ansvarig myndighet, Lantmäteriet. Därutöver har utredningar påtalat bristen i lagstiftningen. Men bristen på lagstiftning har också uppmärksammats av riksdagsledamöter. Motionsyrkanden har hanterats av trafikutskottet.

Svaret på motionsförslag om behovet av ändringar i anläggningslagen var att propositionen är framlagd, och därmed saknas anledning till åtgärd. I detta fall hamnade beredningen av motionerna i trafikutskottet. I riksdagsarbetet är därmed frågan om behovet av ändringar i anläggningslagen väl känd.

Vari består bristerna i lagstiftningen? När det gäller att bygga vägar för biltrafik finns lagstiftning som stöder utbyggnad. Men gång- och cykelvägar kan inte anordnas inom ramen för väglagen om de saknar samband med allmän väg. Det gör att gång- och cykelvägar är svårare att anordna än vanliga vägar.

Lantmäteriet föreslog i sin tidigare nämnda rapport *Översyn av anläggningslagen* att det införs en möjlighet i anläggningslagen att upplåta en rätt för en kommun att bland annat anordna gång- och cykelvägar samt att en kommun ska kunna delta i gemensamhetsanläggningar. Båda förslagen tillstyrktes av flera remissinstanser.

Lantmäteriets förslag blev enligt Folkpartiets uppfattning för brett. Man nämnde också skoterleder. Vi i Folkpartiet ställer oss bakom den del som rör Lantmäteriets förslag när det gäller upplåtelse av en rätt för en kommun att anordna gång- och cykelvägar och kommunalt deltagande i gemensamhetsanläggningar. Vi kommenterar även i motionen att vårt förslag inte omfattar skoterleder. Det är något som Lantmäteriet självt har kommenterat. Man exkluderar skoterleder i sitt pm från 2014.

Två utredningar har ställt sig bakom Lantmäteriets förslag om gång- och cykelleder: *Ökad och säkrare cykling – en översyn av regler ur ett cyklingsperspektiv*, den så kallade Cyklingsutredningen från 2012, och *Fossilfrihet på väg* från 2013.

Cyklingsutredningen påtalade att behovet av att anlägga cykelvägar har ökat sedan Lantmäteriet kom med sin rapport år 2002. Behoven är så tungt vägande ur allmän synpunkt att enskilda bör få tåla intrång i sina markägarintressen. Utredaren gjorde därför bedömningen att Lantmäteriets förslag borde genomföras i den del det avser kommuners rätt att anordna cykelvägar och att det även borde övervägas att staten får motsvarande rättighet.

I sitt remissvar på Cyklingsutredningen år 2013 angav Lantmäteriet att myndigheten inte hade ändrat uppfattning i fråga om behovet av en utvidgad rätt för bland annat kommuner att anordna gång- och cykelvägar.

Vad ansåg man då i utredningen *Fossilfrihet på väg*? Låt mig citera: ”Cykelvägar kan anläggas inom ramen för väglagen om de är att betrakta som del av väganordningar. Däremot kan en cykelled inte anläggas enligt väglagen om den helt saknar samband med allmän väg. För närvarande saknas således ett planinstrument för genomförande av cykelleder där ny mark måste tas i anspråk. Regelverket för cykling har nyligen utretts i cyklingsutredningen (2012), som rekommenderar genomförande av en tidigare föreslagna ändring i anläggningslagen som skulle ge kommuner möjlighet att anlägga sammanhängande vandrings- och cykelleder.” Även denna utredning tillstyrker detta förslag.

Regeringen har trots detta, trots den egna myndighetens förslag och trots två utredningar, valt att inte gå vidare med förslagen.

Folkpartiets reservation handlar om att det är angeläget att regeringen snarast återkommer med förslag om att i anläggningslagen möjliggöra upplåtelse av en rätt för en kommun att nyttja en fastighet för att anordna eller använda gång- och cykelvägar samt kommunalt deltagande i en gemensamhetsanläggning.

Jag vill återigen påminna om motionerna från allmänna motionstiden. Kunskap finns även bland riksdagsledamöterna om de svårigheter som finns vid anläggandet av cykelvägar.

Fru talman! Frågan jag vill ställa till regeringspartierna, som lagt fram propositionen, är varför förslag saknas. Varför har ni inte tagit med Lantmäteriets och de två utredningarnas förslag gällande gång- och cykelstråk?

Lantmäteriet vidhöll sin uppfattning även när utskottet hade besök av Lantmäteriet i beredningen av propositionen. I betänkandet anger ni nu att beredning pågår. Vad menas med detta? Jag har uppfattat att det inte kommer att komma ytterligare förslag.

Lantmäteriets rapport är från år 2002. Lagrådsremissen togs fram av den dåvarande socialdemokratiska regeringen år 2005. Det är tio år sedan.

I våras fattade riksdagen beslut om ett tillkännagivande till regeringen om en nationell cykelstrategi. Svaret på detta tillkännagivande blev en proposition utan åtgärder för att underlätta infrastruktur för gång- och cykeltrafikanter. Vad i denna proposition var så brådskande att man inte kunde arbeta in förslagen om förbättringar när det gäller gång- och cykelstråk? Processen väcker många frågor.

Det är välkänt att förslag lagts i riksdagen om ändringar i anläggningslagen. Byggandet av hållbara samhällen behöver omfatta gång- och cykeltrafikanter. Det är också en viktig del i att utveckla besöksnäringen, cykelturismen. De som arbetar med dessa turiststråk för cykling på många håll i Sverige ser också problemen med lagstiftningen.

En av de stora utmaningarna just nu är att ställa om samhället till transporter som är långsiktigt hållbara. Cyklingen som hållbart transportmedel väcker alltmer intresse, men det finns mycket kvar att göra.

Att underlätta för cyklister är inte bara en kommunal planeringsfråga. Lagstiftningen som påverkar kommunernas möjligheter beslutas av Sveriges riksdag, av oss här som röstar i dag.

Fru talman! Cykling borde uppmuntras. Varje cyklist är en person mindre i bil- och kollektivtrafik. Cykling bidrar till folkhälsan.

Cyklister möter många hinder. Cykelstråk tar slut. Vägvisning saknas. Arbetsfordon står parkerade på cykelstråk. Bilister har också utmaningar, men vägar tar sällan slut eller saknas helt.

I dag finns lagstiftning som gör det möjligt att få tillgång till mark för att bygga motorvägar och spår. Är det inte märkligt att liknande möjlighet saknas för gång- och cykelstråk? Dagens lagändringar i anläggningslagen, utan åtgärder för gång- och cykelvägar, börjar gälla den 1 juli 2015. Tänk vilken möjlighet vi hade kunnat skapa i år för just gång- och cykelvägar!

Framgångsrika länder som Danmark har en mycket tydlig strategi för att möjliggöra cykling. Det behövs infrastruktur.

I dag tar vi i Folkpartiet vårt ansvar för att bidra till beslut som skapar förutsättningar för gående och cyklister genom vår reservation, för ett mer hållbart samhälle med fler hållbara transporter samt bättre förutsättningar för att utveckla cykling för alla, även besökare och besöksnäringen.

Ja, det finns många hinder och svårigheter, men trots detta vill jag avslutningsvis ändå säga att cykling är roligt. Men för att man ska kunna cykla behövs det bättre förutsättningar. Bifall till Folkpartiets reservation!

Anf. 39 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater står bakom civilutskottets betänkande CU12, och jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Vi stöder regeringens lagförslag. Det är bra att rätten till ersättning blir mer enhetlig och att handläggningen av ärenden om gemensamhetsanläggningar och enskilda vägar blir mer rationell.

Vidare föreslås att ett kulturresevat ska jämföras med en fastighet vid tillämpningen av anläggningslagen, under samma förutsättningar som gäller för ett naturresevat. I sådant fall ska det vid tillämpning av lagen företrädas av den som har beslutat om resevatet, det vill säga länsstyrelsen eller kommunen.

Några remissinstanser, bland annat Riksantikvarieämbetet, har väckt frågan att det kan finnas situationer då i stället ägaren eller brukaren bör ges möjlighet att företräda ett kulturresevat. Vi socialdemokrater stöder det regeringen anför, alltså att det i första hand är de fastigheter som omfattas av resevatet som bör anslutas till en gemensamhetsanläggning eller ges någon rättighet enligt lagen. Fastigheterna företräds då av sina ägare, och i de fall där det finns behov kan beslutsfattaren, i form av länsstyrelsen eller kommunen, ge förvaltaren fullmakt att representera resevatet. Därför yrkar jag avslag på reservation 1.

Jag yrkar även avslag på reservation 2 av Folkpartiet, då frågan redan är föremål för beredning inom Regeringskansliet i betänkandet *Fossilfrihet på väg*, vilket också står i utlåtandet. Jag kanske kommer att få frågor och kan då återkomma till detta. Vad gäller reservation 3 av Centern yrkar

jag även där avslag, då det i Lantmäteriets promemoria *Ändringar i anläggningslagen* framgår att det finns stora möjligheter för sakägare och samfällighetsföreningar att träffa överenskommelser om bland annat ändrade andelstal. Lantmäteriet och Riksförbundet Enskilda Vägar har också arbetat med att ta fram en arbetsmodell för omprövning vid otvistiga vägförrättningar.

Med detta vill jag återigen yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 40 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Fru talman! Min fråga till Leif Nysmed är: Varför saknas det förslag som skulle kunna underlätta anläggandet av gång- och cykelstråk?

Anf. 41 LEIF NYSMED (S) replik:

Fru talman! Jag ställer mig frågan varför det har saknats i åtta år, Nina Lundström. Ni hade ju ett förslag och en tanke redan för åtta år sedan.

Vi har nyligen tillträtt, och vi har tagit fram förslag som vi tyckte var enkla att få fram och få avgöranden om. Vi har naturligtvis för avsikt att komma vidare med dessa frågor.

Många gånger delar jag din åsikt, Nina Lundström, att vi måste underlätta framtagandet av cykelvägar. Jag är villig att diskutera hur vi kan göra det. Men jag ställer mig frågan: Vad har hänt under åtta år?

Anf. 42 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att det är väldigt lätt att skylla ifrån sig och fråga vad som hände för åtta år sedan.

När det gäller de utredningar – Cyklingsutredningen och den andra utredningen – som har kommit den senaste tiden och som har beretts är det Socialdemokraterna och Miljöpartiet som har lagt fram förslaget. Det är ni som har lagt fram propositionen för Sveriges riksdag. Där saknas ett viktigt förslag.

Jag tycker att regeringen, som har lagt fram propositionen, och de partier som stöder regeringen ska förklara varför de inte är beredda att göra nya överväganden. Det går alldeles utmärkt för Leif Nysmed och alla som representerar regeringspartierna och som tycker att förslaget är bra att rösta ja till Folkpartiets reservation i eftermiddag kl. 16. Vi har ett tillkännagivande om att återkomma snarast med ett förslag och komplettera.

Min fråga till Leif Nysmed är: Kommer du och övriga socialdemokrater att rösta ja till Folkpartiets reservation? Den möjligheten finns.

Jag tycker att det är viktigt att vi gör något konkret väldigt snabbt. Det är viktigt för hållbara transporter att vi stöttar cyklismen. För mig är det obegripligt att man skyller ifrån sig på en regering som inte längre har makten.

Ni har möjlighet att göra något här, Leif Nysmed. Jag vill veta vad ni kommer att göra. Första steget är om ni kommer att rösta ja till Folkpartiets reservation i eftermiddag.

Anf. 43 LEIF NYSMED (S) replik:

Fru talman! Jag kommer inte att rösta ja till Folkpartiets motion i eftermiddag, Nina Lundström. Det gjorde jag klart i talarstolen bakom mig när jag yrkade avslag på motionen.

Däremot bereds frågan, och jag tycker att det är viktigt att fortsätta att jobba med den. Jag skyller inte på vad ni gjorde för åtta år sedan, utan jag frågade vad ni gjort under åtta år och vad Folkpartiet gjort för att frågan ska komma framåt, exempelvis genom gemensamhetsanläggningar för kommuner för framtagande och sådana saker.

Röstade inte ni ned ett sådant förslag? Eller lade ni kanske aldrig fram något förra året?

Anf. 44 EMMA HULT (MP):

Fru talman! Vi är här i dag för att debattera en proposition om förenklingar i anläggningslagen.

Som tidigare nämnts är syftet att göra rätten till ersättning mer enhetlig och även göra handläggningen av ärenden mer rationell. Ändringarna gör att ersättningssystemet blir mer rättvist och lättare att förstå och tillämpa.

Regeringen föreslår att handläggningen enligt anläggningslagen i vissa avseenden ska förenklas. Regeringen föreslår vidare att ett kulturresevat ska jämföras med en fastighet vid tillämpning av anläggningslagen. Ett natur- eller kulturresevat ska vid tillämpning av lagen företrädas av den som har beslutat om reservatet, det vill säga länsstyrelsen eller kommunen, om inte undantag görs – det anges också i lagtexten.

Ett kulturresevat bildas för att skydda och bevara sammansatta landskap där marker, byggnader, anläggningar, spår eller lämningar tillsammans utgör värdefulla kulturhistoriska helhetsmiljöer. Gemensamt för de områden som väljs ut för att förvaltas som kulturresevat är att de på skilda sätt präglats av äldre tiders markanvändning och resursutnyttjande.

Det är en målsättning med kulturresevaten att inte lösa in marken till staten utan i stället verka för att miljöerna bibehålls i befintlig ägoform, vilken kan ses som en del av det kulturhistoriska värdet. Beslut om inrättande av kulturresevat fattas i samförstånd med dem som är berörda. Markägare som ”drabbas” av begränsat förfogande över området till följd av att ett kulturresevat bildas har rätt till ekonomisk kompensation.

Eftersom det redan tidigare har varit möjligt för naturresevat, där tidigare även skydd av kulturpräglade landskap ingick, att ingå i samma bestämmelser som gäller för fastigheter i anläggningslagen är det logiskt att även dagens kulturresevat ska kunna omfattas av samma regelverk. Det blir mer enhetligt.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna 1, 2 och 3.

Anf. 45 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Fru talman! Jag kommer att ställa samma fråga till Emma Hult.

Jag vet att många i Miljöpartiet också både är engagerade i cykling och är cyklister. När förslaget nu har lagts fram och beredning har skett – det var 2005, då Miljöpartiet inte satt i regeringsställning – tycker jag att det är viktigt att höra hur Miljöpartiet har resonerat.

När man lägger fram en proposition med en beredning till riksdagen har man att förhålla sig till det. Jag vill därför fråga Emma Hult: Varför saknas förslaget om att genom anläggningslagen skapa möjligheter att anlägga cykel- och gångstråk? Vad är Miljöpartiets förslag för att hitta åtgärder för detta?

Den lagstiftningsförändring som vi behandlar nu kommer att börja gälla den 1 juli 2015. Jag såg framför mig att vi, när en proposition väl kommer, ska kunna vara på banan snabbt och kunna anlägga de stråk som finns. Det finns många aktörer där ute som jobbar med frågorna, och därför är besvikelsen extra stor.

Lantmäteriet var med på mötet i riksdagens civilutskott för att vi skulle diskutera deras ståndpunkter. De vidhåller sin uppfattning att lagstiftningen skulle kunna underlätta för att anlägga stråken. Jag vill höra hur Miljöpartiet resonerar här.

Den andra frågan är: Vad kommer ni att göra härnäst för att det ska bli en bättre möjlighet för cyklister att få sina stråk?

Anf. 46 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Det är underbart att höra Nina Lundströms entusiasm för cykel och cykelfrågor. Den delar vi; jag tycker också att det är oerhört viktigt.

Precis som du sa, Nina Lundström, bereddes lagrådsremissen 2005. Sedan dess har inte Miljöpartiet styrt, och vi har heller inte haft möjlighet att påverka de beslut som har fattats. Det är tråkigt att det inte har hänt någonting sedan 2005.

Nu vill jag avvakta och vänta in framför allt det tillkännagivande om en nationell cykelstrategi som riksdagen enhälligt antog för några veckor sedan. Jag hoppas att svar på frågorna ska ingå i den. Vi behöver göra något.

För mig är det spännande att Nina Lundström som folkpartist vill göra större inskränkningar på den privat ägda marken. Om ett möjliggörande av cykel och gång också möjliggör att vi förbättrar för klimatet är jag positivt inställd till ett fortsatt samarbete så att vi hittar fler vägar att göra det enklare att cykla.

Anf. 47 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Fru talman! En del av dilemmat med att skapa åtgärder för cykling är att det inte ses som ett transportslag. Jag tycker att det är alldeles utomordentligt att trafikutskottet och riksdagen ställde sig bakom det tillkännagivande som handlar om att man ska ta fram en strategi.

Jag kan berätta för Emma Hult att jag under de år jag har suttit i riksdagen har lagt fram många cykelmotioner om hur man kan skapa bättre förutsättningar. I Folkpartiets motion trycker vi verkligen på dessa frågor. Men vi gör ju ingen åtskillnad. Likaväl som vi har lagstiftning som möjliggör anläggandet av vägar, motorvägar och spår tycker vi, i och med att vi ser cyklingen som ett transportslag, att även cykelstråken ska ges likvärdiga möjligheter.

Vi är väldigt noga med att det också ska finnas äganderättsliga perspektiv när man viktat markägarintressen. Detta är komplicerade frågor.

Antingen ser man cykling som en möjlighet och en hållbar transportform eller så gör man det inte. Det som förvånar mig här, med tanke på att det hade kommit ett tillkännagivande om en nationell strategi, är att man ändå väljer att skynda fram med ett förslag som togs fram för tio år sedan.

Jag och många andra som är engagerade i frågorna trodde att utredningarna, Lantmäteriets arbete och tillkännagivandet skulle beredas och tas med i någon proposition. Det förvånar mig att processen ser ut som den

gör, att man skyndar fram med ett gammalt förslag och inte har beaktat allt som hänt efter 2005.

Min fråga till Emma Hult är: När kommer det ett förslag som gör det möjligt att använda anläggningslagen för att kunna anlägga de här cykel- och gångstråken? Det var bråttom att möjliggöra andra åtgärder. Kan det inte få vara lika bråttom att stödja cyklingen?

Anf. 48 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Frågan om när kan jag givetvis inte ge ett exakt svar på. Men jag hoppas att det ska ske inom en rimlig framtid. Det är en viktig åtgärd så att vi kan ställa om från fossildrivna färdmedel och använda cykeln som transportmedel. Det finns många länder runt omkring som är duktiga på cykling, betydligt duktigare än vi är i Sverige. Man skyller ofta på att det blåser eller är kuperat. Men det är bara svepskäl.

Jag tror att vi står ganska nära varandra i de här frågorna egentligen. Det är härligt. Och jag vet att du, Nina Lundström, lade fram många motioner i frågorna under förra mandatperioden. Det är tråkigt att du inte har fått gehör.

Jag hoppas att vi ska kunna titta på det här tillsammans eftersom det behövs förändringar för att möjliggöra så att fler kan cykla och ta sig fram på andra sätt än med fossildrivna fordon. Cykling som ett hållbart transportmedel är en oerhört viktig fråga för att vi ska kunna ställa om till ett klimatsmartare samhälle.

Anf. 49 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Replikskiftet mellan Nina Lundström och Emma Hult beskriver väl vad som händer när man tar fram gammal skåpmat, blåser av frysbrännan och försöker sätta in maten i ugnen.

Det finns en massa saker som man skulle kunna ta bort eller ta med, överväga och analysera lite mer. Jag tror att det är ett stort misstag. Men jag kan såklart också förstå desperationen när de rödgröna ska presentera gemensam politik och det inte finns mycket annat att komma överens om än gamla utredningar, gjorda för drygt tio år sedan.

Jag vill betona effekten av regeringens lite konfiskatoriska inställning när det gäller kulturresevars verksamhetsutövares möjlighet att påverka. Emma Hult säger att det finns ersättningsmodeller när en verksamhetsutövare så att säga drabbas. Men då är det redan för sent. När verksamhetsutövaren drabbas beror det på att länsstyrelsen eller kommunen, instiftaren, har tagit över ansvaret och beslutanderätten och kört över verksamhetsutövaren.

Varför tror Emma Hult att länsstyrelsen eller kommunen skulle dela med sig av och delegera rätten att företräda reservatet till den som driver verksamheten, om det skulle råda olika uppfattningar om vad man vill åstadkomma inom kulturresevatet?

Anf. 50 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Jag skulle varken säga att vi är desperata eller att någon ska köra över någon. Det är ord som är lite märkliga.

Det står så här i förslaget till lagtext: ”Ingenting hindrar att beslutsfattaren vid behov ger förvaltaren fullmakt att representera reservatet vid t.ex. en anläggningsförrättning.” Jag tror att det handlar om en dialog.

Jag vet inte vilken relation du har till kulturresevatet i din hembygd, Ola Johansson, eller om ni har haft problematik kring det. Men om man går in med inställningen att någon ska köra över någon annan är det nog något annat som är problematiskt.

Jag tror att det handlar om en dialog och att vi ska förvalta de fina kulturminnen som vi har för att de ska finnas kvar. Då är det bra med ett gemensamt ansvar.

Anf. 51 OLA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! I det aktuella kulturresevatet, Äskhults gamla by, bedrivs åkerbruk enligt ålderdomliga metoder. Man plöjer med hästar, man sår och man odlar ekologiska produkter som någon sedan får ansvar för att sälja.

Jag ska inte säga att det här kommer att ställa till särskilda problem för just det kulturresevatet. Men det är ett generellt problem att våra 40 kulturresevat så brutalt fråntas rätten att företrädas av sina verksamhetsutövare.

När vi diskuterade det här i civilutskottet var det tydligt att det är stor skillnad på ett naturresevat och ett kulturresevat. Ett naturresevat är ett större markområde, en biotop, som behöver skyddas och samtidigt göras tillgänglig för människor som ska besöka denna. Det är en annan typ av verksamhet än ett kulturresevat är. Det är anmärkningsvärt att Emma Hult inte känner till skillnaden mellan ett naturresevat och ett kulturresevat avseende de verksamheter som bedrivs där.

Anf. 52 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Jag har koll på skillnaden mellan ett naturresevat och ett kulturresevat.

Som jag nämnde i mitt anförande ingick kulturresevatet i naturresevatet med ett kulturpräglad skydd innan man införde möjligheten till kulturresevat 1999. Där gäller samma rättigheter som för naturresevat. Och jag känner inte till att det har funnits några problem där.

Nu kom det några starka ord till: ”brutalt fråntas”. Som jag sa tidigare står det att man i samråd kan ge fullmakt till den som förvaltar kulturresevatet, och därmed också äger marken, att företräda frågorna i de här ärendena.

Jag tycker inte att det här är en proposition som ger upphov till så starka ord som ”köra över”, ”desperation” och ”brutalt”. Om du inte hade några exempel på att du är orolig för det, Ola Johansson, hoppas jag att lagförändringen snarare ska säkerställa och hjälpa till, där det behövs, så att vi tillsammans kan bevara de här värdena.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

Anf. 53 NINA LUNDSTRÖM (FP):

Fru talman! Jag vill för tids vinnande yrka bifall endast till reservation nr 1, men jag står självfallet bakom alla reservationer.

Folkpartiets förslag handlar om kompletterande lagbestämmelser som gör det lättare för tomträttsinnehavare att hävda sina intressen när kommunen står som fastighetsägare samt om ersättningsfrågor vid upplåtelse av ledningsrätt i en tomträtt.

Vårt samhälle är beroende av en mängd olika ledningar för att fungera. Det rör sig om allt från el- och vattenledningar till fjärrvärmeledningar med mera.

Kännetecknande för i princip samtliga aktörer som äger ledningsnät är att de behöver använda någon annans mark för att dra fram sina ledningar. För det ändamålet kan ledningsrätt upplåtas. Det kan handla om rätten att uppföra vissa anläggningar på fastigheten, rätten att ta väg över fastigheten, rätten att ha tillträde till ledning för underhålls- och driftsarbeten, rätten att ta ned träd på fastigheten med mera. Det kan också innebära förbud mot att uppföra byggnad, plantera träd, schakta eller spränga nära ledningen och så vidare.

Ledningsrätt kan bara upplåtas för de typer av ledningar som särskilt har angivits i ledningsrättslagen. Dessutom kan ledningsrätten omfatta vissa tillbehör som är nödvändiga för ledningen, exempelvis transformatorstationer, pumpstationer med mera.

Ledningsrätt kan enligt dagens regler upplåtas i en fastighet som omfattas av tomträtt. Det anses råda osäkerhet om vilken ställning ledningsrätten får eftersom fastighetsägaren genom tomträttsupplåtelsen till stor del förlorar sin rätt att förfoga över fastigheten. Denna osäkerhet anses leda till att framdragningen av ledningar som är av allmänt intresse försvåras.

Därför ska, enligt propositionen, ledningsrätt i en tomträtt införas i ledningsrättslagen. Detta skulle, enligt förslaget, innebära att ledningsrättens ställning klargörs.

Fru talman! Det finns omkring 57 000 ledningsrätter i Sverige. De senaste åren har ungefär 1 500–2 000 ledningsrätter upplåtits varje år. Dessa nya upplåtelser berör omkring 10 000 fastigheter årligen. Och några hundratal av de fastigheter som berörs av ledningsrättsärenden är belastade av tomträtt. I dag finns det omkring 60 500 fastigheter som upplåts med tomträtt, varav ca 47 000 upplåtelser avser småhusändamål.

Det anges att förslagen leder till minskade administrativa kostnader för ledningsrättshavare i de fall en ledning ska dras fram i ett område där vanliga fastigheter är blandade med fastigheter upplåtna med tomträtt. I stället för att i ett sådant fall vara hänvisad till flera olika upplåtelseformer kan ledningsägaren efter lagändringen skydda hela sträckan med ledningsrätt.

De övriga upplåtelseerna avser andra ändamål, exempelvis flerbostadshus, kontor och industrier. Tomträterna är ojämnt fördelade över landet; ungefär 97 procent finns i 41 kommuner.

Förslagen innebär att ledningar i ökad utsträckning kommer att upplåtas med ledningsrätt i stället för att dras fram med stöd av avtal. Här är en viktig skillnad som berör just tomträttshavare.

För tomträttshavare anges att den ersättning som ledningsrättsupplåtelse medför kan vara något lägre än den ersättning som hittills har följt av avtal med ledningsägaren. Det vi i Folkpartiet framhåller i motionen är att regeringens förslag inte har beaktat de ojämna maktförhållandena mellan fastighetsägare och tomträttshavare.

De tomträter som finns i Sverige är så gott som alltid upplåtna i fastigheter som ägs av kommuner, medan tomträttshavarna ofta är småhusägare, bostadsrättsföreningar och i vissa fall småindustrier. Då en kommun i egenskap av planmyndighet kan ha en intressegemenskap med en aktör som ansöker om att få dra fram en ledning menar vi att kommunen i egenskap av fastighetsägare vid en ledningsförrättning kan vara benägen att tillgodose önskemålen från den som ansöker om ledningsrätt.

Här handlar det om vågskålarna mellan de olika parterna. I ett sådant läge kan ju en tomträttshavare ha begränsade möjligheter att hävda sina intressen. Denna inbyggda obalans i maktförhållandena får inte leda till att kommunen och den aktör som ansöker om ledningsrätt bildar en allians på bekostnad av enskilda tomträttshavare. Enligt vår mening har regeringen i lagförslaget inte uppmärksammat denna aspekt tillräckligt.

Vi anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som gör det lättare för tomträttshavare att hävda sina intressen när en kommun är fastighetsägare.

Fru talman! Jag vill också nämna något om ersättningsreglerna.

Regeringens förslag innebär att både fastighetsägare och tomträttshavare ska ha rätt till ersättning vid upplåtelse av ledningsrätt i en tomträtt. Det bör dock observeras att tomträter som är bebyggda med bostäder, till exempel småhus eller bostadsrätter, i praktiken saknar alternativ användning för fastighetsägaren. Det är bara för de relativt fåtaliga verksamhetsfastigheterna som upplåts med tomträtt som det finns en reell möjlighet för fastighetsägaren att i framtiden låta tomträten upphöra och därmed möjliggöra ett alternativt utnyttjande av fastigheten.

Det är också därför som vi i Folkpartiet ofta framhåller att boende, där det handlar om långsiktig markanvändning, borde ha möjlighet att också friköpa sina tomträter.

Regeringen konstaterar i propositionen att fastighetsägarens rådighet över det utrymme som ledningsrätten avser i hög grad redan är utsläckt i och med tomträttsupplåtelsen. Vilken ersättning som ska tillkomma tomträttshavaren och fastighetsägaren får naturligtvis avgöras i det enskilda fallet, men det bör vara tomträttshavaren som ska ha hela eller så gott som hela ersättningen, i vart fall när ärendet gäller tomträtt som upplåts för privatbostäder, eftersom fastighetsägaren i det fallet ändå saknar möjlighet till alternativ framtida användning av fastigheten. I de fall då fastighetsägaren drabbas reellt genom ledningsrätten ska dock även fastighetsägaren kunna få ersättning.

Fru talman! Regeringen behöver följa upp tillämpningen av ersättningsreglerna och vid behov också ta nödvändiga initiativ. Här handlar det nämligen om boende som bor med tomträtt kontra ganska stora aktörer som kan ha andra intressen. Vi vill vara säkra på att man verkligen beaktar också deras situation utifrån att deras förhandlingsstyrka kan vara betydligt lägre än de övriga aktörernas.

Anf. 54 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater står bakom civilutskottets betänkande CU13 och yrkar därför bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Vi stöder regeringens förslag till förändringar i ledningsrättslagen. Det innebär att det blir möjligt att upplåta ledningsrätt i tomträtt. Ledningsrätten i en tomträtt ska i allt väsentligt följa samma regler som för en upplåtelse av ledningsrätt i en fastighet. Om ledningen skulle orsaka synnerligt men för tomträttens utövning ska det inte vara möjligt att upplåta ledningsrätt i en tomträtt.

Genom förslaget undanröjs den oklarhet som i dag råder då ledningsrätt med dagens regler bara kan upplåtas i fastighet. Ledningsrätten har i dag en oklar ställning om fastigheten är upplåten med tomträtt, vilket med detta förslag klargörs.

Vad gäller reservation 1 av Folkpartiet yrkar vi socialdemokrater avslag på denna, eftersom vi anser, vilket jag redan nämnt, att det inte ska vara möjligt att mot tomträttshavarens vilja upplåta ledningsrätt i en tomträtt om ledningen skulle orsaka synnerligt men för tomträttens utövning.

Även på Folkpartiets andra reservation yrkar vi avslag, då vi förutsätter att en uppföljning av ny lagstiftning kommer till stånd utan något tillkännagivande från riksdagens sida.

Anf. 55 EMMA HULT (MP):

Fru talman! Vi är här för att debattera regeringens förslag om ändringar i ledningsrättslagen, ändringar som föreslår att också tomträttshavaren nu ska få rätt till ersättning vid ledningsintrång på tomträtten.

För mig är det därför svårt att förstå vad det är Folkpartiet menar, för nu gör vi det ju lättare även för tomträttshavare att hävda sin rätt när det är kommunen som är fastighetsägare. Folkpartiet vill i sin motion att en större del av ersättningen ska tillfalla tomträttshavare, trots att de inte äger marken. Det vi väljer att göra nu är dock en förbättring också för tomträttshavare, men det räcker tydligen inte för Folkpartiet.

Ledningsrättslagen infördes i början av 1970-talet. Syftet med lagen var i första hand att trygga Televerkets och andra stora statliga aktörers utbyggnad av ledningsnäten, helt enkelt att se till att inte hindra den nödvändiga allmänna infrastrukturbyggnaden. Jag tycker därför att det är lite märkligt att Folkpartiet verkar vara missnöjt med denna förbättring som vi nu gör för tomträttshavaren.

Ledningsrättslagen gäller endast för ledningar som ska användas för allmänna ändamål och endast för den typ av ledningar och anordningar som anges i lagen, exempelvis mobilmaster, fiber och ledningar som behövs för vatten och avlopp.

Normalt upplåts som sagt inte ledningsrätt om det är i strid med gällande detaljplan eller om det är synnerliga skäl för en tomträttsinnehavare eller markägare. Markägaren har för det mesta rätt till ersättning för den mark som tas i anspråk, och med det nya lagförslaget får nu också tomträttsinnehavaren denna rätt till ersättning.

Jag ser regeringens förslag som en väsentlig förbättring för tomträttsinnehavaren och vill därför yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionen.

Anf. 56 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Fru talman! Med anledning av Emma Hults fråga vill jag läsa innantill i betänkandet. På s. 12 står det nämligen så här: "Regeringen anför när det gäller förslagets konsekvenser att den ersättning som en ledningsrättsupplåtelse medför kan generellt sett antas vara omkring 10 procent lägre vid en ledningsrättsupplåtelse än den ersättning som hittills har följt av avtal med ledningsägaren."

Det som vi i Folkpartiet vill framhålla är förhandlingsstyrkan mellan olika aktörer. När det beskrivs i betänkandet, och även i propositionen, att den tomträttsinnehavare som finns med i systemet också kan hamna i ett läge där man får sämre ersättning därför att vi viktar om vågskålen när det gäller förhandlingsstyrka vill vi från Folkpartiet framhålla att vi tycker att det är väldigt viktigt med dem som bor och har sina fastigheter, bostadsrättsföreningar och småhus på tomträtt. Deras förhandlingsstyrka är också viktig att beakta i lagstiftningen.

Med tanke på att propositionen, remissinstanser och nu också betänkandet beskriver det här förhållandet ville vi vara väldigt tydliga och påtala att vi anser att det här måste följas upp och att vi också ser att det kan komma att behövas ytterligare förändringar för att vikta om vågskålen.

Mina frågor till Emma Hult är alltså: Tycker Emma Hult att det är viktigt att beakta deras rättigheter som också är boende på tomträtterna, i och med att de är ganska många? Är det viktigt för Emma Hult att beakta att de som bor också har rättigheter när det gäller de viktiga dragningarna av ledningsrätter?

Anf. 57 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Ja, det är just därför vi nu inför detta, Nina Lundström – för att man också som tomträttsinnehavare ska ha möjlighet till ersättning. Det står väl klart att någon annan äger marken om man är tomträttsinnehavare, och den som är markägare måste också få ersättning för det ledningsintrång som görs. I slutändan är det nämligen kanske den personen som drabbas i sista skedet.

Därför inför vi nu möjligheten för den som drabbas direkt, alltså den som har sin bostadsrättsförening eller annat på tomträten. Det blir alltså en förbättring för tomträttsinnehavaren och något som inte tidigare har funnits. Det är nämligen någon annan som äger marken, och den personen ska också ha rätt till ersättning. Men ja, jag tycker absolut att vi ska beakta att även tomträttsinnehavaren ska ha möjlighet till ersättning, och det är just det vi inför.

Anf. 58 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Fru talman! Fastighetsägaren får ju redan i dag ersättning genom den tomträttsavgäld som finns. Det finns alla möjligheter för fastighetsägare att få ersättning, och det får man i dag. Det är även en stor debatt i sig hur prisbilden ser ut för det.

Det som är viktigt för oss är dock att verkligen lyfta fram de boendes, bostadsrättsföreningarnas och andras situation. Det gäller inte minst småhusägarnas situation. Man ska verkligen se över detta och följa upp den här lagstiftningen. I de här fallen är nämligen det allmänna intresset av att dra ledningar väldigt stort, men det finns också situationer där det kan bli ganska stora konflikter om vilken typ av ledning som dras fram. Låt mig ge ett exempel: I täta städer är transformatorstationer inte helt lätta att anlägga, och inte heller master.

Det gör att vi tycker att det finns olika skäl att i varje fall se till att ersättningar och möjligheten att påverka situationen också finns hos de boende, hos småhusägare och hos bostadsrättsföreningar. Fastighetsägaren får nämligen ersättning genom tomträttsavgälder, och när den långsiktiga markanvändningen ändå är att bostadsrättsföreningarna kommer att finnas kvar finns det heller ingen alternativ användning för fastighetsägaren. Det tycker jag är viktigt.

I och med att Emma Hult nu är så skeptisk och tycker att det är en så bra proposition, fru talman, vill jag ställa frågan varför Emma Hult ändå står bakom det betänkande där det står att man ska göra en uppföljning av ersättningsfrågorna. Om det inte finns ett problem, varför ska man då signalera att man är beredd att se över ersättningsfrågorna?

Anf. 59 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Jag har inte sagt att jag inte ser att det finns vissa problem. Det är problem vi inte har i dag eftersom vi inte har infört detta, men om problem uppstår när vi gör det är det väl bra att vi är öppna för att se över saken. Men som jag har sagt har det tidigare inte funnits någon möjlighet för tomträttsshavaren att få någon form av ersättning. Nu inför vi det, och jag tycker att det är en väsentlig förbättring. Det är också därför jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 8 Modernare lantmäterisammanträden

Civilutskottets betänkande 2014/15:CU14

Modernare lantmäterisammanträden (prop. 2014/15:73)

föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 14.)

Socialutskottets betänkande 2014/15:SoU13
Riksrevisionens rapport om överenskommelser mellan regeringen och SKL inom hälso- och sjukvården (skr. 2014/15:52)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 10 Legitimation för kuratorer inom hälso- och sjukvården

*Legitimation för
kuratorer inom
hälso- och sjukvården*

Socialutskottets betänkande 2014/15:SoU17
Legitimation för kuratorer inom hälso- och sjukvården
föredrogs.

Anf. 60 KRISTINA NILSSON (S):

Fru talman! Vi ska nu debattera socialutskottets betänkande 17, som handlar om legitimering av kuratorer inom hälso- och sjukvården – eller kanske diskutera snarare än debattera, eftersom det är ett enigt utskott som ställt sig bakom detta.

Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen att den i budgetpropositionen för 2016 ska avisera ett förslag om att så snart som möjligt införa legitimation för kuratorer inom hälso- och sjukvården. Detta ska också innehålla besked om tidigast möjliga datum för ikraftträdande.

Utskottet har konstaterat att kuratorerna är en väl etablerad yrkesgrupp med en unik kompetens inom vården. De har en självständig yrkesroll med direkt patientkontakt och ett tydligt eget patientansvar. De är verksamma inom områden med stor betydelse för patientsäkerheten och fyller en väldigt viktig funktion. Det är viktigt att patienter kan känna sig säkra och trygga i att kuratorerna har tillräcklig kompetens och är lämpliga att utföra sitt yrke samt att samhället så långt det är möjligt tar på sig ett ansvar för att försäkra sig om detta. Införandet av ett legitimationskrav är ett viktigt led i detta ansvar.

Utskottet konstaterar också att man är väl medveten om att vissa frågor behöver analyseras ytterligare när det gäller de delar som till exempel finans- och utbildningsutskottet har anfört i sina yttranden. Vi socialdemokrater står bakom utskottets förslag och ser fram emot att regeringen ska lägga fram ett förslag i frågan. Kuratorerna jobbar tillsammans med andra grupper i vården som har legitimation, och det är ett naturligt steg att även de får en legitimation.

Man kan få en känsla av att frågan har dykt upp snabbt och plötsligt, men så är det inte. Frågan om att införa legitimation för dessa kuratorer behandlades av 2009 års Behörighetsutredning. Utredningen framhöll att den här gruppen av kuratorer har en självständig yrkesroll och ett tydligt patientansvar. Den framhöll också att det inte fanns någon utbildning som var avsedd just för gruppen kuratorer men att en avgränsning gentemot övriga med socionomexamen skulle behöva göras om man införde en så-

dan utbildning. Det skulle innebära att en legitimation kopplades till arbetsuppgifter i stället för till utbildning, och mot den bakgrunden föreslog utredningen inte ett införande av en legitimation.

Sedan yttrade sig 16 remissinstanser. En klar majoritet ansåg, i motsats till utredningen, att kuratorer inom hälso- och sjukvården borde ges legitimation och att en särskild utbildning som kan ligga till grund för detta borde inrättas. Majoriteten av remissinstanserna angav patientsäkerhetskäl och det självständiga behandlingsansvaret som stöd för att införa kravet på legitimation.

Frågan återkom i den dåvarande borgerliga regeringens proposition *Vissa frågor om behörighet för personal i hälso- och sjukvården och socialtjänsten* år 2012. Eftersom en tydlig majoritet av remissinstanserna ansåg att kuratorer inom hälso- och sjukvården borde ha legitimation menade regeringen att det fanns skäl att närmare utreda frågan om det finns ett behov av legitimation för yrkesgruppen. Regeringen gav därför Socialstyrelsen ett utredningsuppdrag.

Socialstyrelsen redovisade sitt uppdrag våren 2014, och myndighetens sammanfattande bedömning var att det finns ett behov av legitimation för kuratorer utifrån de fyra kriterierna patientsäkerhet, yrkesrollens innehåll, utbildningens innehåll och nivå samt internationella förhållanden. I rapporten föreslår Socialstyrelsen att legitimation införs för kuratorer som är verksamma inom hälso- och sjukvården. Vidare föreslog Socialstyrelsen att det införs en legitimationsgrundande vidareutbildning i socialt arbete inom hälso- och sjukvården om 30 högskolepoäng och att den skulle leda till en examen som hälso- och sjukvårdskurator.

Den borgerliga regeringen gjorde sedan inga ytterligare synliga åtgärder till dess de lämnade över regeringsinnehavet i oktober 2014. Vi vet att den nuvarande regeringen jobbat och jobbar med frågan för att få fram ett förslag, och dagens eniga tillkännagivande hoppas vi underlättar arbetet. Vi ser fram emot en proposition i denna fråga, som funnits åtminstone sedan 2009. Uppenbarligen räckte inte tiden mellan 2009 och 2014 till för att den tidigare, borgerliga regeringen skulle få fram ett förslag. Desto viktigare är det därför att nuvarande regering kan få fram det så att detta äntligen blir verklighet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 61 CECILIA WIDEGREN (M):

Fru talman! I dag är en historisk dag för många inom svensk hälso- och sjukvård och för många av vårdens medarbetare.

Förra året hade kuratorer funnits inom svensk hälso- och sjukvård i 100 år. När vi drabbas av utsatthet, sjukdom och otrygghet är just kvaliteten i det vardagliga mötet mellan vårdens medarbetare och oss som patienter oerhört viktigt.

Det finns ett behov av att fler får möjlighet till ett tydligt yrkesansvar. Detta har varit efterfrågat under lång tid. För att stärka vårdens kvalitet ytterligare och för att stärka patientsäkerheten är det därför viktigt att ta fler steg för att stärka upp vårdteamet.

Vårdteamet runt patienten är läkare och sjuksköterskor men också kuratorer. Det är viktigt att se till att inte bara yrkesstatusen får en tydlig kvalitetsstämpel utan att också patienten ytterst känner att det blir säkrare i de möten och de behandlingar som sker.

Fru talman! Det är dags att det blir legitimationskrav även för vårdens kuratorer. I och med det är det glädjande att se att vi också nu efter ett antal beredningsmöten har fått möjlighet att få ett enigt socialutskott att lägga fram detta förslag på riksdagens bord.

Det var allianspartierna – Moderaterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet – som tog initiativet i socialutskottet. Utredningen har varit klar sedan drygt ett år tillbaka. Behoven har funnits desto längre. Då gäller det att inte dra frågan i långbänk och lägga den i den där oprioriterade högen som gör att det inte händer någonting. Det var därför helt nödvändigt att väcka ett initiativ i Sveriges riksdag för att få den svaga vänsterregeringen att börja agera i frågan.

Långbänk kan kanske vara nödvändigt ibland om man inte vill ta tag i frågor. Därför blev det nästan lite pinsamt när man konstaterade att vi i sak egentligen är helt överens. Vi ser de tydliga behoven. Men då gäller det också att ha den politiska strategin att vilja genomföra det hela när det är dags.

Därför är det nu extra viktigt för den sittande regeringen, med anledning av det beslut om tillkännagivande som riksdagen kommer att fatta i eftermiddag, att redan den 21 september till riksdagen återkomma med ett tydligt förslag. Jag vill därför vända mig till Socialdemokraternas Kristina Nilsson och regeringens företrädare i det här samtalet: På vilket sätt kommer Kristina Nilsson och Socialdemokraterna nu att verkligen se till att detta kommer som ett tydligt förslag till Sveriges riksdag den 21 september? Då handlar det för Socialdemokraterna här i riksdagen om att redan nu se till att föra samtal med regeringen – sin egen regering – om att detta är en del av den budgetberedning som sker just nu på Regeringskansliet. Det var min första fråga till Kristina Nilsson.

Min andra fråga till Socialdemokraternas Kristina Nilsson ställer jag eftersom hon själv är legitimerad sjuksköterska och ser vikten av kvalitets-säkringen. På vilket sätt kommer Kristina Nilsson och den socialdemokratiska gruppen i socialutskottet att nu verkställa riksdagens eniga tillkännagivande till regeringen? Vi ber inte bara om att det sker som en del i budgetprocessen, utan vi har också bett att det ska ske med en tydlig tidsplan när angivelsen kommer tillbaka till riksdagen den 21 september.

Socialstyrelsen utredde detta på alliansregeringens uppdrag, och man var tydlig: Alla de kriterier som krävs för att detta ska bli ett legitimationsyrke finns. Men för att gå från utredning och underlag till ett i många fall enigt samförstånd bland vårdens medarbetare om att detta ska ske krävs både tydliga uppdrag och en vilja att genomföra det. Nu står hela riksdagen bakom detta, men det är ändå regeringen som ska genomföra det uppdrag som riksdagen nu beställer. Därför är det viktigt att vi får tydliga besked här och nu från Socialdemokraterna i riksdagen att arbetet kommer att ske.

Fru talman! I dag har vi haft ett kunskapsseminarium här i riksdagen med några av vårdens medarbetare och företrädare för läkarna, med kuratorer och även med de ansvariga inom de fackliga organisationerna. Självklart var också de utbildningsföreträdare som ska genomföra uppdraget med. Alla är tydligt eniga: Kunskapen finns där ute för att genomföra uppdraget. Viljan att göra det är densamma. I de föreslagna övergångsbestämmelserna från Socialstyrelsen är många kuratorer redan i dag möjliga för legitimationen. Det är extra roligt att se att de är här och lyssnar till det samtal som vi för här inne i dag i Sveriges riksdag.

Jag hoppas att Socialdemokraterna och Kristina Nilsson nu tar chansen att svara på frågorna. Då kan också de som står där ute och väntar och knackar på dörren för att ta ytterligare ett steg för att kvalitetssäkra sina yrken och stärka patientsäkerheten för de enskilda patienterna få denna chans.

Jag yrkar självklart bifall till socialutskottets eniga tillkännagivande, och jag hoppas att vi nu får tydliga besked om vad som ska komma fram i budgetpropositionen den 21 september.

Anf. 62 SOLVEIG ZANDER (C):

Fru talman! Det är ett viktigt ärende vi talar om i dag, även om vi kan säga att betänkandet om legitimation för kuratorer inom hälso- och sjukvården kan tyckas vara en liten del. Men det är det inte. Detta har dragits i långbänk, sa Cecilia Widegren från Moderaterna, och det kan jag verkligen stryka under.

För mig handlar det framför allt om två viktiga saker: ekonomi och patientsäkerhet. Varför är då just legitimationen för kuratorer så himla viktig i det sammanhanget? Om vi tittar på patientsäkerheten först och främst vet vi att en kurator inom hälso- och sjukvården ser patienten utifrån hela människan. Vi vet att de ger samtalsstöd. Det är inte psykoterapi, utan samtalsstöd. De lyssnar på personerna och håller dem under armarna. De hjälper också till med det praktiska stödet ute i samhället, bland annat med myndigheter och utifrån juridiska aspekter.

Är det då inte viktigt för patienten att veta att den som hon eller han möter har kunskaper inom hälso- och sjukvården när det gäller sjukdomen och diagnosen för att kunna möta patienten på rätt sätt och i rätt sammanhang och för att ge det ordentliga stödet?

Nu tänker jag ta några exempel. Tänk er själva att man får ett barn som har en funktionsnedsättning – ett handikapp. Världen faller samman; självklart är det så. Men ganska direkt kommer en sjukgymnast – en arbetsterapeut – in och börjar behandla barnet. Kuratorn kommer in och vänder sig till föräldrarna. Man lyssnar, och man finner var föräldrarna befinner sig känslomässigt. Man slussar föräldrarna genom sorgen. Man ger framtidstro, och man kommer så småningom också fram till praktiska råd och hjälp när det gäller hur det ska fungera när familjen kommer hem och hur framtiden kan se ut för familjen och för barnet. Man möter andra anhöriga som också påverkas i det hela för att ge stöd och hjälp till föräldrarna.

Kuratorn har tillsammans med andra yrkeskategorier en oerhört viktig roll i sjukvården, men kuratorn har ingen legitimation. Det har de andra paramedicinerna. ”Para” betyder bredvid, det vill säga bredvid medicinen. Alla som jobbar inom sjukvården måste ha samma rättigheter, skyldigheter och ansvar. Men det har de inte i dag. Därför är det väldigt viktigt att också kuratorerna får legitimation.

Vi kan tänka oss ett annat ärende som skulle kunna kosta mycket pengar för samhället om det inte blir behandlat på rätt sätt. Det är en kvinna som kommer in till akuten och som har blivit misshandlad. Kuratorn kan ge stöd och hjälp i anmälningsprocessen och med det juridiska. Kuratorn kan möjliggöra och förklara vad skyddat boende är och hur man får ett boende. Kuratorn kan också möta de barn som kan finnas och andra anhöriga. På så sätt kan kuratorn stödja och hjälpa kvinnan under lång tid framöver.

Att ge rätt stöd till patienter i olika livssituationer är ekonomiskt viktigt för samhället. Om personer inte får stöd och hjälp att klara sig själva och gå vidare i livet kostar det oerhörda summor för samhället, och det har vi inte råd med.

Därför är det viktigt att vi också ger kuratorerna en legitimation så att det blir en självklar del i sjukvården. Inte minst gäller det i öppen- och primärvården där kuratorerna i dag lyser med sin frånvaro, till skillnad från andra yrkesgrupper. Här skulle legitimerade kuratorer kunna göra stor nytta. Vet patienterna att kuratorn har en legitimation känner de en trygghet och vet vad de får, vilket är viktigt.

Jag hade trott att även Miljöpartiet skulle vara här i dag. Jag saknar att höra vad Miljöpartiet som en del av regeringen tycker i frågan. Att Socialdemokraterna tycker att det är bra har jag förstått. Eftersom det är ett enigt utskott är vi överens, men det hade varit intressant att höra vad Miljöpartiet tycker i sammanhanget.

Fru talman! Sedan ungefär tio år finns det en utbildning på KI, så det är bara att börja direkt om vi vill ge kuratorerna legitimation och utöka deras kunskaper.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Anders W Jonsson (C).

Anf. 63 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Den första motionen om legitimation för kuratorer inom hälso- och sjukvården kom 1991, så det är ganska uppenbart att inget block har piskat på i frågan. Om vi ska vara ärliga – och det jag tycker att man ska vara i politiken – har det varit lite segt och vankelmodigt från alla håll och kanter.

I Akademikerförbundet SSR:s egna utredningar har 98 procent av kuratorerna inom hälso- och sjukvården socionomexamen, och 77 procent har vidareutbildning.

I dag är det helt etablerat att ha legitimation inom hälso- och sjukvården, men kuratorerna står utanför. Yrkesgrupper som har avancerade arbetsuppgifter, kvalificerad utbildning, lyder under hälso- och sjukvårdslagen och har patientansvar är legitimerade, dock inte kuratorerna. Precis som andra talare sagt handlar detta ytterst om patientsäkerhet.

Den förra högeralliansen satt, om jag inte är helt felunderrättad, i maktställning i åtta år. Ni tillsatte en utredning som presenterade sitt förslag 2009. Hur snabba var ni? Not much. Ni tillsatte också Socialstyrelsens utredning som kom med ett mycket bra betänkande våren 2014. Vad gjorde ni av den? Not much. Men nu bränner det till, och det är bra.

Det är bra att vi är eniga och att vi ser frågan glida in i budgeten. Men låt oss vara ärliga: Inget av blocken har lyckats genomdriva detta under en väldigt lång period med tanke på att motionen väcktes 1991/92 och intresse fanns. Tittar vi på vilka motioner som har funnits i denna fråga genom åren är de mycket spridda, så visst kunde riksdagen ha gjort något mycket tidigare än i dag.

Det finns 4 252 verksamma kuratorer inom hälso- och sjukvården. I Socialstyrelsens utmärkta utredning finns det klara övergångsregler, så man kan tycka att det inte behövs någon superreform.

Frågan ingick i den behörighetsutredning som kom 2010. En majoritet av remissinstanserna ansåg att kuratorerna borde ges legitimation. Där- emot tyckte SKL, som ibland har en lite apart inställning till saker och ting, inte att det behövdes. Det var nog inte så genomtänkt av SKL.

Det är bra att Sverige kan äga frågan själv och att den inte behöver gå in i det stora EU-paradigmet.

Socialstyrelsens utredning ger klara besked om hur detta ska genom- drivas. Den pekar på att kuratorerna kan komplettera socionomutbildning- en med en högskoleutbildning om 30 högskolepoäng på avancerad nivå.

Det är bra att frågan äntligen blir avgjord, men jag säger en gång till: Det kunde ha gjorts något mycket tidigare, och ansvaret bär också den förra högerregeringen.

Anf. 64 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (FP):

Fru talman! ”Du är ju den enda av oss som inte kan bli av med legiti- mationen, för du har ju ingen.” Det var menat som ett skämt under en fika- rast, men det var inte ett särskilt roligt skämt, tyckte den kurator som fick höra det.

Det visar på en del av problematiken eftersom alla andra som arbetar runt patienten är legitimerade. Det händer att kompetensutbildning endast riktar sig till legitimerad personal. Det händer också att kollegorna inte riktigt tar kuratorns uppgift på allvar.

”Legitimationen är det viktigaste beviset på din kunskap, kompetens och lämplighet att arbeta i vården. Legitimationens främsta syfte är att värna om patientsäkerheten.” Så står det på ganska många hemsidor på nätet, bland annat Vårdförbundets.

Inom vården samverkar man i team, vilket flera talare har lyft fram. Då är det viktigt att samma krav ställs på alla i teamet. I dag ställs en grupp utanför, kuratorerna. Med en legitimation tydliggörs ansvarsfrågan. Man har helt enkelt samma yrkesansvar. Det ger trygghet för alla som arbetar tillsammans, och det ger givetvis patienten trygghet.

Lite grann har det i dag blivit en tävling om vem som har tyckt detta längst och mest och drivit det längst. Vi hörde alldeles nyss om en motion från 1991. Fackförbundet har drivit det i 60 år, vilket är väldigt länge. Folkpartiet har också drivit frågan länge. Att ett enat utskott nu går fram med detta gör att ett ”äntligen” onekligen är på sin plats.

Som en av de absolut färskaste i riksdagen kan jag på intet sätt ta åt mig någon ära för detta, men jag är stolt över de liberaler som har drivit saken under många år med frågor, motioner och interpellationer. Få kan ha missat Maria Lundqvist Brömsters oförtröttliga kamp under många mandatperioder.

Att somliga tycker att vi kunde ha strukit dagens debatt eftersom vi alla är överens visar att de inte har förstått vikten av detta och tyngden i det vi faktiskt går fram med i dag. Detta är viktigt.

Legitimation för kuratorer inom hälso- och sjukvården handlar om pa- tientsäkerhet. Socialstyrelsens bedömning av införandet av legitimation visar att legitimering av kuratorer skulle ge större tyngd åt det sociala och psykosociala arbetet och säkerställa att patientens hela situation synliggörs och behandlas. Som patient ska man kunna känna sig trygg med vilken kompetens kuratorn inom vården har och att arbetet utförs på ett kvalifi- cerat sätt.

Jag har vänner som är socionomer, och de undrar varför i hela friden bara kuratorer inom hälso- och sjukvården ska legitimeras. Ja, det kan man onekligen fråga sig, men jag tycker att vi har fått bra svar på det i utredningen. Jag skulle dock gärna se att fler som läser till socionomer vidareutbildar sig och att fler yrkeskategorier legitimeras så småningom. Det debatterar vi dock inte i dag.

Varför ligger vi på just nu? Frågan har ju drivits i 60 år, och motioner har väckts tidigare från alla möjliga håll. Varför är det så viktigt just nu? Vad är det farliga med att vänta lite till när vi ändå har hållit på så länge?

EU-reglerna stoppar inte förslaget i sak. Det gör de inte. Men de krånglar till det, och det är onödigt med mer krångel. Det får vara nog. Nu får foten sättas ned. Utredningarna finns där, facket har sagt sitt, kuratorerna har sagt sitt och politiken har sagt sitt. Alla är eniga: Legitimationen behövs, och den behövs nu.

Patientsäkerhetslagen omfattar bara legitimerade yrkesgrupper. Legitimation behövs nu för att man ska kunna ställa krav på journalföring. Den behövs nu för att det ska bli lättare att hävda yrkets status inför andra. Ni hörde mina inledande ord. Den behövs eftersom det är allt fler som mår dåligt. Den psykosociala ohälsan ökar, och något måste göras.

Sociala problem får inte bli medicinska. De måste tas på allvar utifrån den kontext de befinner sig i. Nu skickar vi över bollen till regeringen. Håll den rullande. Men håll den inte rullande för länge, utan skjut den in i mål. Jag yrkar med glädje bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 65 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Jag skulle vilja inleda med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet. Förslaget är ett naturligt steg. Det är också roligt att vi alla är positiva och ganska överens om hur vi ska gå vidare. Vi som kristdemokrater hoppas att denna process nu tar fart. Vi ser att frågan är viktig även för regeringen. När en enig riksdag förhoppningsvis fattar ett beslut är det en tydlig signal till regeringen att detta är viktigt och ska ske skyndsamt.

Det är också viktigt att vi gör rätt saker, gör det på rätt sätt och vid rätt tidpunkt. Vi som medborgare förväntar oss att samhällets resurser används på bästa sätt. Bästa sätt för mig är att de används så effektivt som möjligt och att vi även har tillräckliga resurser för det som behöver göras. Vi förväntar oss att bästa möjliga hjälp, stöd och vård samt personal med rätt utbildning finns.

Vi som medborgare ska inte själva behöva leta upp rätt instans för att få den hjälp och det stöd som vi behöver. Vårt välfärdssystem bygger på att samhället i stort har en organisation som lotsar oss till rätt stöd och hjälp. Det är och bör vara vägledande att samhället ser till att den personal jag möter som patient är precis rätt för mig just där, just då och att personalen har den utbildning som behövs för att hjälpa mig på bästa sätt.

När jag som patient kommer i kontakt med kuratorer inom sjukvården är det oftast i en utsatt situation där hjälp, stöd och trygghet behövs för att samordning, hjälp och den framtida processen för mig ska bli så lyckad som möjligt. De psykosociala behoven hos patienterna är stora. Kuratorernas roll i den delen behövs, och den måste också lyftas fram. Att det finns

Prot. 2014/15:108
3 juni

*Legitimation för
kuratorer inom
hälso- och sjukvården*

rätt personal med rätt kunskap och legitimitet för det arbete den gör är oerhört viktigt.

För mig som patient är det viktigt att hälso- och sjukvården så långt som möjligt har gjort det grundläggande arbetet genom att rätt yrkesgrupp hjälper mig i den situationen jag är i tillsammans med att personalen har den kunskap och utbildning som är nödvändig för att få ett så lyckat resultat som möjligt. Det är en säkerhet för mig som patient, en patientsäkerhet.

Att säkra det med en legitimation är ett praktiskt och tydligt instrument som används på många olika områden. Inom hälso- och sjukvården används det för 21 olika yrkesgrupper. Det borde vara ganska naturligt att utöka det till 22 och ge kuratorer denna möjlighet.

Vi har alla säkert någon äldre som behandlas inom hälso- och sjukvården och sedan behöver hjälp och stöd även genom kommunen på hemmaplan, för att sedan komma tillbaka till hälso- och sjukvården och sedan tillbaka till kommunen. Vi inser nog ganska snart att samordning behövs mellan olika instanser. Vi tror att kuratorer kan vara en brygga mellan dessa och att de kan göra ett viktigt arbete.

Socialstyrelsen redovisade sitt uppdrag våren 2014 i rapporten *Legitimation för kuratorer inom hälso- och sjukvård*. Myndighetens sammanfattande bedömning är att det finns ett behov av att införa legitimation för kuratorer utifrån de fyra kriterierna patientsäkerhet, yrkesrollens innehåll, utbildningens innehåll och nivå samt internationella förhållanden. Socialstyrelsens bedömning är att socionomutbildningen behöver byggas på med fördjupade kunskaper i socialt arbete inom hälso- och sjukvården.

Kuratorer är i dag den enda akademiskt utbildade yrkesgruppen inom hälso- och sjukvården som inte tilldelats legitimation trots att gruppen uppfyller alla krav. Jag hoppas att det i dag blir en tydlig signal från riksdagen till regeringen att detta behöver göras så skyndsamt som möjligt. Det är viktigt för de kuratorer som finns inom hälso- och sjukvården och en signal att de behövs, att de är viktiga, att vi som medborgare ser deras ställning och att vi tror på att de kan göra ett arbete fortsatt framåt.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

*Svenskt deltagande
i den militära
utbildningsinsatsen
i norra Irak*

§ 11 Svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i norra Irak

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2014/15:UFöU4
Svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i norra Irak (prop.
2014/15:104)
föredrogs.

Anf. 66 ALLAN WIDMAN (FP):

Fru talman! Det är väl så att endast Gud allena vet vilka tragedier som nu utspelar sig i spåren av Islamiska statens framfart. De rapporter man tar del av från FN och andra ideellt arbetande organisationer i regionen förfärrar och upprör så till den grad att man saknar ord att beskriva det. I denna

mörka stund vill jag vara en av de första att välkomna det bidrag som Sverige nu avser att ge till stöd för Iraks möjligheter att bekämpa Islamiska staten och stoppa den tragedi som pågår.

Fru talman! Jag är övertygad om att de 35 soldater som Sverige sänder för att utbilda den irakiska militären kommer att göra skillnad och en viktig sådan. Men med detta sagt är jag också kritisk till regeringens tidsperspektiv för insatsen.

Vi brukar från riksdagens sida markera behovet av långsiktighet i våra internationella aktioner. Så har vi gjort när det har gällt insatsen i Afghanistan, och så gjorde vi alldeles nyligen när vi beslutade om insats och senare förlängning i Mali.

Det är mycket lite som tyder på att den kamp mot Islamiska staten som nu pågår skulle vara slut under 2015, det vill säga inom sex månader från nu. Därför, fru talman, efterlyser vi även i fallet Irak ett mer långsiktigt engagemang från den svenska sidan, och vi efterlyser också att detta uttalas av riksdagen.

Vi vet samtidigt att kortsiktiga insatser – i det här fallet handlar det om maximalt ett drygt halvår – ger en mycket dålig effekt och också har en låg kostnadseffektivitet. Det är av det skälet som Folkpartiet i motion till detta ärende yrkar på att vi ska uttala att vårt engagemang i Irak är långsiktigt.

Jag finner det även anmärkningsvärt att den rättsliga statusen för den personal som vi nu avser att skicka till Irak inte är fullständigt reglerad. Det är en väpnad trupp som Sverige sänder. Då behövs det fullvärdiga garantier för att svenska män och kvinnor som utför sitt arbete i operationsområdet inte riskerar rättsliga repressalier.

Regeringen framhåller i sin proposition att man vill träffa ett avtal om diplomatisk status enligt Wienkonventionen för den svenska personalen. Man har ännu inte gjort detta. Ett sådant avtal skulle naturligtvis ge ett visst skydd men är inte ur skyddssynpunkt jämförbart med det som vi brukar kalla för SOFA, Status of Forces Agreement.

Fru talman! Svenska soldater måste veta att de kan utföra sitt arbete utan att riskera rättsliga efterföljder. Därför har vi i vår motion valt att yrka på att regeringen säkerställer detta.

Var och en förstår att både de militära och de humanitära behoven i den här regionen nu är enorma. Folkpartiet anser att Sverige också framgent bör ta varje chans att göra mer än det som regeringen nu föreslår. Och det är min övertygelse att när vi väl kommer på plats med vårt bidrag kommer de behov som finns att uppenbara sig mycket tydligt för Sverige. Vi har då en möjlighet att göra tillägg till den insats som vi nu kommer att besluta om.

Fru talman! Vi hade i förmiddags en debatt här i kammaren om den strategiska exportkontrollen. Jag konstaterade då att det framstår som motsägelsefullt att Sverige å ena sidan kan skicka militär personal för att utbilda sina irakiska kollegor men å andra sidan är förhindrat av de riktlinjer som gäller för export av krigsmateriel att stödja med militär materiel och utrustning till samma land och för samma goda sak. Jag efterlyste i den debatten, fru talman, att vi behöver se över graden av konsekvens mellan de regelverk som gäller för stöd med väpnad trupp å den ena sidan och de som skulle kunna gälla för stöd av export av krigsmateriel å den andra.

För tids vinnande, fru talman, yrkar jag bifall enbart till reservation 3.

Anf. 67 KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Den islamiska staten i Irak och Levanten, Isil, utropade i juni 2014 ett islamiskt kalifat i de områden som hålls av organisationen i Irak och Syrien. Isil har under relativt kort tid etablerat sig som den största och mest aggressiva terrororganisationen i Mellanöstern och Nordafrika. Isils framväxt är ett resultat av konflikten i Syrien såväl som den labila politiska situationen i Irak.

Under den här tiden har Isil kunnat erövra värdefulla resurser som jordbruksmark och oljekällor. I de områden där man har dragit fram och där man ockuperar har strikta sharialagar införts. Civilbefolkningen lider svårt under det hårda styret. Religiösa och etniska minoritetsgrupper samt kvinnor och barn är särskilt utsatta. De beskrivningar som vi hör är beskrivningar av outhärlig grymhet och hårdhet.

Fru talman! Irak står inför svåra utmaningar. Våldsnivån i landet är hög. Under 2014 dödades enligt FN över 12 000 personer. Man har en pågående humanitär kris. Hittills har drygt 2 miljoner människor flytt från sina hem som en följd av den väpnade konflikten och Isils framryckning. Till detta kommer ungefär 250 000 flyktingar från Syrien som tagit sig till Irak. Sammantaget bedöms över 5,2 miljoner människor vara i behov av humanitärt stöd, framför allt i de norra, västra och centrala delarna av landet.

Fru talman! Behovet av stöd till Irak är alltså uppenbart. Och vi stöder förslaget om att Sverige ska delta i den här insatsen. Till detta kommer att vi fortsatt ska bidra med humanitärt stöd och utvecklingsarbete med fokus på främjande av demokratisk utveckling, mänskliga rättigheter, kvinnors situation, jämställdhet, antikorruption och stöd till det civila samhället.

Hela utskottet fördömer naturligtvis Isils grova systematiska och omfattande övergrepp mot de mänskliga rättigheterna och den internationella rätten. Vi välkomnar den internationella koalitionen som bildats för att bekämpa Isil.

Sverige anslöt sig till koalitionen i september förra året. Och det vi i dag ska ta ställning till i kammaren är att medge att regeringen ställer en svensk väpnad styrka, bestående av högst 120 personer, till förfogande under 2015 för att delta i en militär utbildningsinsats i norra Irak.

Utbildningsinsatsen, som koordineras av en stab i Erbil, syftar till att ge rådgivning till och träna de irakiska försvarsstyrkorna i bland annat vapenhantering, sjukvård, försvarsstrid, strid i bebyggelse samt detektering av improviserade sprängladdningar.

Vi stöder som sagt den här insatsen. Men, fru talman, det finns frågetecken.

I en gemensam motion har vi tagit upp några viktiga frågeställningar i den här insatsen. För det första handlar det om den folkrättsliga grunden, alltså på vilken grund insatsen genomförs. För det andra handlar det om personalens rättsliga status och behovet av tydliga bilaterala avtal med Irak. För det tredje handlar det om i vilket tidsperspektiv regeringen ser den här insatsen, helt enkelt på vilken sikt man nu planerar. Min kollega i försvarsutskottet kommer att utveckla vår syn på personalens rättsliga status och säkerhet och frågor om långsiktigheten i insatsen.

Fru talman! Den folkrättsliga grunden för den svenska insatsen utgörs enligt propositionen av Iraks inbjudan till det internationella samfundet att bistå med stöd för att bekämpa Isil samt de bilaterala överenskommelser som Irak ingår med deltagande stater om bland annat styrkornas uppgifter.

En insats med svensk väpnad styrka, som folkrättsligt grundas i en inbjudan till det internationella samfundet, saknar alltså den entydiga folkrättsliga grund som ett mandat från FN:s säkerhetsråd utgör. Det innebär att regeringen presenterar en ny princip. Det är i någon mån ett trendbrott, vilket kan få konsekvenser för beslutsgrunderna när det gäller framtida svenska fredsfrämjande insatser. Jag och mina medmotionärer tycker att det här är en så viktig principiell fråga att regeringen borde kunna vara mer tydlig.

Det kan finnas tillfällen då man saknar ett entydigt mandat från FN:s säkerhetsråd för en insats, men det är något som vi alltid har strävat efter och resonerat om i betänkanden från det sammansatta utskottet. Men här tycker jag, som sagt, att det saknas en tydlighet från regeringens sida.

Fru talman! När vi fattar den här typen av beslut är det också angeläget att vi tänker på de svenska kvinnor och män som ska genomföra själva insatsen. Det är inte utan risker. Det innebär personliga uppoffringar. Jag vill därför passa på att tacka alla de svenskar som genomför insatser i fredens tjänst.

Till sist, fru talman, står jag naturligtvis bakom reservationerna 1, 2 och 3, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Anf. 68 BJÖRN SÖDER (SD):

Fru talman! I och med Islamiska statens frammarsch har medeltiden återvänt till stora delar av Irak och Syrien. Korsfästningar och halshuggningar på allmän plats är inte längre grymheter som förpassats till historien utan praktiseras nu i stor omfattning. Värst av allt är inte heller att dessa bestialiska brott mot mänskligheten filmas och publiceras i rekryterings-syfte, utan att detta faktiskt fungerar och tusentals muslimer reser från Europa för att delta i det här oheliga kriget.

Regeringen föreslår att Sverige skickar trupp till Irak för att bidra med utbildning av lokala säkerhetsstyrkor. Sverigedemokraterna ser positivt på insatsen men också med oro på dess tillkortakommande. För att bli en effektiv isbrytare behövs ett mycket bredare spektrum av åtgärder, både i Irak och i Sverige.

Irak är en i många avseenden problematisk statsbildning. Landets gränser speglar inte någon naturlig avgränsning av folkgrupper utan är snarare en godtycklig indelning gjord av europeiska kolonialmakter. Landet behöver därför en konstitutionell lösning som tar hänsyn till legitima krav på utökad autonomi.

Därför anser vi att regeringen måste försöka påverka den irakiska staten i riktning mot ökat självstyre, speciellt för de kristna på Nineveslätten och i de kurdiska områdena. Det är en viktig pusselbit för att stabilisera landet politiskt.

Mer måste också göras för den humanitära situationen i landet, speciellt för de etniska minoriteterna. Från att det år 2003 har funnits ca 1,2 miljoner kristna har nu antalet sjunkit till mellan 150 000 och 400 000. Situationen är lika illa för andra grupper som är betydligt färre till antalet

men minst lika utsatta, exempelvis yazidier, mandéer, turkmener, judar, romer och shabaker.

I kölvattnet av den irakiska militärens offensiv nu i vår har det även rapporterats om grova övergrepp begångna mot den sunnitiska befolkningen. Förenta nationernas expert på minoritetsfrågor betecknar utvecklingen i området som förödande och oåterkallelig.

Fru talman! UNHCR räknar med att en kvarts miljon människor i Irak behöver humanitärt stöd. Mot denna bakgrund är det närmast ofattbart att regeringen väljer att skära ytterligare i biståndsbudgeten och spendera hela 8,4 miljarder biståndskronor på att finansiera fortsatt flyktingmottagande i Sverige för dem – i ett globalt perspektiv få – som lyckas ta sig hit. Det är uppenbart att regeringen prioriterar fel, och det är de svagaste och mest utsatta i bland annat Irak som får betala priset.

I morgon kommer det, apropå detta, att presenteras en FN-appell i Bryssel med en vädjan om ca 4,2 miljarder kronor. Då kan man tycka att de biståndspengar som den svenska regeringen avsätter är ganska futtiga i sammanhanget, särskilt när regeringen tar 8,4 miljarder från biståndsbudgeten för att finansiera flyktingmottagande här i Sverige.

Något annat som regeringen än så länge inte har förstått – men som den så kallade alliansen nu yrvaket har börjat inse – är att Islamiska staten inte bara är något abstrakt och avlägset som vi kanske läser om i tidningarna. De finns bland oss här och nu.

Abdul Basit Haroun, som är säkerhetsrådgivare åt den libyska regeringen, varnade förra året för att Islamiska staten systematiskt gömmer terrorister bland flyktingar på båtarna över Medelhavet. IS får även hälften av de vinster som flyktingsmugglarna gör, vilket utgör en enorm inkomstkälla för organisationen.

De senaste åren har Säpo upptäckt flera terrorplaner från personer som återvänt från Syrien. I sin årsbok beskriver man dessa som ett allvarligt attentatshot, något som bekräftas av brutala IS-inspirerade aktioner i andra europeiska städer.

Vi ser det därför som angeläget att regeringen sätter in verkningsfulla åtgärder för att skydda Sveriges befolkning från IS-inspirerad terrorism. Regeringen borde snarast ta sitt ansvar och arbeta fram en samlad strategi för att möta det här hotet.

Men i stället för en strategi mot IS tar regeringens partikollegor fram en strategi för att belöna dessa krigare med förtur till bostäder och jobb. Den här skandalen kan bara ses som ett slag i ansiktet på alla dem som har flytt undan IS terror.

Trots allt vackert tal om mänskliga rättigheter och stöd till utsatta grupper som företrädare för den här regeringen häver ur sig är nu sanningen helt uppenbar: De kunde inte bry sig mindre.

Fru talman! Vi vet även att kvinnor drabbas hårt varhelst Islamiska staten rycker fram. IS armé har till och med tryckt en handbok som förklarar hur deras soldater får hålla sexslavar enligt islams lagar. Hur väl rimmar regeringspartiernas agerande gentemot dessa personer med den feministiska utrikespolitiken?

Sverigedemokraterna å andra sidan har en fungerande moralisk kompass. Vi vill se över möjligheten att återkalla medborgarskap, även i de fall det leder till statslöshet. Vi vill kriminalisera deltagande eller medlemskap i terrororganisationer och förberedelse till resa i syfte att delta i strid eller

begå terrorhandling. Och vi lovar att aldrig någonsin spendera en enda skattekrona på att belöna krigsförbrytare.

Ytterligare en aspekt av problemet med regeringens moraliska slapphet och avsaknad av engagemang i frågan är svensk trupp, när den väl är på plats i Irak, riskerar att hamna i strid med fiender som efteråt kan åka hem till Sverige för att få både sjukvård och pengar, vilket hjälper dem att sedan återvända till slagfältet. Vår militär måste kunna lita på att Sverige inte stöder landets egna fiender och destabiliseringen av Irak, vilket den tyvärr inte kan i dag.

Mer måste också göras för att skydda Sverige från terrorn. Islamiska staten skiljer sig från andra terrororganisationer på det sättet att de har en vana att strida i förband och genomföra konventionella militära operationer. Taktiskt nytänk krävs därför av ordningsmakten.

Det svenska deltagandet i norra Irak samt eventuella lagskärpningar mot IS-terrorister i Sverige är också faktorer som sannolikt ökar risken för storskaliga terrorangrepp här hemma. Skulle ett tiotal IS-terrorister slå till i något av våra storstadsområden på flera platser samtidigt är vår bedömning att svensk polis skulle sakna resurser att hantera detta hot fullt ut. Ordningsmakten måste därför samordnat med Försvarmakten genomföra förberedelser för att kunna bemöta en storskalig terrorattack på svenskt territorium.

Slutligen, fru talman, får inte våra insatser i Irak ytterligare belasta Sveriges redan underfinansierade försvar, speciellt eftersom det säkerhetspolitiska läget i Europa ser mycket osäkert ut. Tvärtemot vad regeringen nu väljer att göra, det vill säga låta bli att skjuta till extra pengar till försvarsbudgeten för att täcka insatsens extra kostnader, vill vi att additionella medel tillskjuts för att kompensera för den ekonomiska påfrestning som det innebär för Försvarmakten att genomföra insatsen.

Därmed, fru talman, vill jag yrka bifall till Sverigedemokraternas reservationer 6 och 7.

I detta anförande instämde Jeff Ahl, Mikael Eskilandersson och Mikael Jansson (alla SD).

Anf. 69 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Sverige bygger säkerhet tillsammans med andra. Vi gör det därute. Vi gör det här hemma. Det är en viktig utgångspunkt också för dagens debatt. Vi har gjort det förut, och vi kommer att göra det genom beslut i dag men också genom kommande beslut, som jag hoppas. Sverige ska vara delaktig i att bygga en värld där mänskliga rättigheter, demokrati, fred och utveckling får möjligheter att stärkas.

Situationen i Irak, som nu fokuseras, hänger naturligtvis intimt samman med den historia som människorna har gått igenom. Det handlar inte bara om Irak utan också om det vi ser i Syrien, Libyen och flera andra länder i hela regionen. Det är klart att en insats på ett visst ställe påverkar också det som händer runt omkring.

Mot den bakgrunden är det viktigt att jobba med en bred palett av insatser, där den militära insats som vi nu diskuterar bara är en del. Det är oerhört viktigt att försöka förhindra att det eskalerar ytterligare. Det som har hänt i regionen har ju alla förutsättningar att kunna spridas till något

mycket värre och drabba ytterligare länder, som i dag är fredliga och inte möter den typ av strukturer som Isil är.

För människorna i Irak är situationen oerhört ansträngd och har varit det länge. När det kryper allt närmare Bagdad uppfattar många att situationen blir ohållbar. Helt klart har den irakiska armén och den irakiska regeringen det yttersta ansvaret för att försöka bygga en gemensam syn och försöka hantera de utmaningar som man står inför. Men vi ska på olika sätt bistå i det arbetet.

I sådana här situationer – vilket har varit övertydligt under den senaste tiden – är det minoriteter som drabbas hårdast. Det är minoriteter i form av kristna som flyr, yazidier och andra. Det är många minoriteter i området som känner sig hotade. De har utsatts för ohyggliga övergrepp som mycket väl skulle kunna klassas som brott mot mänskligheten – inte bara brott mot krigets lagar och folkrätten utan också brott mot mänskligheten eller till och med värre.

Jag hoppas att det finns goda underlag för framtida handling. Här, precis som i andra zoner där krig och konflikter pågår, är det viktigt att vara tydlig med att brott mot mänskligheten eller folkmord inte får passera utan rättslig efterföljd.

Det är naturligtvis också viktigt att, i dessa tider när vi fokuserar på olika minoritetsgrupper, påminna sig om att det är den muslimska befolkningen som drabbas hårdast. Det är flest muslimer som dör till följd av Isils härjningar. Det får vi inte bortse ifrån när vi granskar det som händer.

Fru talman! I flera stycken stöder vi den proposition som vi ska ta ställning till i dag. Det finns tre punkter som det finns skäl att titta lite närmare på, vilka tidigare har berörts av bland annat Karin Enström.

Det handlar om den folkrättsliga grunden. Det här är ett annorlunda upplägg där en inbjudan från Iraks regering i ett brev utgör grunden, inte för att vi är specifikt inbjudna utan för att det är en mer allmän hälsning. Det är naturligtvis inte en entydig folkrättslig grund. Vi brukar ju säga att det ska vara ett tydligt mandat från FN:s säkerhetsråd. För just den här insatsen finns det inte ett sådant tydligt mandat.

De kvinnor och män som ska göra den här insatsen har inte de sedvanliga förutsättningarna för sitt arbete. De är inte föremål för ett särskilt avtal, SOFA-avtal, utan deras avtal förhandlas utifrån andra grunder. De kommer att vara mera som diplomater med diplomatisk immunitet än någonting annat. Här hoppas vi naturligtvis att man kan komma längre så att de sedvanliga förutsättningarna gäller för de kvinnor och män som ska göra insatsen i Irak. Vi vill gärna se att det blir ett resultat av de förhandlingar som måste ske. Det påtalas också i en av våra reservationer.

Ytterligare en punkt gäller att den militära utbildningsinsatsen är någonting som i mångt och mycket kommer att utvecklas på plats. Det är klart att det blir lite speciellt med ett uppdrag som sedan ska kunna utvärderas och granskas. Vi sänder ju i väg kvinnor och män för att göra en insats för att stärka och utbilda den irakiska militären, men det är inte entydigt var det ska göras.

Vi är ändå beredda att göra denna insats trots de frågetecken som vi har. Vi gör det därför att vi tycker att det är viktigt att vi gör vår del i den breda koalitionen som har skapats för att komma till rätta med den skräck

som Isil/Daesh sprider i regionen. Kan vi bidra till att stoppa den utvecklingen och hjälpa den irakiska armén att ta sitt ansvar är det naturligtvis väldigt välkommet.

Jag vill också rikta ett tack till de kvinnor och män – 120 som flest – som ska göra insatsen. Det är en mycket speciell insats som långt ifrån är ofarlig. Utan deras beredskap skulle vårt beslut inte få någon effekt. Stort tack till alla er och till era anhöriga som ställer er till förfogande enligt vårt beslut!

Fru talman! Jag står bakom alla reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation nr 1.

Anf. 70 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag diskuterar vi det sammansatta utskottets betänkande *Svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i norra Irak*. Om en stund tänker jag ta mig tid att berätta vad som sker i norra Irak, men jag vill börja med att redogöra för de förutsättningar som vi i utskottet är överens om.

Utskottet är helt överens om att fördöma Isils grova, systematiska och omfattande övergrepp mot de mänskliga rättigheterna och mot den internationella humanitära rätten. Vi konstaterar också att den internationella koalitionen militära plan för Irak initialt syftar till att hindra Isils framryckningar för att sedan besegra organisationen. Utifrån den inbjudan som vi har fått kommer vi att skicka en svensk väpnad styrka bestående av högst 120 personer under 2015, men vår insats kommer att bestå av 35 personer.

Vi välkomnar detta och tycker att det är bra. Dock har vi några invändningar. Det finns några frågetecken inför insatsens långsiktighet. Det är ett åtagande på ett år, men med erfarenhet från andra ställen där vi har varit involverade vet vi att det tar längre tid. Därför anser vi i en gemensam reservation att det hade varit bättre att från början ha ett längre åtagande.

Sedan finns det också en del frågetecken kring personalens rättsliga status. Regeringen behöver säkerställa att den juridiska statusen är tillräcklig för dem som vi sänder ut. Det är jätteviktigt också för fortsättningen att vi kan klara ut detta.

Men det som är allra viktigast här är att se vad det är som pågår i regionen. Här har Kristdemokraterna ett särskilt yttrande där vi säger: ”Kristdemokraterna välkomnar regeringens proposition 2014/15:104 om ett svenskt deltagande i den aktuella militära utbildningsinsatsen i norra Irak. Men sett till situationens allvar, den pågående etniska rensningen, anser Kristdemokraterna att Sverige, vid en förfrågan, bör vara beredd att göra mer.”

Det är detta som det är så viktigt att få fram i debatten i dag. Det vi nu gör är viktigt och bra, men sett till situationens allvar och vad som pågår vill jag citera ur en resolution som Europaparlamentet antog för en tid sedan:

”IS/Daish har inlett en kampanj för att utplåna alla spår av andra religioner eller trossamfund än dem som företräder deras egen tolkning av islam, genom att döda eller fördriva deras anhängare och förstöra deras heliga platser, historiska platser och verk av människohand, bland dem också exempel på unikt och oersättligt kulturarv som av Unesco erkänts

såsom världskulturarv. Allt detta har organisationen beskrivit såsom 'kulturell utrensning'."

Jag vill också ta upp ett exempel på det som har hänt i närtid. "Framför allt kristna har under ett flertal år avsiktligt tagits som måltavla av olika extremistiska eller jihadistiska grupper, så att över 70 procent av de kristna i Irak och över 700 000 av de kristna i Syrien tvingats fly från sina länder."

Den 15 februari i år publicerade Isis en video som visar hur 21 koptiska kristna från Egypten halshöggs i Libyen. Vid ett annat tillfälle, den 23 februari i år, bortrövades uppskattningsvis 220 assyrier och fick utstå förfärliga övergrepp.

Det här är någonting som fortgår. Kampen mot Isis angår dem där nere, men också oss. Därför är det viktigt att regeringen nu tar det här steget, men också att Sverige vid förfrågan är berett att göra mer. Det pågår någonting som är som ett folkmord, och där måste vi vara beredda att agera.

Av de reservationer vi står bakom yrkar jag för tids vinnande bifall endast till nr 3.

Anf. 71 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Herr talman! Under det gångna året har vi kunnat följa hur våldet trapats upp i Irak och i regionen. Det har visats filmer och bilder som är näst intill outhärdliga att ta del av. Vi har fått höra hur Isil – eller Daesh, som jag föredrar att kalla dem – begår de mest grymma övergrepp mot befolkningen i området. Unga kvinnor och flickor har rövats bort för att hållas som sexslavar och senare – om de överlevt – säljas eller bara dumpas. Människor har torterats på de mest bestialiska vis, städer har tömts på sin befolkning och miljontals människor har flytt för sina liv.

Sverige och omvärlden har ett ansvar gentemot de människor som utsätts för dessa övergrepp. Därför välkomnar vi socialdemokrater regeringens förslag att sända en väpnad styrka att delta i den militära utbildningsinsatsen i Kurdistanregionen i Irak. Den svenska styrkan kommer att ingå i den koalition av ett sextiotal länder som bildats för att stärka det irakiska försvarets förmåga och hindra Daeshs framryckningar för att sedan förhoppningsvis besegra dem.

Den internationella koalitionen har bildats efter en förfrågan från den irakiska regeringen och har ett tydligt uppdrag i att vara rådgivare för och träna de irakiska försvarsstyrkorna, där den kurdiska peshmergan ingår. De svenska soldaterna ska ge råd och träning när det gäller bland annat vapenhantering, sjukvård, försvarsstrid, strid i bebyggelse och detektering av improviserade sprängladdningar. Den kommer att stå under svensk nationell ledning och kontroll.

Herr talman! Tre av fyra borgerliga partier, Moderaterna, Centern och Kristdemokraterna, har gjort ett stort nummer av att den svenska insatsen i Irak inte skulle ha ett tydligt folkrättsligt mandat och har avgett en reservation om detta. Det finns anledning att känna förvåning över att man betonar detta så hårt. Påståendet att den svenska insatsen inte skulle ha ett tillräckligt tydligt folkrättsmandat är nämligen helt felaktigt. Iraks regering har som sagt själv vänt sig till det internationella samfundet och bett om stöd. Att en suverän nation som har rätt att bestämma över sig själv ber om stöd och hjälp är en entydig grund för ett folkrättsligt mandat.

Man måste också ställa sig frågan om dessa partier är tveksamma till insatsen som sådan. Nu var det tillfredsställande att höra Karin Enström säga att man ger insatsen sitt fulla stöd. Men, herr talman, detta måste i alla fall för omvärlden te sig som lite märkligt, som om delar av den svenska oppositionen inte helhjärtat ställde sig bakom insatsen i norra Irak.

I en motion har borgerligheten lyckats samla ihop sig och uttrycker tveksamhet om den svenska personalens status. Det är, herr talman, naturligtvis bra att vi visar omsorg om den personal som ska utsättas för riskfyllda uppdrag. Vi måste självklart se till att de har den immunitet som krävs för deras tjänsteutövning. Så har utskotten också fått information om att de övriga staterna i koalitionen genom notväxling kommit överens med den irakiska regeringen om att personalen får en status som motsvarar den för administrativ och teknisk personal i enlighet med Wienkonventionen. På detta sätt ämnar enligt uppgift också Sverige göra.

Herr talman! Några motionärer menar att regeringens förslag till insats för att hjälpa kurdisk peshmerga att stoppa Daesh inte är tillräckligt ambitiöst och långsiktigt. Samtidigt har flera av dem som tycker så uttryckt att de är oroliga över att uppdraget inte är tydligt och klart och att man inte riktigt vet vad insatsen innebär. Då tycker jag att det är bra att vi kan avvakta, lära av erfarenheterna, göra en analys och ta ett nytt beslut om detta. Betänkandet och propositionen ger också stora möjligheter att skala upp insatsen om så skulle behövas. Jag tycker att det är bra att ett beslut i så fall kommer tillbaka till kammaren så att riksdagen får fatta ett nytt beslut i frågan.

Det är naturligtvis behjärtansvärt att ha en högre ambition i stödet till den kurdiska delen av Irak. Men återigen har motionärerna svårt att tala om vad denna ambition skulle bestå i. Man kan också påpeka att de haft åtta år på sig att påverka sin regering att öka stödet till det här området, inte minst när det gäller humanitära insatser och utvecklingsinsatser. Vi får väl ställa frågan till motionärerna: Vad är det man tänker sig, och hur har man tänkt sig det här tidigare?

För oss ter det sig också märkligt att Folkpartiet föreslår att man ska frångå den svenska lagstiftningen när det gäller utförsel av svensk försvarsmateriel och vapen. Det är ett direkt avsteg från själva grunden till att vi tillåter utförsel av svenska vapen, det vill säga att det i första hand ska vara av intresse för det svenska försvaret och att vi sedan får göra avvägningar beträffande den svenska utrikespolitiken.

Herr talman! Den insats som vi ska besluta om i dag är bara en del av Sveriges omfattande stöd till norra Irak, vilket innefattar många fler områden, inklusive humanitär hjälp och utvecklingssamarbete. Mycket vore vunnet om Sverige kunde visa upp en enighet mot omvärlden och inte minst mot Daesh.

Förslaget visar på regeringens engagemang för fred, säkerhet och mänskliga rättigheter och tydliggör att Sverige är en aktiv partner att lita på i den internationella koalitionen mot Daesh. Sverige står inte passivt vid sidan av och tittar på när människor tvingas fly från sina hem och blir utsatta för Daeshs övergrepp. Dessa människor förtjänar hjälpinsatser från omvärlden. De måste ges möjlighet att leva i stabilitet, trygghet och fred, precis som vi här i Sverige. Det skulle, herr talman, också betyda mycket om vi kunde stå enade bakom de soldater – kvinnor och män – som ska

skickas ut på erkänt farliga och riskfyllda uppdrag och ge dem vårt fulla stöd.

Jag yrkar bifall till det sammansatta utskottets förslag.
(Applåder)

I detta anförande instämde Paula Holmqvist och Åsa Lindestam (båda S).

Anf. 72 KARIN ENSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt gå i polemik, eftersom jag tycker att det är en viktig signal att vi inte ska behöva vara osams eller gå i polemik om en så viktig insats. Inte minst tycker jag att jag i mitt huvudanförande betonade behovet av att vi på olika sätt stöder Irak i denna svåra situation. Men Anna-Lena Sörenson gjorde sitt bästa för att bjuda upp till replikväxling, inte minst om den folkrättsliga grunden. Jag måste faktiskt ta det här tillfället i akt och förklara vad vi menar, herr talman.

Det här har vi diskuterat många gånger, och det är viktigt. Det är ingenting som man kan slarva bort genom att säga att det visst är entydigt. Normalt sett har det vid de svenska fredsfrämjande insatserna med väpnad styrka funnits ett mandat med beslut från FN:s säkerhetsråd.

I det här fallet är det en annan folkrättslig grund. Det handlar om ett antal generella resolutioner som säkerhetsrådet har antagit, och det handlar om att den irakiska regeringen vid två tillfällen har begärt hjälp och bistånd i sin kamp mot Isil. Jag tycker att det är viktigt att vara tydlig med att det är en annan typ av folkrättslig grund.

Jag är inte emot det här. Jag tycker däremot att det är viktigt att vi diskuterar principen. Det är det vi har efterlyst i vår motion. Jag välkomnar en debatt och en diskussion om vad det här kan få för konsekvenser för framtida svenska fredsfrämjande insatser. Men det går inte att sitta på två stolar samtidigt. Jag tycker nog att Anna-Lena Sörenson får förklara sig i stället för att ifrågasätta våra motiv till att verkligen ha en noggrann folkrättslig diskussion.

Anf. 73 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Herr talman! Jag tror att vi kan konstatera att vi är överens om att det här är en viktig insats. Det gläder mig att Karin Enström säger att vi ska vara tydliga och eniga bakom beslutet. Då kan jag tycka att det är konstigt att man betonar detta så starkt att man till och med reserverar sig till förmån för sin motion.

Ni kunde ha läst på bättre, kan jag tycka, när det gäller det folkrättsliga mandatet. Det står tydligt och klart i motionen att det inte är ett tillräckligt tydligt folkrättsligt mandat. Enligt de folkrättsexperter som jag har frågat finns det inte ett mycket tydligare folkrättsligt mandat än det här.

Irak, som är en suverän nation, begär hjälp från det internationella samfundet och vill göra bilaterala överenskommelser med de respektive länder som deltar. Det måste man, tycker jag, respektera. Enligt folkrättsexperterna är detta en tydlig och klar grund för ett folkrättsligt mandat.

Jag tycker att det är synd att vi inte på ett tydligare och bättre sätt gentemot omvärlden och gentemot de soldater som ska ut på de farliga uppdragen kan ställa oss bakom detta och säga: Det här är okej. Vi ställer oss bakom det. Ni får vårt fulla stöd.

Anf. 74 KARIN ENSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Här kommer en väldigt tråkig attityd fram. Nu anklagas vi för att inte ha läst på om folkrätten.

För mig står det väldigt klart att det finns någonting som är en mycket mer entydig folkrättslig grund. Det är naturligtvis ett beslut, en resolution, i FN:s säkerhetsråd som ger ett tydligt mandat för insatsen. Det är vad som har legat till grund för de fredsfrämjande svenska insatser som har gjorts tidigare.

Det jag är ute efter och det jag vill att regeringen ska erkänna är att det här inte är exakt samma typ av grund som vi har haft i tidigare beslut. Det här öppnar upp för att man kan göra insatser i framtiden utan att ha ett klart och tydligt FN-mandat. Det kan vara bra, men jag tycker att det är viktigt – det är därför vi har skrivit motionen – att regeringen tar till sig detta. Då tycker jag att det är väldigt tråkigt att bemötas av den attityden.

Det här är viktiga frågor. Vi ska inte anklaga varandra för att inte ha läst på. Det handlar snarare om: Vad finns det för olika typer av folkrättslig grund? Vad har Sverige traditionellt haft som grund i fredsfrämjande insatser? Detta är en positionsförflyttning som i många fall kan vara bra, men det bör naturligtvis diskuteras från fall till fall.

Jag anser att Anna-Lena Sörenson är svaret skyldig. Jag har inte ifrågasatt att vi ska göra insatsen. Det finns ett fullt stöd. Det jag vill se är en ökad tydlighet från regeringens sida. Det är därför som vi har fullföljt med en reservation i betänkandet.

Anf. 75 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är på sin plats att vi påminner varandra om vad det är vi debatterar i dag. Vi har ju alla inlett våra anföranden mer eller mindre med att tala om hur förfärlig situationen är för de människor som lever i dessa områden. I KRG-kontrollerat område finns miljontals flyktingar som har flytt från sina hem. Människor har dött. Städerna har tömts på sina befolkningar. Vi har själva sett de fruktansvärda bilderna från området.

Ska vi då försöka flytta fokus till det folkrättsliga mandatet, som är hur tydligt som helst? Irak, en suverän nation, har bett om stöd och hjälp från det internationella samfundet och får det också. Jag undrar om vi inte kan enas om det i stället och säga: Det är behjärtansvärt. Det ska vi göra, och vi ska stödja de soldater, kvinnor och män, som ska ge sig ut i svensk tjänst för att fullgöra de riskfyllda och farliga uppdragen.

(Applåder)

Anf. 76 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Även jag tänkte knyta an till Anna-Lena Sörensons inlägg. Det handlar om humanitära insatser och insatser för Irak.

Nog är det så, Anna-Lena Sörenson, att vi från tidigare regeringar och från tidigare riksdag har satsat på att stötta Irak humanitärt. Vi har haft omfattande biståndsinsatser. Så sent som 2010 öppnade vi ambassaden. Jag minns en del kritiska röster – jag säger inte från vilket parti de kom, men, herr talman, det var här i kammaren – om att det kostade för mycket och blev dyrt att åter öppna ambassaden i Irak. Men vi tyckte att det var viktigt eftersom vi har många nära relationer med Irak. Det var en ambasad som stängdes 2003 till följd av kriget.

Men, herr talman, i grunden tänkte också jag beröra de folkrättsliga perspektiven. Normalt när vi tar beslut om en insats gör vi det under förutsättning att det finns ett uttalat mandat från FN:s säkerhetsråd. Vi har också en tidsaspekt som bygger på detta. Det är, så att säga, en gräns för det folkrättsliga mandat som ges av säkerhetsrådet. Därför kommer man tillbaka. Vi har behandlat åtskilliga sådana beslut i kammaren under mina år. Vi har då avvaktat ett nytt säkerhetsrådsbeslut.

I det här fallet finns det inget tydligt säkerhetsrådsmandat. Det finns naturligtvis skäl att understryka det. Det är konstigt, herr talman, att Socialdemokraterna, åtminstone Anna-Lena Sörenson, verkar ta rätt lätt på just det perspektivet, eftersom det normalt är någonting som understryks i alla lägen.

Anf. 77 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Herr talman! När det gäller det humanitära stödet är det bra att vi är överens om att vi kanske kan ge mer och göra mer. Men det vore också bra om vi kunde komma överens om i vad det skulle bestå. Nu gör man på något vis insatsen mindre värd genom att påpeka att det inte är tillräckligt mycket och sedan inte vilja tala om vad det består i.

När det gäller mandatet, herr talman, säger jag återigen: Enligt folkrättsliga experter är det ett tydligt och klart folkrättsligt mandat. Självklart ser vi betydelsen av att FN och FN:s säkerhetsråd står bakom det. Förenta nationerna har också fått en förfrågan om det.

Vi ser alla insatsen som viktig, och alla säger sig ställa sig bakom den. Då måste jag fråga hur Kerstin Lundgren ser på det folkrättsliga mandat som ändå föreligger här. Tvekar hon kring det? Hur ser Kerstin Lundgren på Iraks rätt att be om stöd och hjälp och att det också ska uppfattas som en tillräcklig grund för ett folkrättsligt mandat?

Anf. 78 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Det är helt klart så att en suverän regering har rätt att bjuda in ett annat land att medverka – det har vi till exempel gjort i Afghanistan. Men från svensk sida och inte minst från den nuvarande regeringens sida har det kraftfullt i olika dokument understrukits att insatser ska baseras på ett mandat från FN:s säkerhetsråd. I det här fallet är det inte så, utan det är ett brev till FN.

Man kan i och för sig tycka, herr talman, att det är oerhört märkligt att inte FN:s säkerhetsråd ger ett mandat, eftersom vi alla är överens om att det är en förskräcklig situation som Daesh, Isil, åstadkommer i regionen. Men nu finns inte detta. Låt oss säga att någon annan regering i regionen skulle höra av sig. Skulle det också vara en grund för att göra svenska insatser? Det är just det perspektivet som vi pekar på. Det är inte ett så tydligt mandat som vi brukar ha. Det har funnits i några fall, men det är normalt sett undantag.

Jag utgår från att det är undantag även denna gång. Men det har jag inte hört så tydligt. Snarare lyfter regeringens företrädare fram det folkrättsliga mandat som finns här och gör det till mer regel än undantag.

Anf. 79 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Herr talman! Återigen: Om vi inte hade tagit detta mandat, Kerstin Lundgren, skulle vi då ha avstått från denna insats? Det är ändå det som vi debatterar i dag. Är det inte det som är det viktiga i sammanhanget?

Vi ser ett enormt behov av hjälp och stöd, och vi hör vädjanden från landet Irak och inte minst från det kurdiskt kontrollerade området. Ska vi då inte med det tydliga folkrättsliga mandat som vi ändå har – Kerstin Lundgren förnekar det inte själv – göra de insatser som krävs i detta område? Jag tycker att det är tydligt och klart.

Anf. 80 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är gott och väl att Anna-Lena Sörenson betonar vikten av att vi nu i bred enighet ska understödja bland annat peshmergas heroiska kamp mot Islamiska staten. Samtidigt förundras jag lite över att hon väljer att ägna en så stor del av sitt anförande åt att peka på de delar där regeringen å ena sidan och oppositionen å andra sidan skiljer sig åt.

Dessutom tror jag att Anna-Lena Sörenson har suttit tillräckligt länge i det sammansatta utskottet för att veta att vi brukar betona långsiktighet, även om vi ger mer tidsbegränsade mandat på sex eller tolv månader. Men tyvärr är detta betänkande och propositionen kliniskt fria från ett sådant långsiktigt perspektiv, vilket jag beklagar. Jag vet att effekten av kortsiktiga insatser blir begränsad. Och ingen i den här kammaren tror att det som nu pågår i den här regionen kommer att vara överståndet i slutet av detta år.

När det gäller den diplomatiska immuniteten kan vi så här långt konstatera att det över huvud taget inte finns något skydd ordnat för den svenska trupp som ska bege sig till området. Vad regeringen säger är att man avser att ingå någon form av bilateral överenskommelse där svensk personal får ett begränsat skydd enligt Wienkonventionen. Men detta är alltså inte på plats. Då kan det knappast förvåna regeringens företrädare att riksdagens olika partier betonar vikten av att detta kommer till stånd genom att ta upp det i sina olika motioner.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag vara tydlig med att säga att jag inte uppmanar Sverige eller den svenska regeringen att bryta mot de riktlinjer som gäller för exportkontrollen. Vad jag dock konstaterar är att det finns en inkonsistens mellan att vi å ena sidan kan besluta om militär hjälp och å andra sidan om riktlinjer som förbjuder oss att stödja med militär utrustning.

Anf. 81 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Herr talman! Som jag sa i mitt anförande när det gäller långsiktigheten kan vi se att flera ledamöter här har påpekat att det inte finns någon tydlighet om själva uppdraget. Det är ett uppdrag som innebär en del osäkerhet. Det är ett otroligt komplext område som de svenska soldaterna ska verka i. Det sker saker, och saker förändras från dag till dag. Är det då inte klokt att vi avvaktar, skaffar de erfarenheter som krävs och gör en analys? Vi kan skala upp insatsen om det behövs, och vi kan komma tillbaka till riksdagen och ta ett nytt beslut. Jag tycker att det är klokt. Vid närmare eftertanke kanske Allan Widman också gör det. Jag hoppas det i alla fall.

När det gäller personalens status är det enligt Iraks önskemål som det ska ske notväxlingar bilateralt, länder för länder, för att göra dessa överenskommelser. Vi har inte tagit beslut om det än. Det gör vi förhoppningsvis i eftermiddag, om den här debatten inte drar ut på tiden alltför mycket. Men det ska den nog inte göra.

Efter det finns det möjlighet – vilket säkert kommer att ske; utrikesministern kan nog ge svar på det senare – för UD:s tjänstemän att göra dessa överenskommelser och skriva de avtal som behövs. Vi har inte skickat iväg våra soldater än.

Herr talman! När det gäller exportkontrollen är det intressant att Allan Widman, som är medlem av KEX-utredningen, skickar in nya idéer för hur svensk lagstiftning och svenskt regelverk ska förändras enligt Folkpartiet när det gäller utförseltillstånd. Jag tycker inte att det är någon bra idé att frångå de grundläggande principerna.

En annan princip när vi beviljar exporttillstånd utifrån svenska försvarsintressen är att vi inte ska exportera vapen till krigförande länder.

Anf. 82 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att såväl FN:s säkerhetsråd som den svenska regeringen betonar att IS utgör ett hot mot internationell fred och säkerhet. Inom ramen för sådana lokutioner är det nog möjligt att hitta argument av säkerhetspolitisk och försvarspolitisk natur också för staten Sverige. Men jag vill betona att jag efterlyser en översyn av reglerna. Eftersom Anna-Lena Sörenson också är medlem av KEX-utredningen borde det inte komma som någon överraskning för henne.

Det finns ingenting som hindrar regeringen från att redan innan riksdagen fattar sitt beslut ordna med bästa möjliga skydd mot rättsliga represalier för svensk trupp utomlands. Detta borde ha varit på plats innan regeringen hänvände sig till riksdagen. Nu får man ett tryck på sig från riksdagen att se till att detta också blir gjort. Riksdagen har vid otaliga tillfällen betonat vikten av att våra internationella insatser blir långsiktiga. Då får de allra bäst effekt.

Herr talman! Återigen: Jag tror inte att någon i denna kammare inbillar sig att det som nu pågår i regionen kommer att vara överståndet under loppet av detta år eller ens till dess att man förrättar val till säkerhetsrådet nästa höst.

Anf. 83 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik:

Herr talman! Tyvärr måste vi nog vara överens om att detta inte kommer att ta slut i brådrasket. Men jag hävdar ändå att det är viktigt att vi analyserar läget och insatserna för att sedan återkomma med nya beslut i frågan.

Återigen hoppas jag att vi kan vara enade bakom denna insats och att det är en bra sak att göra, alltså att vi ska hjälpa och stödja människor i detta område och att vi ska stödja de soldater – kvinnor och män – som ska ge sig ut i detta.

Jag ska göra ett litet tillägg. När det gäller översynen av reglerna för försvarsexporten hade Allan Widman alla möjligheter att påverka den förra regeringen som gav direktiven till utredningen. Men det gjordes inte.

Anf. 84 JAKOP DALUNDE (MP):

Herr talman! För snart tio år sedan deltog jag i en studieresa till Rwanda, anordnad av FN:s utvecklingsorgan UNDP. Syftet med resan var att studera svenska biståndsinsatser. Men resan kom i praktiken att bli en studieresa om folkmordet. Trots att det då hade gått mer än tio år sedan folkmordet hade det satt så pass djupa spår i det rwandiska samhället att det uppenbarade sig vart man än vände sig.

Jag minns särskilt en händelse när vi besökte en kyrka där kristna tutsier hade sökt sin tillflykt undan folkmordets färd. Kyrkan var byggd i trä, och när vi närmade oss kyrkan märkte vi hur dörrar, fönster och väggar var fullständigt perforerade av kulhål. De som hade försökt fly hade slaktats i ett omänskligt barbari.

Detta är en av mitt livs absolut starkaste och mest horribla upplevelser. Minnesbilden sitter fortfarande fastetsad på min näthinna. Därför är det i dag helt ofattbart hur omvärlden kunde stå passiv inför folkmordet och inte agerade för att skydda människors liv och säkerhet.

Herr talman! Därför fyller det mig med starka känslor när vi läser rapporter om liknande barbari och terror främst i Irak och Syrien utförd av Isil eller, bättre uttryckt, Daesh. Enligt FN dödade över 12 000 människor i Irak förra året, och rapporter från flera från varandra oberoende källor visar entydigt på grova, systematiska och omfattande övergrepp. De som är särskilt utsatta och drabbas hårdast är kvinnor, barn och olika minoritetsgrupper. Sammanlagt bedöms över 5,2 miljoner människor i Irak behöva humanitär hjälp.

Herr talman! Det finns verkligen inga enkla lösningar, och jag är ödmjuk inför att det finns vissa risker med att en insats inte nödvändigtvis får de konsekvenser vi avser givet det volatila läget i regionen. Vi ska också minnas att den nuvarande situationen sannolikt i stor utsträckning är en produkt av den amerikanska invasionen av Irak. Min bedömning är ändå att den utbildningsinsats som regeringen föreslår är en väl avvägd åtgärd, även om det inte kommer att saknas utmaningar i verkställandet och uppföljningen av insatsen – vilket vi från Miljöpartiets sida kommer att följa mycket noggrant.

Herr talman! Sverige arbetar sedan tidigare för politiska lösningar och humanitärt bistånd i området. Detta är Sveriges huvudsakliga bistånd för konfliktlösning och en långsiktigt hållbar fred och säkerhet i regionen. Miljöpartiet vill gärna se att exempelvis flyktingläger byggs så att de är säkra för kvinnor och barn, att vi motverkar straffrihet för sexuella övergrepp och att det etableras mekanismer för att ställa förövare till rätta. Behovet av skydd undan könsrelaterat våld och tillgång till husrum och medicinsk och psykologisk assistans för våldets offer är akut. Att därutöver skicka militära rådgivare till den kurdiska regionens peshmerga är ett komplement till dessa politiska och humanitära åtgärder.

Huvuduppgiften för den svenska styrkan är att genom rådgivning och utbildning bidra till det irakiska försvarets kapacitetsuppbyggnad och stärka dess förmåga att stå emot Daeshs framryckningar.

Herr talman! Den kurdiska regionala regeringen välkomnar den svenska regeringens förslag och har under delegationsresor till Sverige haft möjlighet att kommunicera ett tydligt och viktigt budskap. Irak och den kurdiska regionen är i behov av omvärldens militära, politiska och humanitära stöd.

Den folkrättsliga grunden för insatsen utgörs av den inbjudan som Iraks regering riktat till världssamfundet och även sänt till FN:s säkerhetsråd. I inbjudan ber Irak om hjälp att bekämpa Daesh. FN:s säkerhetsråd har också i två resolutioner uppmanat alla världens länder att bistå med hjälp. Bilateral överenskommelser som Irak ingår med andra länder som bistår med liknande insatser är också en del av den folkrättsliga grunden.

Sammantaget visar regeringens förslag på regeringens engagemang för fred, säkerhet och mänskliga rättigheter.

Herr talman! Sverige kan inte stå passivt vid sidan av och blott betrakta denna mänskliga katastrof. Dessa människor som tvingas fly från sina hem och som utsätts för övergrepp och terror förtjänar hjälp från omvärlden. De måste, precis som vi som lever i Sverige, erbjudas möjligheten att leva i stabilitet, trygghet och fred.

Situationen i Irak är mycket allvarlig, och världen kan inte ignorera den katastrof som nu pågår i regionen. Därför är det viktigt att Sverige agerar politiskt, humanitärt och genom denna insats för att värna människors liv och säkerhet, och därför yrkar jag bifall till propositionen.

Anf. 85 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Jakop Dalunde nämnde i sitt anförande behovet av flyktingläger och annan hjälp i Irak, och jag förmodar även i Syrien. Jag instämmer helt och hållet, vilket jag också tog upp i mitt anförande.

Miljöpartiet innehar biståndsministerposten. Därför kan det vara en relevant fråga att ställa om Jakop Dalunde instämmer i att det är rätt prioriterat att man räknar av 8,4 miljarder från biståndsbudgeten – med detta skriande behov – för att finansiera flyktingmottagandet i Sverige för de, i ett globalt perspektiv sett få, personer som lyckas ta sig hit. Förra året bidrog Sverige med 203 miljoner kronor i bistånd till Irak. I morgon väntas man lägga fram en FN-appell som vädjar om 4,2 miljarder kronor för att täppa igen hålen och täcka det skriande behovet av mediciner och vatten, tak över huvudet och så vidare. Anser Jakop Dalunde att det är rätt prioriterat av regeringen att ta 8,4 miljarder kronor från biståndsbudgeten för att finansiera flyktingmottagandet i Sverige?

Anf. 86 JAKOP DALUNDE (MP) replik:

Herr talman! Vi i Miljöpartiet tycker att det är fel att ställa olika sätt att hjälpa människor i nöd mot varandra. Vi vill dels se en human flyktingpolitik så att människor får möjlighet att fly till Sverige, dels samtidigt satsa mer resurser på att bistå olika typer av flyktinginsatser i närområdet. Vi vill även ge ett starkare bistånd till människor som är i nöd i Irak, och vi vill också stödja denna insats. Vi ställer inte dessa insatser mot varandra.

Anf. 87 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! I en lullullvärld fylld av blommor och fina bilder kan man ge allt till alla. Men nu är det inte så världen ser ut. Det finns ingen outtömlig skattkista, och pengar växer inte på träd som vi kan dela ut till allt och alla. Vi måste givetvis prioritera, och det är politikernas uppgift att prioritera. Det är vad som sker i budgeten när skatteunderlaget som kommer in ska fördelas. Därför kan inte allt prioriteras till alla.

Det viktigaste i en human flyktingpolitik är att rädda så många människoliv som möjligt. Det måste vara det mest överordnade av allt. Det gör

man inte genom att ta 8,4 miljarder kronor från biståndsbudgeten som kan gå till att rädda fler människoliv och betala pengarna till de i ett globalt perspektiv få som lyckas ta sig till Sverige. Jag menar att det mest överordnade är att rädda människoliv. Då måste givetvis pengarna läggas där de gör mest nytta.

Resultatet av att 8,4 miljarder kronor tas från biståndsbudgeten blir att pengarna inte räcker till att fördela till exempelvis Irak och de skriande behov som finns där. Jag menar att det är en felprioritering.

Därför vill jag återigen ställa min fråga till Jakop Dalunde. Eftersom det inte finns pengar till allt och alla måste vi prioritera. Är det då rätt prioriterat att vi tar 8,4 miljarder från den svenska biståndsbudgeten till flyktingmottagning i Sverige i stället för att hjälpa människor på plats?

Anf. 88 JAKOP DALUNDE (MP) replik:

Herr talman! Alla Miljöpartiets och regeringens insatser är fullt finansierade.

Det organ som har den bästa överblicken generellt sett över de globala flyktingfrågorna är FN:s organ UNHCR. De gör bedömningen att den bästa insatsen som man kan göra är att ha den typen av migrationspolitik som exempelvis Sverige och Tyskland har. Det är den enskilt viktigaste åtgärden.

Åtgärden bör kompletteras med att hjälpa länder i närområdet att ha en god migrationspolitik. Det viktigaste vi kan göra är att erbjuda långsiktigt skydd i andra delar av världen, till exempel i Sverige.

Anf. 89 STIG HENRIKSSON (V):

Herr talman! Vänsterpartiet säger ja till svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i norra Irak. Vår inställning till internationella insatser är tydlig: Vi vill att Sverige ska vara en stark och konsekvent röst för fred och säkerhet i alla delar av världen. Vi kan stödja att Sverige deltar i internationella militära insatser när de vilar på en folkrättslig grund och när det finns förutsättningar för att vår insats ska kunna bidra till fred och säkerhet för civilbefolkningen och möjlighet till utveckling.

Allan Widman har naturligtvis rätt i sin kritik att det är fråga om en kort tid. Men jag tycker att det ändå förfelar själva poängen. Det är klart att inte alla problem kommer att vara lösta i den delen av världen när mandattiden för insatsen går ut. Men det är kanske inte bara den parametern vi ska tänka på.

Inför en eventuell fortsättning måste insatsen bedömas och utvärderas. Jag skulle vilja gå så långt som att säga att med de många oklarheter som råder över den aktuella situationen i området, oförutsägbarheten i utvecklingen, osäkerheten i förhållande till IS/Daesh och mellan de olika delarna av de irakiska försvarsstyrkorna, uppdragets lite oklara konturer, komplicerade kommandostrukturer med mera finns det skäl att understryka vikten av att följa utvecklingen och göra utvärderingar under insatsens gång.

Jag tror alltså att det är klokt att inte i dag binda sig för en längre period. Den nuvarande kan tyckas kort för att lösa problemet, men det finns som sagt annat att väga in.

Däremot blir jag lite perplex när Allan Widman jämför och ser det som en inkonsekvens att vi inte säljer vapen dit. Det är min själ ingen inkonsekvens! Den här riksdagen kontrollerar våra insatser i Irak – om vi ska göra

dem, hur lång tid etcetera. Exporterar vi vapen till Irak har vi ingen som helst kontroll över dem, och med hänsyn till vad som har hänt skulle vi troligen exportera vapen i samma omfattning till IS/Daesh. Det ska bli intressant att se och följa KEX-utredningens resultat. Jag trodde inte att det skulle bli så spännande.

Men det kanske finns en röd tråd här. Folkpartiets förste vice ordförande tyckte 2002 att vi inte skulle vänta på beslut i FN utan ställa upp på USA:s sida i kriget i Irak. Folkpartiets förste vice ordförande var vid den tiden Jan Björklund.

Jag tycker att det är viktigt att vi gör den här insatsen. Den är riktad till irakiska säkerhetsstyrkor. Vårt stöd till utbildningsinsatsen gäller i praktiken utbildning av de kurdiska styrkorna, peshmerga.

Vi har också diskuterat folkrätten här. Jag tycker att det finns en poäng i Karin Enströms och Kerstin Lundgrens synpunkter. Det är såvitt jag förstår ett delvis nytt steg att vi inte har en resolution i FN:s säkerhetsråd som bakgrund. Däremot vilar insatsen på en annan men lika stark folkrättslig grund. Det är ju inte så att vi i och med att vi går med på det automatiskt skulle ställa upp vilket land som än begärde det. Den folkrättsliga grunden är ett nödvändigt villkor, inte ett tillräckligt villkor, för en svensk insats var det än må vara. Sedan görs det bedömningar från fall till fall.

Vi har i en följdmotion lyft fram några frågor. Det handlar om vikten av att utbilda i internationell humanitär rätt och att Sverige bör ta fram en handlingsplan för FN:s resolution 1325, som handlar om kvinnor, fred och säkerhet.

Den internationella humanitära rätten, även kallad krigets lagar, är en del av folkrätten. Den syftar till att humanisera krigföringen – ett något egendomligt uttryck, kan man tycka, men det finns ju grader också i helvetet. Man vill begränsa det lidande som väpnade konflikter orsakar för såväl civila som stridande. Mot bakgrund av det som hände i Tikrit när de irakiska styrkorna återtog staden i april 2015 står det klart att det finns ett stort behov av att utbilda de tänkta mottagarna av den militära utbildningsinsatsen i just internationell humanitär rätt och krigets lagar. Svaret på IS, eller Daeshs, övergrepp och förbrytelser får aldrig bli hämndaktioner av samma art. Det vore förfärligt om vi bidrog till att utbilda militärer som betedde sig på samma sätt.

Vi menar också att regeringen borde ta fram en handlingsplan för FN:s resolution 1325 i både Irak och Syrien, för våldet drabbar som vanligt inte män och kvinnor på samma sätt. Flera har redan varit inne på det.

Vi är dock glada över betänkandets skrivningar om de frågor vi lyft fram i vår motion. Jag tillåter mig att citera ur betänkandet:

”Utskottet upprepar ställningstagandet i betänkande 2007/08:UFöU4 i vilket det framgår att skydd av och respekt för folkrätten, inklusive de mänskliga rättigheterna och den internationella humanitära rätten, är central och bör genomsyra agerandet i alla faser av en insats. Utskottet understryker vikten av att den militära utbildningsinsatsen i Irak inkluderar utbildning om internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter. Utskottet noterar att det vid en muntlig föredragning i utskottet framgick att den svenska utbildningsinsatsen kommer att inkludera både internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter och beklagar att detta inte fram-

gick av regeringens proposition. Även när det gäller säkerhetsrådets resolution 1325 (2000) beklagar utskottet att denna inte nämns i regeringens proposition.”

Vi stöder alltså svenskt deltagande och hoppas att regeringen i framtiden tar till sig av Vänsterpartiets och utskottets synpunkter.

Det känns bra att på det här sättet vara ”förband” till ministern.

Anf. 90 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Herr talman! Jag kände att jag var tvungen att gå upp och något dämpa förväntningarna på det betänkande som Krigsmaterielexportöversynskommittén kommer att lämna om ett par veckor. Direktiven till den kommittén handlade uteslutande om att skärpa exportkontrollen till icke-demokratiska stater. Den fråga som jag har tagit upp här är inte någon del i det arbetet. Det har jag försökt understryka, herr talman.

Likväl framstår det som inkonsistent, tycker jag, att vi å ena sidan kan bidra med väpnad styrka till ett land, utbilda dess militärer och på alla sätt stärka deras förmågor men å andra sidan har riktlinjer som gör materiell hjälp i stort sett omöjlig.

Stig Henrikssons påpekande är värt att ta på stort allvar, herr talman. Det är naturligtvis alltid så när man exporterar vapen att man måste fundera på var vapnen så småningom kan hamna. I den konflikt som vi nu talar om är det mycket försvarsmateriel som har kommit i orätta händer. Men mitt resonemang, herr talman, försöker jag hålla lite mer principiellt.

Det blir också intressant om man tänker sig andra typer av konflikter, till exempel regelrätta väpnade angrepp på enskilda länder. Där hamnar Sverige i samma position: Vi kan hjälpa militärt men inte materiellt om något land, till exempel Georgien eller Moldavien, skulle drabbas av utländsk aggression. För mig framstår detta inte som moraliskt konsistent. För det måste Stig Henriksson ursäkta mig.

Anf. 91 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Ibland blir man glad åt att förväntningarna dämpas, om man säger så. Det låter bra i det här sammanhanget.

Vi har lite olika åsikter. Jag ser inte att detta på något sätt skulle vara inkonsekvent eller inkonsistent. Det är lite problematiskt om vi exporterar vapen till Irak att så att säga få ett praktiskt slutanvändarintyg med tanke på hur mycket vapen som cirkulerar mellan de olika stridande styrkorna där. Iraks regeringsarmé är inte heller någon enhetlig del, utan regeringsstyrkorna består av en mängd olika fraktioner: shiitiska stridsgrupper, peshmerga etcetera.

Vi har för den delen, om man vill vara riktigt noga, i praktiken exporterat vapen till Irak mitt under pågående konflikt. Jag tänker på den sorgliga – mer sorgliga än lustiga – historien med stridsvagnarna som var på avvägar. Vi är alltså där – tyvärr.

Anf. 92 ALLAN WIDMAN (FP) replik:

Herr talman! Nu var det tack och lov inte stridsvagnar som fann vägen till Irak utan enbart stridsfordon. Men det är naturligtvis illa nog.

Det faktum att en svensk bandvagn dyker upp i den här regionen under pågående konflikt borde, givet det regelverk vi har för export av krigsmateriel, få oss att tänka efter om våra sammanlagda regelverk är – som jag uttryckte det tidigare – konsistenta och konsekventa ur moralisk synpunkt. Jag tillåter mig att tvivla.

Anf. 93 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Ursäkta felsägningen! Vi kom in på ett lite annat ämne, så jag var inte riktigt förberedd.

Nu valde Allan Widman att i sin replik inte kommentera nuvarande folkpartiledarens krav på att vi skulle delta med stridande trupp. Det hade varit lite intressant att få höra en fundering om detta. Har beslutsamhetens friska hy kanske övergått i eftertankens kranka blekhet på det området, eller vidhåller man att det hade varit en god idé?

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Allan Widman har inga fler repliker.)

Anf. 94 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S):

Herr talman! Ärade ledamöter! Redan i höstas började regeringen undersöka möjligheten om och hur Sverige skulle kunna utöka sina insatser till stöd för demokrati och mänskliga rättigheter i Irak, inklusive i den kurdiska regionen i norr, KRG.

Sverige deltar, tillsammans med samtliga andra EU:s medlemsstater, i den internationella koalitionen av ett 60-tal länder som bildats för att på olika sätt bekämpa Isil, stabilisera Irak och hantera följderna av terroristorganisationens framfart.

Sverige har fram till nyligen agerat på tre sätt:

För det första har vi agerat politiskt för att nå en långsiktig politisk lösning på de underliggande problemen i regionen som har gett Isil fotfäste. Vi stöder de politiska processer som på sikt ska eliminera grogrunden för terroristorganisationer som Isil.

Vi gör detta genom vår uppbackning av FN:s ansträngningar att finna en lösning på våldet och inbördeskriget i Syrien. Och vi gör det genom att verka för ett inkluderande och sammanhållet Irak, som med stärkta demokratiska institutioner möjliggör inflytande för landets många olika grupperingar, både religiösa och etniska.

Framväxten av ett rättssamhälle är nödvändig för att långsiktigt kunna bekämpa terrorismen. En långsiktigt hållbar lösning i Irak måste vara politisk och bygga på att alla folkgrupper och religiösa minoriteter inkluderas i det politiska livet och respekteras fullt ut.

För det andra agerar vi för att lösa den akuta krisen på plats, för att lindra lidande och nöd. Det handlar inte minst om humanitärt stöd. Vi har gett och fortsätter att ge ett omfattande humanitärt stöd till dem som tvingats på flykt från sina hem i Syrien och Irak. I Syrien har Sverige bidragit med totalt 1 653 miljoner kronor i humanitärt stöd sedan 2011. I Irak har totalt 422 miljoner kronor betalats ut sedan 2012 för humanitära insatser. Och vi stöder det stabiliseringsarbete som det internationella samfundet planerar. De svenska insatserna är långsiktiga och omfattar bland annat stöd till lokal förvaltning i Dohuk i norra Irak och al-Qadessia i södra Irak.

Sverige är ett av de sista länderna som har långsiktigt utvecklingsamarbete med irakiska regeringen på plats. Vi, liksom andra, vidtar därtill åtgärder för att förhindra eventuella sympatisörer att resa till regionen i syfte att delta i terroristhandlingar eller terroristträning.

För det tredje har vi ett generöst flyktingmottagande. Sverige har sedan Syrien/Irakrisens utbrott tagit emot ca 70 000 flyktingar. Därmed är Sverige efter Tyskland det EU-land som har tagit emot flest.

Herr talman! Ärade ledamöter! Det är uppenbart att Irak befinner sig i ett läge där det även krävs militärt stöd för att stoppa Isil.

Irak har begärt stöd från världssamfundet till de irakiska försvarsstyrkorna inklusive den kurdiska peshmergan, och det är just vad den internationella koalitionen nu bistår med genom flygunderstöd, materiel och utbildningsinsatser.

Sedan i vintras har regeringen undersökt Sveriges möjlighet att delta även i de gemensamma militära utbildningsinsatserna, precis som Finland, Norge och Danmark redan fattat beslut om.

I början av april lämnade regeringen en proposition till riksdagen med förslag om att Sverige ska delta i den militära utbildningsinsatsen i Irak, och då i den del som genomförs i den kurdiska regionen i norr, KRG.

Regeringen föreslår att en svensk väpnad styrka bestående av 35 personer ställs till förfogande under 2015 för att delta i den militära utbildningsinsats som genomförs av den internationella koalitionen mot Isil i Irak. Om säkerhetssituationen skulle försämrats föreslås att Försvarsmakten ges möjlighet att tillfälligt utöka styrkan till att omfatta 120 personer för evakuerings- och förstärkningsinsatser.

Regeringens beslut är grundat på samtycke från den irakiska regeringen. Detta har tagit sig i uttryck genom Iraks konkreta begäran om assistans för att stoppa Isil. FN:s säkerhetsråd har konstaterat att Isil, tillsammans med några andra grupper, utgör ett fortsatt hot mot internationell fred och säkerhet. Detta finns i säkerhetsrådets resolution 2170.

Mot bakgrund av det allvarliga hot som Isil utgör mot befolkningen i Irak har Irak i ett brev till FN:s generalsekreterare den 25 juni 2014, som följdes upp genom ytterligare ett brev till FN:s säkerhetsråd i september 2014, bett det internationella samfundet om brådskande hjälp att bekämpa Isil. Mer konkret välkomnade Irak militärt stöd, som skulle ske i enlighet med folkrätten och utan att civilbefolkningens säkerhet äventyrades. Detta hörsammades av de länder som nu bistår Irak, och vars målsättning är att svara upp till Iraks begäran på bästa sätt.

Detta visar att insatsen vilar på en solid folkrättslig grund. Folkrätten är absolut. Den gör inte skillnad och kategoriserar inte. Det är ingen rangordning mellan formerna. Det är heller inget trendbrott. Också Resolute Support Mission, som ju har brett parlamentariskt stöd här, vilar på samma folkrättsliga grund.

Det planerade svenska styrkebidragets huvudsakliga uppgifter kommer att vara utbildning och rådgivning till de irakiska försvarsstyrkorna, den kurdiska peshmergan, i de norra delarna av landet. Det kan bland annat handla om stabstjänst, vapenträning, sjukvård, försvarsstrid, strid i bebyggelse, detektering av improviserade sprängladdningar samt internationell humanitär rätt och genderfrågor. Genderperspektivet är, som i alla svenska insatser, en naturlig del av arbetet. Tack för påpekandet, herr Henriksson!

Försvarsmakten kommer att sätta ihop en allsidig och ändamålsenlig styrka för att lösa uppgifterna i insatsen. Även om det svenska bidraget i princip inte kommer att ha väpnade uppgifter inom insatsen måste den kunna svara för skydd av sig själv och andra. Den svenska styrkan kan komma att behöva agera på ett sätt som går utöver självförsvar av den egna personen för att skydda materiel, förläggningsplatser och andra förband.

Det svenska styrkebidraget ska stå under svensk nationell ledning och kontroll under insatsen. Nödvändig koordinering kommer att ske inom den internationella koalitionen mot Isil, främst med andra aktörer i insatsområdet, bland annat USA, Tyskland, Nederländerna, Danmark, Norge och Finland.

Herr talman! Ärade ledamöter! Till sist: De svenska kvinnor och män som sänds ut i världen – vi skickar dem i farans riktning – ska känna att de har vårt fulla, odelade stöd.

Jag har lyssnat till inläggen här i debatten och uppskattar först och främst den enighet jag uppfattar. Det är en fin svensk tradition och en stor tillgång att vi har politisk enighet i dessa frågor. Jag hoppas att det också är det budskap som vi nu skickar till dem som vi vill sända på detta mycket besvärliga uppdrag till den komplexa och svåra situation som de har att möta. De ska veta att vi är eniga, att vi står bakom dem och att vi tackar dem för det de ska uträtta.

Isils härjningar är skoningslösa. Aggressiviteten och hatet tycks sakna gränser. Deras mål är att inge fruktan så att motståndet ger vika och våldet kan triumfera. Det får inte ske. Därför är den internationella koalitionsinsatser mot Isil avgörande.

Samarbetet mot terrorismen är nyckeln till framgång.
(Applåder)

Anf. 95 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Vi sverigedemokrater stöder den här insatsen, men vi anser att den bör kompletteras, och i mitt anförande tog jag bland annat upp att en heltäckande IS-strategi bör tas fram. Men inte minst behöver detta kompletteras på det biståndspolitiska området. I dag råder det i Irak en skriande brist på dricksvatten, mat, mediciner, sjukvårdsbehandling och tak över huvudet. Man saknar el, sjukhusen är sönderbombade och så vidare.

Detta medför en risk för sjukdomsspridning när det gäller mässling, hepatit och polio. När sommaren nu står för dörren är man också rädd att kolera ska börja spridas. Jag läste att man i morgon ska presentera en FN-appell, där man vädjar om ökat bistånd på 4,2 miljarder svenska kronor. Det ska då räcka i sex månader för 8 miljoner irakier.

Sverige gav förra året ett bistånd på 203 miljoner kronor.

När utrikesministern nu är här vill jag ta tillfället i akt att ställa en fråga. Sverige drar i dag bort 8,4 miljarder från den svenska biståndsbudgeten för att finansiera ett ökat flyktingmottagande i Sverige, som rör ungefär 70 000–100 000 personer som har råd och möjlighet att ta sig till Sverige. I ett globalt perspektiv är de väldigt få till antalet sett. Samtidigt är det i dag 3 miljoner irakier som är på flykt. Man kan jämföra med förra året, då siffran var en halv miljon. Man vädjar nu om 4,2 miljarder kronor, men den svenska regeringen drar bort det dubbla för att finansiera mottagandet

av 70 000–100 000 flyktingar. Anser utrikesministern att detta är rätt prioritering att göra när detta skriande behov finns?

Prot. 2014/15:108
3 juni

*Svenskt deltagande
i den militära
utbildningsinsatsen
i norra Irak*

Anf. 96 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik:

Herr talman och ärade ledamöter! Jag anser att vi måste göra både och. Vi måste hjälpa dem som flyr från kriget i Syrien och Irak och som kommer hit och ber om hjälp. Det är ensamkommande barn och familjer som inte ser en framtid i det här området.

Vi måste också bidra humanitärt, och det gör vi. Vi anser att insatsen är långsiktig. Vi måste röra oss på alla dessa spår samtidigt. Sedan 2012 har vi betalat 422 miljoner kronor för humanitära insatser. Vi försöker få pengar och utrymme i budgeten för att göra både och. Vi fattade beslut om att förlänga det humanitära stödet och biståndet till Irak därför att situationen är så besvärlig där.

Vi har valt att lägga resurser ur vår budget på att bidra humanitärt. Vi kommer att fortsätta att hålla oss på alla dessa tre spår samtidigt: hitta en politisk lösning, bidra humanitärt och ta emot flyktingar.

Anf. 97 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Man kan inte både äta kakan och ha den kvar. Som jag sa i ett tidigare replikskifte finns det ingen outtömlig skattkista ur vilken vi bara kan ösa pengar till allt och alla, utan vi måste göra prioriteringar.

Min utgångspunkt i en human flyktingpolitik är att rädda så många människoliv som möjligt. Det måste vara överordnat allt, såsom eventuella bekvämligheter som människor så småningom kan få och så vidare. Det viktigaste är att rädda liv så att dessa människor kan överleva dagen och se morgondagens ljus.

Jag menar att det inte är rätt prioritering att skära ned biståndsbudgeten med 8,4 miljarder för att finansiera 70 000–100 000 människor som lyckas ta sig till Sverige, när man begär hälften för att kanske rädda livet på 8 miljoner i Irak under sex månader. Alla som över huvud taget funderar på detta måste komma till slutsatsen att detta måste vara en felprioritering å det grövsta.

Man kan inte göra allt. Givetvis ska vi hjälpa flyktingar som kommer hit, helst via FN:s kvotflyktingssystem. Det hade varit ypperligt att ta emot fler kvotflyktingar. Vi vet att det är människor som är i mest skriande behov av hjälp. De har ordning och reda på sina papper och så vidare. Vi kan ta emot dem.

Tidigare regeringar i Sverige har valt att nedprioritera kvotflyktingsmottagandet till förmån för andra människor som tar sig hit. Vi menar att kvotflyktingar ska prioriteras, men framför allt ska hjälp på plats för att rädda så många människoliv som möjligt prioriteras. En svensk krona kan rädda många fler människoliv på plats än vad den kan göra här hemma i Sverige, där allt är mycket dyrare.

Vi satsar 8,4 miljarder och drar ned på biståndet för att prioritera de få som kommer hit, vilket innebär att det finns ett flertal miljoner människor ute i världen som inte kan nås av hjälpen. Det anser vi är fel. Tycker utrikesministern verkligen att det är rätt prioriterat? Man kan inte göra både och.

Anf. 98 Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik:

Herr talman! Det är sant att våra resurser inte är uteslagna. Regeringen måste prioritera. Sverige anses vara en mycket generös biståndsgivare, och vi kommer att fortsätta att hålla fast vid det. Vi har en stor budget för dessa frågor, och vi måste klara både och. Vi måste både ge humanitärt stöd – världssamfundet anser definitivt att vi är generösa – och hantera frågan om flyktingarna.

Vi kan inte ställa dessa saker mot varandra, utan vi måste försöka hantera de resurser vi har. Jag tror inte flyktingarna har mycket att hämta hos ditt parti, Björn Söder. Hur är det med er budget – vad avsätter ni till humanitärt stöd och bistånd runt om i världen?

Jag menar att det borde vara känt vid det här laget att vi agerar i EU-sammanhang för att vi ska få fler länder att ta emot fler kvotflyktingar, att det ska finnas legala vägar in i Europa och att vi ska dela på ansvaret. Vi har tagit och tar ett stort ansvar för dessa frågor.

Vi måste försöka hantera de resurser vi har på bästa sätt enligt det internationella regelverket och på ett klokt sätt, så att vi gör både och. Båda sakerna hjälper. Vi måste jobba på det politiska och det humanitära spåret. Vi måste också hjälpa till att ta emot flyktingar, för det är en hjälp. Man kan inte göra det till en konfrontation mellan olika intressen, utan vi får hantera de budgetmedel vi har så att vi kan få insatser på alla de tre områdena.

Anf. 99 HANS WALLMARK (M):

Herr talman! Låt mig som Moderaternas försvarspolitiska talesperson ta vid där vår utrikespolitiska talesperson Karin Enström slutade. Låt mig också notera att jag konsekvent i mitt anförande kommer att kalla Daesh för Isil, även om jag precis som Anna-Lena Sörenson tycker att det finns många fördelar med att kalla Isil för Daesh.

Herr talman! Sverige kommer under 2015 att ställa en väpnad styrka till förfogande för den militära utbildningsinsats som genomförs av koalitionen mot Isil i norra Irak. Det är bra att Sverige bidrar till att bekämpa en av de värsta terrorgrupper som världen skådat i modern tid, precis som flera har anført här tidigare. Det är bra att det finns en bred enighet i Sveriges riksdag om insatsen.

Utifrån en extrem bokstavstolkning har Isil begått övergrepp som trotsar alla beskrivningar mot såväl militär som civilbefolkning i Syrien och Irak. Man säger sig vilja upprätta ett islamiskt kalifat som ska skydda de rättrogna. Det är andra muslimer och speciellt kvinnor som är värst utsatta för den terror som Islamiska staten sprider. Via ljud och bild på nätet skapas oro, rädsla och förstämning världen över. Ett av syftena är just att nå oss alla med terrorns budskap och att skrämmas.

Herr talman! Isil utgör även ett hot mot Sverige och vår del av världen, såväl direkt genom att inspirera och uppmana till terroråd som genom de terrorresenärer som återvänder till Sverige. På andra platser i världen ser vi att andra terrororganisationer ansluter sig till Isil, till exempel Boko Haram i Afrika.

Insatsen i Irak kommer förmodligen att hålla på en längre tid, utifrån vad vi har sett när det gäller Isils agerande den senaste tiden. Förhoppningen för bara några månader sedan var att flygbombningar tillsammans med den offensiv som den irakiska armén genomförde skulle försvaga Isil.

Detta har tyvärr visat sig inte stämma. Under våren har Isil inlett offensiver i såväl Irak som Syrien och har bland annat intagit det antika världsarvet i staden Palmyra i Syrien.

Terrorn och extremismen inskränker sig inte ens till att krossa motståndarna, utan de bokstavligen krossar och förstör också historiska monument och ett kulturarv som tillhör hela mänskligheten.

Herr talman! Långsiktigheten är en del av det betänkande vi nu behandlar i riksdagen. Regeringen föreslår riksdagen att insatser ska ske under 2015, men det är uppenbart att man redan nu förbereder sig för en förlängning. I propositionen nämns inte avslutandet av insatsen eller hur lång tid det tar att avveckla verksamheten på plats.

Rent allmänt måste jag som försvarspolitiker säga att förhandskontakterna från regeringens sida gentemot riksdagens partiföreträdare har varit svaga. Detta är allvarligt i en sådan viktig fråga, där samsyn är av stor betydelse.

Det är en betydande skillnad i framförhållning, effektivitet och kostnader mellan ett beslut om en insats som i realiteten blir sex månader lång och som före slutet av 2015 kräver ännu ett beslut för att förlängas med tolv månader och ett beslut som fattas redan nu om en insats på 18 månader.

Framförhållning är också av största vikt för Försvarsmaktens möjligheter att planera och avsätta resurser för insatsen. Det kunde ha gjorts anorlunda, och det kunde ha gjorts bättre.

I en internationell insats är den deltagande personalens säkerhet och status av central betydelse. Dock finns i Irakinsatsen vissa frågetecken om detta, som redan anförts här i kammaren. Statusen för den deltagande svenska personalen kommer att regleras av bilaterala avtal mellan Sverige och Irak.

Som det ser ut just nu kommer det däremot inte att finnas ett så kallat SOFA, status of forces agreement, på plats. Ett SOFA hade reglerat rättigheter och skyldigheter för den utländska personalen i värdlandet. Det handlar om rättsliga frågor som berör jurisdiktionen över insatslandets baser och deltagande individer. Det kan gälla allt från beskattning till regler för in- och utresor och straffrättsliga frågor. Det angår med andra ord förhållanden som är av stor vikt för den personal som nu kommer att tjänstgöra i Irak. Det vore olyckligt om det skulle uppstå problem på grund av oklarheter i fråga om den svenska personalens rättigheter och skyldigheter.

För att tydliggöra den svenska personalens status, och ytterst dess säkerhet, måste de bilaterala avtal som Sverige sluter med Irak därför innefatta även de aspekter som vanligtvis inkluderas i ett SOFA. Avtalen måste vara så tydliga och omfattande som möjligt. Vi får hoppas på regeringens garantier på den punkten.

Herr talman! I fredags firade vi veterandagen för att uppmärksamma de över 100 000 svenskar, militärer och civila, som har deltagit i internationella insatser för fred och säkerhet runt om i världen sedan 1950-talet. Glädjande nog fick veterandagen stor uppmärksamhet. Och de svenska hjältar som deltagit i utlandsstyrkorna fick ett efterlängt erkännande.

Veterandagen firades i skuggan av en omvärld som blivit alltmer orolig och osäker. Detta gäller inte minst Mellanöstern och vad som betecknas som Levanten. Därför är det viktigt att vi i Sverige gör vad vi kan för att

stå upp för grundläggande värderingar som frihet, demokrati och mänskliga rättigheter.

Det är precis det som de svenska män och kvinnor som kommer att delta i insatsen mot Isil gör. Och för det är alla vi i Sveriges riksdag skyldiga dem ett stort tack.

Anf. 100 PAULA HOLMQVIST (S):

Herr talman! I dag debatterar vi alltså betänkandet om regeringens proposition *Svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i norra Irak*. I propositionen föreslås att riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka till förfogande under 2015. Den ska delta i den militära utbildningsinsats som genomförs av koalitionen mot Isil i norra Irak, på inbjudan av den irakiska regeringen.

Det planerade svenska styrkebidraget har rådgivning och utbildning av de irakiska försvarsstyrkorna i de norra delarna av landet som uppgift. Insatsen kommer att stå under svensk nationell ledning och kontroll. Syftet med det svenska deltagandet i den militära utbildningsinsatsen i norra Irak, inom ramen för den internationella koalitionen, är att stärka det irakiska försvarets förmåga att stå emot Isils framryckning.

Som utrikesminister Margot Wallström med flera har sagt tidigare föreslår regeringen att en svensk väpnad styrka bestående av 35 personer ställs till förfogande under 2015, för att delta i den militära utbildningsinsats som genomförs av den internationella koalitionen mot Isil i Irak. Om säkerhetssituationen skulle försämrats föreslås att Försvarsmakten ges möjlighet att tillfälligt utöka styrkan till totalt 120 personer för evakuerings- och förstärkningsinsatser.

Herr talman! Det är viktigt att utskottet är överens om att vi fördömer Isils grova, systematiska och omfattande övergrepp mot de mänskliga rättigheterna och den internationella humanitära rätten. Isil utgör också ett fortsatt hot mot internationell fred och säkerhet.

Sveriges deltagande i freds- och säkerhetsfrämjande insatser ska alltid vila på en folkrättslig grund. Det gör också denna insats. Den utgår från Iraks inbjudan till det internationella samfundet att bistå med stöd för att bekämpa Isil samt de bilaterala överenskommelser som Irak ingår med deltagande stater om bland annat styrkornas uppgifter.

Jag vill särskilt understryka vikten av genomförandet av FN:s säkerhetsråds resolution 1325 och efterföljande resolutioner om kvinnor, fred och säkerhet. Sverige spelar här en viktig roll för genomförandet av resolution 1325, som är en del av folkrätten.

I resolution 1325 uttrycker säkerhetsrådet sin oro över att civilbefolkningen, särskilt kvinnor och barn, utgör det stora flertalet av de mest utsatta vid väpnade konflikter. Anna-Lena Sörenson nämnde hur kvinnor utnyttjas sexuellt och torteras. Det bekräftar den viktiga roll som kvinnor spelar i fråga om konfliktförebyggande, konfliktlösning och fredsuppbyggande. Det betonar också betydelsen av deras lika deltagande och fulla medverkan i strävan att bevara och främja fred och säkerhet.

Herr talman! Vi socialdemokrater välkomnar att en internationell koalition har bildats, på begäran av den irakiska regeringen, för att bistå Irak med militär rådgivning och utbildning av irakiska försvarsstyrkor.

Jag vill också lyfta fram våra soldater och anhöriga, vilket även har gjorts tidigare. Det är viktigt att de kvinnor och män som vi sänder ut känner att de har riksdagens stöd. Det är moraliskt viktigt och framför allt mänskligt viktigt, både för dem som är beredda att offra sina liv och för deras anhöriga, som väntar här hemma på ett återförenande efter avslutad insats.

Jag har haft förmånen att träffa soldater som har gjort insatser på många olika ställen i världen. Jag träffade många senast på veterandagen den 29 maj. De är otroligt stolta över att kunna bidra till dessa olika insatser, över att de har möjlighet att göra det och över att få göra skillnad för andra. Dessa kvinnor och män, som har valt och väljer att utföra dessa insatser för Sverige och för de människor som är särskilt utsatta på olika ställen i världen, är hjältar för mig.

Det finns alltid en risk för att den svenska personalen behöver agera på ett sätt som går utöver självförsvaret av den egna personen. Utskottet välkomnar att styrkebidraget i denna insats kommer att organiseras och utrustas för att kunna hantera sådana situationer.

Jag yrkar bifall till regeringens proposition om svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i norra Irak och avslag på reservationerna. (Applåder)

Anf. 101 FREDRIK MALM (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4.

Det senaste året har vi bevittnat hur några av världens värsta terrorister har tagit över stora städer, tagit kontroll över stora landområden och därtill konfiskerat mycket stora arsenaler av tunga vapen. De vapnen har man vänt mot civilbefolkning, mot försvarslösa minoriteter, i Irak: yazidier, assyrier, syrianer, kaldéer, kurder, sunnimuslimer, shiamuslimer, turkmener – praktiskt taget alla som kommer i Isils väg. Man har attackerat civila. Man tar flickor och använder dem som sexslavar, i huvudsak yazidiska flickor från Shingal. Man begår folkmord.

Jag åkte på en av mina många resor ned till Kurdistanregionen i norra Irak för drygt en månad sedan. Då besökte jag flyktingläger i Dohuk och Erbil och även peshmergastyrkor vid fronten, den del av fronten som är Makhmour och Gwer och som ligger mellan Mosul och Erbil. Det är tydligt att de områdena kommer att få svårt att stå emot Islamiska staten om de väljer att kraftfullt belasta de här fronterna. Det gör de inte för tillfället. Nu är de mer i Ramadi och andra delar av Syrien. Men om de väljer att belasta de här fronterna blir det svårt att stå emot.

Världens värsta terrorister attackerar med tunga vapen medan de kurdiska styrkorna försvarar sig med i huvudsak lätta vapen. Och bakom frontlinjerna finns 7, 8 kanske 9 miljoner civila. I dag ligger fyra miljonstäder, Erbil, Sulaymaniyah, Dohuk, Kirkuk, och på den syriska sidan även Qamishli bakom frontlinjerna. Det är absolut nödvändigt att de fronterna skyddas och upprätthålls för att civilbefolkningen ska kunna skyddas från att utsättas för ett fullständigt lemlästande av monstren i Isil.

Därför är det välkommet att Sverige nu ska delta i den internationella insatsen. Jag välkomnar verkligen detta och har argumenterat länge för det. Det är mycket viktigt att vi fattar det här beslutet i dag.

Vi ska dock vara medvetna om att Sveriges bidrag är ytterst marginellt. Det är 35 personer och kan skalas upp till ett hundratal, och det handlar om utbildning och träning. Sverige bör, enligt min uppfattning, kunna ställa upp även med ammunition, transporter och krigsmateriel och en bredare palett av insatser för träning och annat.

Vårt deltagande i den internationella koalitionen innebär också att Sverige definierar detta som en viktig del i vår utrikespolitik. Om det är en viktig del i vår utrikespolitik bör det också kunna ligga i linje med den svenska lagstiftningen om krigsmaterielexport.

Jag har avslutningsvis, herr talman, också skrivit en egen följdmotion som finns i detta betänkande. Den fokuserar på vikten av att vara tydlig med att svenska soldater *inte* ska utbilda shiitiska miliser, dessa Iranunderstödda miliser som har begått mycket omfattande krigsbrott och övergrepp, inte minst mot sunnimuslimerna. Jag tydliggör också i min motion hur viktigt det är att Sverige också ger ett stöd för Irak som en federal stat och Iraks federala struktur för att alla befolkningsgrupper i landet därigenom ska kunna vara skyddade och uppleva att landet är en inkluderande statsbildning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

Europarådet

§ 12 Europarådet

Utrikesutskottets betänkande 2014/15:UU14
Europarådet (skr. 2014/15:66 och redog. 2014/15:ER1)
föredrogs.

Anf. 102 JULIA KRONLID (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 från Sverigedemokraterna.

I denna debatt behandlar utrikesutskottet regeringens skrivelse om verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under andra halvåret 2013 och helåret 2014 samt redogörelsen till riksdagen från Sveriges delegation vid Europarådets parlamentariska församling. I det här betänkandet behandlar utskottet vidare en motion från Sverigedemokraterna som väckts med anledning av skrivelsen från regeringen.

Europarådet utgör ett viktigt organ för att övervaka och verka för demokrati och mänskliga rättigheter i Europa. Europarådet med sina 47 medlemsstater är ett exempel på att det är möjligt för länder att samverka inom dessa områden i ett mellanstatligt samarbete.

Sedan januari 2015 har jag som ordinarie och min kollega Johan Nissinen som ersättare för första gången från vårt parti fått ta plats i Europarådets parlamentariska församling, och vi får även delta i utskott. Vi är väldigt glada över detta. Det har varit en spännande tid, och vi ser fram emot att fortsätta att verka inom Europarådet.

Herr talman! Sverigedemokraterna välkomnar att Europarådet antagit resolution 2016 om hotet mot mänskligheten som orsakas av terroristgruppen IS och att den också tar upp det hänsynslösa och fruktansvärda våld som begås mot kristna och andra människor och minoriteter i området.

Detta var en viktig resolution, och vi har tidigare i Sveriges riksdag motiverat om vikten av att Europarådet tar upp situationen för de kristna och andra utsatta minoriteter.

Under den första sessionen 2015 antogs även resolution 2031, *Tillsammans för ett demokratiskt svar*, med anledning av terroristattacker i Paris, där man tar upp viktiga saker, bland annat att motverka radikal islamisering och att förebygga ytterligare terroristattacker i Europa.

I resolution 2016 uttrycks också en oro över att omkring 3 000 unga européer kämpar för IS i Irak och Syrien. Europarådets medlemsstater uppmanas att öka ansträngningarna för att identifiera dessa personer samt identifiera och avveckla rekryteringskanalerna.

Just med tanke på det stora antalet utländska stridande från Europa behöver mer göras på detta område, något som generalsekreteraren Torbjörn Jagland också tog upp i sitt tal under januarsessionen. Vi har också väckt en motion i riksdagen med anledning av detta, där vi tar upp vikten av att Sverige inom ministerkommittén verkar för samarbete för att stoppa terrorresor. Detta är viktigt ur två perspektiv – både för att förhindra att människor från Europa ska delta i något som inte kan betraktas som något annat än ett folkmord i Syrien och Irak och för att det är viktigt att värna säkerheten i Europa.

Därför välkomnar vi det protokoll som nyligen antagits i Europarådets ministerkommitté som en uppföljning av Europarådets tidigare antagna konvention om förebyggande av terrorism. I detta protokoll finns en uppräknning av aktiviteter som Europarådet vill att de stater som har skrivit under protokollet ska komma att betrakta som kriminella via nationell lagstiftning i de fall en kriminalisering inte redan har gjorts. Dessa aktiviteter är att delta i en förening eller grupp i syfte att begå terroristiska handlingar, att motta träning i terrorism, att resa utomlands i terroristiska syften, att finansiera utlandsresor företagna i terroristiska syften och att organisera eller på annat sätt underlätta utlandsresor företagna i terroristiska syften.

Herr talman! Vi i Sverigedemokraterna vill uppmana regeringen att snarast ratificera detta protokoll! Vi har fått nog av uttalanden och strategier som snarare går ut på att det lönar sig att delta i terrorhandlingar utomlands än att det ger konsekvenser.

Regeringen har länge talat om en utredning och att det ska inkomma förslag på hur terrorresor ska kriminaliseras. Nu är det på tiden att det verkställs och att man också ratificerar det här protokollet så att samtliga dessa handlingar som räknas upp ska kriminaliseras. Det är inte trovärdigt för Sverige, som ska stå upp för mänskliga rättigheter, att belöna dem som begår allvarliga brott mot folkrätten och mänskliga rättigheter.

Europa måste som sagt ta sitt ansvar, både vad gäller att stoppa att terrorister bidrar till folkmord och att värna säkerheten i Europa. Många som reser för att delta i IS illdåd reser genom Turkiet. Därför menar vi att de har ett särskilt ansvar att kontrollera sina gränser och stoppa terrorister. Jag hoppas verkligen att även Turkiet ratificerar detta protokoll.

Signatärstaterna ålägger sig också ett ansvar att utbyta information sinsemellan angående terrorismresande personer. Där hoppas jag att alla medlemsstater i Europa tar sitt ansvar.

Herr talman! Under sessionen i januari antog Europarådets parlamentariska församling också en resolution för att hantera intolerans och diskriminering i Europa med särskilt fokus på kristna.

Resolutionen tar upp vikten av religionsfrihet för ett fungerande demokratiskt samhälle. Den tar också upp att diskriminering inte kan accepteras, oavsett om det rör sig om någon som tillhör en religion som är i minoritet eller majoritet. Ett problem som har funnits och som beskrivs i den här resolutionen är att trots att även kristna har blivit utsatta för våld, hot, diskriminering och skadegörelse på gudstjänstlokaler i vissa europeiska länder så har det ofta förbisetts av nationella myndigheter.

Uppenbarligen har inte hatbrott mot kristna tagits på ett så stort allvar som det borde göra, och det är bra att denna resolution lyfter upp problematiken.

Herr talman! Ibland kan det också uppstå dilemman mellan olika rättigheter. Det är ju inte rimligt att någon i religionsfrihetens namn ska få göra vad som helst. Jag tycker att den här resolutionen på ett bra sätt får fram att friheten att utöva sin religion inte får inskränka någon av de mänskliga rättigheter som är skyddade i Europarådet och i Europakonventionen och att begränsningar kan behövas så länge de görs i enlighet med mänskliga rättigheter och ett lands lagar för att få en fungerande demokrati.

Jag tycker att resolutionen är balanserad. Den tar upp vikten av ett grundläggande demokratiskt samhälle och av mänskliga rättigheter. Så länge man vilar på det och har religionsfrihet kan olika grupper och religioner samexistera.

Resolutionen är som sagt balanserad, tar upp viktig problematik och försöker hantera de dilemman som kan uppstå. Jag har därför svårt att förstå varför det endast var jag och Borian Åberg från Moderaterna som röstade för denna resolution. Jag har väldigt svårt att förstå varför övriga i den svenska delegationen inte skulle vilja rösta för en resolution som vill motverka diskriminering och intolerans. Är det för att resolutionen även är emot diskriminering av kristna? Är det kanske okej att diskriminera kristna lite grann? Jag förstår det inte, och jag skulle väldigt gärna vilja ha svar på det i den här debatten.

Herr talman! Min kollega Johan Nissinen kommer senare i debatten att kommentera andra saker vi har tagit upp i vår följdmotion gällande vikten av att motverka antisemitism och diskriminering utifrån politisk åskådning.

I detta anförande instämde Johan Nissinen och Björn Söder (båda SD).

Anf. 103 JONAS GUNNARSSON (S):

Herr talman! Vi diskuterar nu utrikesutskottets betänkande 14. I betänkandet hanteras regeringens skrivelse om verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under andra halvåret 2013 och helåret 2014 samt redogörelsen från Sveriges delegation i Europarådets parlamentariska församling.

Med detta kan jag konstatera att det Julia Kronlid tog upp inte riktigt berörs av det här betänkandet, men vi kommer säkert tillbaka till det om ett år eller så.

Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Europarådets aktiviteter är fokuserade på främjandet av de mänskliga rättigheterna, rättsstatens principer och det demokratiska samhällsstyret. Det är också den enda sant paneuropeiska politiska organisation vi har. Utifrån att alla medlemsstater har förbundit sig genom sin anslutning till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna borde utvecklingen gå framåt när det gäller demokrati, ett sjyst rättsväsen och mänskliga rättigheter i Europa.

Tyvärr ser det i många stycken inte ut så. För andra gången på kort tid är två av våra medlemsstater i konflikt med varandra. Jag tänker självklart på det som pågår i Ukraina men också på Rysslands tidigare aggressioner mot Georgien. Rysslands olagliga annektering av Krim samt provokationerna och understödandet av separatister i östra Ukraina från Moskvas sida står även i fortsättningen högst på den politiska agendan inom parlamentarikerförsamlingen.

Inom ett samarbete grundat på fredens, demokratins och de politiska lösningarnas principer är det ryska agerandet oacceptabelt. Jag är mycket glad att detta har kunnat fastslås av den parlamentariska församlingen, tillsammans med starka krav på Ryssland att respektera sin grannes suveränitet och sina åtaganden gentemot organisationen.

Förra veckan kunde vi alla läsa om den försåtliga svarta lista över oönskade européer som det ryska styret har tagit fram. På listan finns bland annat min företrädare på posten som ordförande i riksdagens delegation till Europarådet, den tidigare riksdagsledamoten Marietta de Pourbaix-Lundin. Det är mycket upprörande och djupt, djupt oroande, särskilt utifrån det faktum att Marietta fram till att hon lämnade sitt uppdrag var en av församlingens två ansvariga för granskningsbetänkandena om Ukraina.

Det är inte särskilt svårt att dra slutsatsen att det arbete hon genomförde i sin roll är det som har gjort att hon har hamnat på listan. Ett sådant agerande från det ryska styret är en direkt attack på det granskningsförfarande Ryssland genom sitt medlemskap har förbundit sig till och även på den politiska och rättsliga ordning de har accepterat genom inträdet i organisationen.

Samtidigt som kritiken mot Rysslands agerande har varit hård och tydlig har krav på Ukraina framförts. Det är självklart så att den konflikt som pågår försvårar det reformarbete som behövs för att nå upp till de åtaganden Kiev har gjort genom sin anslutning. Ukraina har mycket att lösa för att nå upp till sina åtaganden, och det märks inte minst på det i många delar ofria rättssystem man har och tendensen att vid nya majoriteter dra tidigare styrande inför rätta.

Organisationens fokus har självklart också legat på andra områden, och jag tänkte nämna några.

Konflikterna i Europas sydöstra grannskap har tydliggjort att Europa som helhet har ett ansvar när människor flyr och även för att agera för att våldsbejakande extremism inte ska få fotfäste i det europeiska samhället. I detta ligger också att vi måste tydliggöra politiskt förtroendevaldas ansvar att genom sin retorik inte spä på splittring i våra samhällen. Ett flertal rekommendationer och resolutioner har antagits på området, ofta med svenska riksdagsledamöter som betänkandeansvariga. I det här sammanhanget vill jag särskilt nämna församlingens förslag att efter attackerna på Utøya göra den 22 juli till Europadagen mot hatbrott.

Bland annat attackerna i Paris, men också de oroande rapporter som kommer in från flera olika europeiska myndigheter, visar på att intoleransen gentemot i princip samtliga minoritetsgrupper ligger på en oroande hög, och ökande, nivå. Här vill jag särskilt omnämna den fina kampanj och rörelse Europarådet driver i form av No Hate Speech Movement. Den kommer att förlängas, och jag hoppas att den kan få större utrymme även här i Sverige. Fokus för kampanjen ligger alltså på att bekämpa hate speech – eller hatprat, som de säger i Norge – och här är det tydligt att även vi har stora problem med regelrätta hot mot personer och deras liv på olika onlineforum.

Jag tänker också ta upp utvecklingen av den rättsliga ordning för mänskliga rättigheter som etablerades i Europa efter andra världskriget genom antagandet av Europakonventionen och skapandet av domstolen i Strasbourg, på initiativ av bland annat den tidigare brittiske premiärministern Winston Churchill. Tanken att demokratier skulle bindas samman och även erkänna vissa högre värden i form av mänskliga rättigheter kom att materialiseras i det som är Europarådet och den gemensamma konventionen.

Idén har varit central för fortsatt europeisk integration, och ett viktigt steg togs nyligen i och med antagandet av Lissabonfördraget, i vilket EU-staterna kom överens om att också EU som organisation ska anslutas till konventionen och därmed göra sig bunden till Strasbourgdomstolen. Ett sådant steg är viktigt och skulle minimera risken för att vi bygger upp två ordningar för att upprätthålla allas våra rättigheter på europeisk nivå. Tyvärr har processen kraftigt försenats och försvärats, bland annat genom det som Luxemburgdomstolen har kommit fram till i sin analys av det föreslagna anslutningsavtalet. Här behövs tydliga och handfasta politiska initiativ för att lösa de problem som identifierats.

En annan oroväckande utveckling ser vi i Storbritannien, där den nya, konservativa regeringen har varit tydlig med att man vill göra sig mindre bunden av konventionen. De vill inte att det ska vara den europeiska domstolen i Strasbourg som ska vara den högsta uttolkaren av de rättigheter konventionen ska vara garant för; i stället ska det nationella rättssystemet ha företräde. Om en sådan diskurs får fäste i Europa tror jag att vi riskerar större splittring och även att det skapas prejudikat som för många av kontinentens knappa miljard invånare skulle kunna innebära kraftiga begränsningar i möjligheten att få upprättelse för kränkningar de har utsatts för.

Utvecklingen i Europa går i många stycken åt fel håll, och här måste Sverige stå upp som en tydlig motvikt mot totalitära tendenser, attacker på gemensamma värden och tron att vapenskrimmel är det som ska kunna forma en kontinent som ger alla dess medborgare goda förutsättningar att leva ett bra liv.

Jag vill passa på att tacka både den tidigare delegationen, vars verksamhet i stora stycken är det vi granskar i dag, samt den nyvalda delegationen. Vi är nämligen gemensamt otroligt tydliga med att det är genom utsträckta rättigheter till fler, genom att värna demokratin och genom att tro på det politiska samtalet vi kan bygga ett bättre Europa.

Herr talman! Innan jag avslutar vill jag göra kammaren uppmärksam på och gratulera Vara kommun, som tillsammans med Dresden förärats Europarådets Europapris. Priset firar i år 60-årsjubileum och är den högsta utmärkelse en kommun kan föräras för sitt arbete på europeisk nivå. Syftet

är att uppmärksamma och belöna dem som strategiskt jobbar med att skapa kontakter och samarbete med andra i sitt dagliga arbete. I motiveringen till att Vara får priset kan man läsa att det beror på de många och varierade vänortssamarbeten de har samt det faktum att skolorna i kommunen samarbetar med skolor i elva andra länder.

(Applåder)

Anf. 104 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Det är korrekt, det som Jonas Gunnarsson säger, att vi behandlar skrivelsen om den förra delegationen och tidigare verksamhetsår. Jag tycker ändå att det är intressant att även tala om aktuella saker och att vara lite framåtsyftande nu när vi står här i debatten.

Därför skulle jag vilja passa på att fråga igen hur det kom sig att en så stor del av den svenska delegationen i Europarådet inte tydligt kunde rösta för en motion som tar upp viktiga frågor som också Jonas Gunnarsson tog upp i sitt anförande – att stå upp för mänskliga rättigheter och att vara emot intolerans och diskriminering. Jag syftar alltså på den resolution som jag tog upp i debatten där man har särskilt fokus på kristna.

Jag tyckte att Jonas Gunnarsson hade ett bra inlägg i debatten från sitt utskott, där man först försvarade resolutionen. Sedan blev det något slags vändning där. Det vore intressant att få veta lite mer. Människor har hört av sig till mig och frågat hur det kom sig att en så stor del av den svenska delegationen inte röstade för resolutionen.

Anf. 105 JONAS GUNNARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag kan bara svara för mitt eget agerande. Vi har inte några kollektiva beslut om hur vi förhåller oss till röstandet i församlingen. Jag var mycket riktigt ansvarig för att tala för min politiska grupp i frågan, och jag sitter också i det utskott som har hanterat resolutionen och rapporten som ledde fram till den.

Jag var ganska tveksam när arbetet inleddes, men vi lyckades hitta vägar fram där vi bland annat skulle undersöka hur konceptet om reasonable accommodation kunde tillämpas när det gäller religion, religiösa rättigheter och religionsfrihet. Jag var till att börja med ganska skeptisk, måste jag säga. Vi hittade en väg framåt i utskottet som gjorde att jag tyckte mig kunna acceptera det som skrevs.

Under den debatt som fördes i parlamentarikerförsamlingen blev det dock tydligt att det var många element på den politiska arenan som tog detta till intäkt för att få diskriminera andra grupper i samhället. Det gjorde att jag drog örnen åt mig och inte kunde stötta resolutionen. Jag valde då att avstå.

Anf. 106 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Jag har lite svårt att förstå varför man från början var skeptisk till en så viktig resolution. Jag vet inte vilka andra rättigheter Jonas syftar på, men det är väl lite grann av detta dilemma som kan uppstå – att man inte ska få kränka någon annan människa i religionens namn. Jag tycker ändå att resolutionen hanterar detta på ett bra sätt. Det ska inte få gå ut över några mänskliga rättigheter, och man ska vila på demokratins grund. Resolutionen i sig tycker jag tar upp det på ett så bra sätt att vi borde kunna stödja den även om någon skulle ha sagt något olämpligt i själva

debatten. Jag ser ingen större anledning till oro över att man skulle använda resolutionen felaktigt.

Jag skulle gärna vilja fråga om Jonas Gunnarsson ändå kan stå bakom intentionen i resolutionen att inga grupper ska diskrimineras – inte heller kristna, även om de skulle utgöra majoritet i ett samhälle. Det är just den problematik som resolutionen tar upp.

Jag skulle också vilja ta upp en annan fråga. Vi har motionerat i betänkandet om vikten av att länder samarbetar för att motverka terrorresor. Efter det att vi väckte motionen har det nu antagits ett protokoll i ministerkommittén som i mångt och mycket bemöter det som vi önskar i motionen.

Sveriges regering har representanter i ministerkommittén, och nu kommer vi att få en förfrågan om att ratificera protokollet för att kriminalisera terrorresor. Då undrar jag om Jonas, som hör till ett regeringsparti, kommer att verka för att så sker och om vi kan vara eniga om att det är viktigt att detta ratificeras och verkställs för att motverka terrorresor.

Anf. 107 JONAS GUNNARSSON (S) replik:

Herr talman! Till att börja med består parlamentarikerförsamlingen av lagstiftare. Det är klart att jag måste ta det som sägs i denna församling på allvar. När man ger uttryck för att man ser att resolutionen skulle okeja att diskriminera andra på grund av sexuell läggning, bland annat, har jag svårt att se att jag skulle kunna rösta för den. Det var vad som gavs uttryck för. Jag vet att Julia Kronlid deltog i debatten och lyssnade på den, och hon borde säkert minnas det som sas.

När det gäller protokollet vill jag påminna Julia Kronlid om det betänkande vi hanterade i parlamentarikerförsamlingen. Om jag minns rätt var vi i ganska stor utsträckning överens om det. Församlingen sa: Jo, det här går väl an. Men i många stycken hävdade församlingen att detta redan var tillgodosett i den konvention som finns. Det finns alltså redan juridiska verktyg på europeisk nivå att ta till i detta arbete.

Vi ska ta detta resande på allvar och se till att vi skapar förutsättningar att det inte händer. Det gör vi nog bäst genom att skapa samhällen som inte är splittrade och som håller ihop och där människor ser att tron på människors lika värde är något att värna.

Anf. 108 OLOF LAVESSON (M):

Herr talman! Vi har i dag att debattera verksamheten vid Europarådet under 2014 och i viss mån 2013. Det här känns extra spännande för mig, då jag valdes till vice ordförande för den svenska delegationen först i januari 2015. Det medför att jag kanske inte alltid har den detaljkunskap som andra debattörer har om vilka diskussioner som fördes under föregående år. Å andra sidan kan jag konstatera att de frågor som Europarådet hanterar och de händelser som aktualiserar vårt agerande inte följer kalenderårets, eller för den delen riksmötets, datumgränser.

Jag kan dessutom, utan att tala i egen sak, konstatera att bilden av Sverige och den svenska delegationens verksamhet är god – mycket god. Sverige är en av grundnationerna i Europarådet och har visat stor aktivitet och stort engagemang i frågor som rör mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och det demokratiska styrelseskicket. Det var tydligt för mig när

jag kom ny till Europarådet att förväntan på Sverige och den svenska delegationen är stor. Det vilar därför ett stort ansvar på oss som nu representerar Sverige att upprätthålla vårt engagemang och vår aktivitet.

Herr talman! Verksamheten såväl föregående år som innevarande år har till stor del präglats av situationen i Ukraina. Europarådet har nogsamt följt utvecklingen, och ett antal brådskande debatter har arrangerats. Som rapportör för Ukraina har bland andra delegationens tidigare ordförande, Marietta de Pourbaix-Lundin, verkat. Jag delar den upprördhet som Jonas Gunnarsson tidigare uttryckte här när det gäller Rysslands agerande både mot Marietta de Pourbaix-Lundin och mot andra svenskar som nu nekas inträde i Ryssland. Jag förväntar mig att den svenska regeringen agerar kraftfullt mot detta.

Det är i sammanhanget viktigt att påpeka att granskningen inte bara har gällt den ryska aggressionen utan även den oroande utvecklingen inom Ukraina. Under förra vintern uppmanades såväl den ukrainska regeringen som oppositionen att samarbeta för en fredlig politisk lösning där folkets röst hörsammades. Stark kritik riktades mot de anti-protestlagar som hade införts. Vidare framhölls vikten av att såväl polis som demonstranter avhåller sig från våld och att de våldshandlingar som begåtts måste följas upp och förövarna ställas inför rätta.

Det diskuterades huruvida rösträtten för den ukrainska delegationen skulle dras in. Så långt behövde det dock inte gå. Det vi sedermera kunde se var flera viktiga steg som togs från den ukrainska administrationen. Fortfarande är dock situationen problematisk i Ukraina. Vikten av att fortsätta att stå upp för rättsstatens principer kan inte nog betonas. Samtidigt ser vi att framsteg görs, och det ska givetvis uppmuntras.

Vad som dock har överskuggat all annan debatt är den ryska aggressionen. Under aprilsessionen förra året deklarerade Europarådet kraftfullt att den illegala annekteringen av Krim omöjlig kan erkännas och att den tydligt strider mot Europarådets stadgar och mot de åtaganden som Ryssland gjorde när landet anslöt sig 1996.

Som en följd av detta beslutade församlingen att temporärt frånta den ryska delegationen dess rösträtt liksom rätten att vara representerat i presidiet, presidentkommittén och det ständiga utskottet och rätten att delta i valövervakningar. Man beslutade att detta skulle gälla till januarisessionen 2015, då beslutet skulle omprövas.

Man kan i dag konstatera att den diskussion som fördes i januari i år dock inte kom att handla om huruvida sanktionerna skulle fortsätta, utan snarare om hur länge sanktionerna skulle fortsätta.

Församlingen beslöt att förlänga sanktionerna med öppning för omprövning vid sessionen i april. Den omprövningen visade sig dock obsolet, dels för att vi de facto inte sett någon positiv utveckling, dels för att Ryssland själv har valt att suspendera sig från deltagande i den parlamentariska församlingen för resten av 2015.

Det finns dessutom i församlingen en stor oro för att vi nu ser en normalisering vad gäller den ryska närvaron på Krim och i östra Ukraina på samma sätt som vi har sett när det gäller Georgien och situationen i Abchazien och Sydossetien.

Med detta sagt, fru talman, finns det samtidigt ett starkt intresse av att trots allt se ett fortsatt ryskt deltagande i Europarådets arbete. Det är fortfarande den politiska dialogen som bör och ska vara det främsta instrumentet för att uppnå framsteg i regionen och för att kunna ställa Ryssland till svars för sina handlingar.

Till detta ska läggas att vi vill se en möjlighet för den ryska befolkningen att även fortsättningsvis kunna ha tillgång till Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna.

Det står också tämligen klart att även om Ryssland väljer att inte delta i den parlamentariska församlingens verksamhet fortsätter man att vara en aktiv part vad gäller ministerkommittén och domstolen.

Oavsett vilket får vi nog konstatera att frågan om den ryska aggressionen i Ukraina kommer att prägla verksamheten under lång tid framöver.

Fru talman! Det finns ett par andra områden som jag också vill nämna. Ett rör de hot mot mänskligheten som utgörs av terrorgruppen IS. Situationen för religiösa och etniska grupper i Mellanöstern går inte att kalla för något annat än desperat. Tiden då vi kunde tala om förföljelse är sedan länge förbi. IS lämnar död och förstörelse i sina spår.

Den parlamentariska församlingen antog under förra året en resolution där man fastslår att ett stopp på de pågående massakrerna givetvis är av högsta prioritet.

Man uttrycker också en stor oro för de tusentals unga européer som kämpar och faller för IS i Irak och Syrien. Det finns tydliga rekommendationer till medlemsstaterna att identifiera dessa personer och att kväva rekryteringskanalerna. På samma sätt måste finansieringskällorna strypas och sanktioner vidtas.

Redan förra året konstaterade man att de humanitära insatserna är otillräckliga och att hjälpen till existerande flyktingläger i grannländerna behöver utökas. I år har detta följts upp ytterligare.

Vi talar om en humanitär kris utan motstycke, och församlingen har därför upprepat sin vädjan till staterna att visa solidaritet och att öka sina insatser, både vad gäller hjälp på plats men också när det gäller mottagande av människor på flykt.

Det ska betonas att Sverige har uppmärksammats positivt för sina insatser när det gäller detta.

Fru talman! Jag tänkte uppehålla mig en stund vid en fråga som, något förvånande, inte omnämns i regeringens skrivelse.

Den 9 juli 2014 antog Europarådets ministerkommitté en konvention mot handel med mänskliga organ. Det är den första internationella konventionen i sitt slag. Konventionen uppmanar anslutna stater att lagstifta mot organtransplantationer där givaren inte frivilligt har gett sitt samtycke eller när donatorn eller tredje part får ekonomisk vinning av transplantationen.

Konventionen öppnar nya möjligheter för internationellt samarbete och bidrar förhoppningsvis till att vi får ett harmoniserat regelverk.

Konventionen öppnades för undertecknande den 25 mars 2015. Till dags dato har den undertecknats av Albanien, Österrike, Belgien, Tjeckien, Grekland, Italien, Luxemburg, Norge, Moldavien, Polen, Portugal, Spanien, Turkiet och Storbritannien, dock inte av Sverige.

Jag tog nyligen upp detta i en interpellationsdebatt med statsrådet Gabriel Wikström. Även om vi var eniga om frågans vikt och betydelse menade statsrådet i sitt svar att det finns delar av konventionen som i dag inte omfattas av svensk straffrätt och att han därför inte kunde svara på när eller ens om Sverige kommer att underteckna konventionen.

Jag tycker att det är bekymmersamt, särskilt när man betänker att Sverige var ett av de länder som drev på och förhandlade fram konventionen i fråga. Som alla andra internationella konventioner vilar legitimiteten på att så många länder som möjligt undertecknar dem. För detta har Sverige ett ansvar. Jag förväntar mig att den nya regeringen följer upp arbetet och skyndsamt vidtar de åtgärder som krävs för att konventionen ska kunna undertecknas.

Fru talman! Slutligen vill jag beröra en fråga där vi i Sverige har tagit många steg framåt de senaste åren, men där det fortfarande finns mycket kvar att göra både här hemma och särskilt i andra länder.

Homofobin och intoleransen mot homo-, bi- och transsexuella är fortfarande vida utbredd. Man lider i stor utsträckning av diskriminering, våld och utanförskap på grund av vem man är. I Europarådets stadgar fastslås tydligt att diskriminering på grund av sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck inte är acceptabelt. Ändå är det vardagen för många som lever i någon av våra 47 medlemsstater.

Sverige har under lång tid varit pådrivande i Europarådet för att det ska finnas ett starkt skydd mot diskriminering av hbt-personer. I mars 2010 enades man för första gången om en resolution som uttryckligen bekräftade hbt-personers rättigheter. I januari 2014 beslutade ministerkommittén att arbetet med att implementera resolutionen ska fortsätta. Sverige kommer att ta en aktiv del i detta.

Jag vill i sammanhanget gratulera den svenska delegationens ordförande till att ha blivit utnämnd till Europarådets rapportör för hbt-frågor.

Det kändes glädjande att jag själv i april 2015 fick delta i debatten och beslutet om den första resolutionen som direkt rör transpersoners rättigheter. Det var med viss stolthet jag kunde berätta om de framsteg som har gjorts i Sverige, men med stor ödmjukhet var jag också tvungen att konstatera att även vi har lång väg kvar.

Fru talman! Rent allmänt tror jag att det är viktigt att vi när vi som svensk delegation agerar i sammanhang som Europarådet står upp för vissa grundläggande och viktiga principer oavsett vad eller vem frågan gäller.

Dessa är att mänskliga rättigheter, jämlika rättigheter, alla människors rätt att inte bli diskriminerade eller förtryckta och alla människors lika tillgång till samhällsservice och funktioner måste gälla var och en av oss oavsett kön, läggning eller könsuttryck och oavsett var vi kommer ifrån, vad vi tror på eller vem vi älskar.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 109 VALTER MUTT (MP):

Fru talman! Europarådet med sina 47 medlemsländer påminner oss om att Europa är avsevärt större än EU. I tider av stigande internationell spänning är det extra värdefullt med en paneuropeisk arena för dialog och informationsutbyte.

Sverige är ett av de tio ursprungliga medlemsländerna, och ända sedan Europarådets grundande 1949 har vi såväl i ministerkommittén som i den parlamentariska församlingen spelat en aktiv roll.

Det är glädjande med det fortsatta stora engagemang som finns i denna kammare, tvärs över partigränserna, för en organisation med fokus på mänskliga rättigheter, rättsstatlighet och demokrati.

Fru talman! Europarådet beskrivs ibland som en papperstiger. I så fall handlar det om en papperstiger med riktiga klor, för gång efter annan ser vi hur till exempel utslag i Europadomstolen får även länder med bristfällig demokrati att ändra lagar och rättspraxis.

Dödsstraffets avskaffande utgör en förutsättning för medlemskap, och i dag har samtliga länder i vår världsdel avskaffat detta – med undantag för Vitryssland, som följdriktigt inte heller tillhör Europarådet.

En stor framgång var givetvis att Ryssland, Europas i särklass största land, avvecklade dödsstraffet 1996 för att kunna upptas som medlem – en stat som tidigare under 1900-talet avrättat fler medborgare än något annat europeiskt land.

Fru talman! Det är också glädjande att Europarådet sakta men säkert fått alltmer av institutionella muskler.

År 1989 inrättas rådets tortyrkommitté, som enligt ett rullande schema besöker samtliga medlemsstater och inspekterar häkten, fängelser och slutna psykiatriska anstalter med mera utan att förvarna om sina besök.

År 1998 förstärktes Europadomstolen och arbetar nu på heltid året runt. Förhoppningsvis kommer domstolen i framtiden även att ägna sig åt nya brottskategorier såsom ekocid, det vill säga allvarlig skövling av den natur vi alla ytterst är helt beroende av.

Att befrämja rättsstatlighet och demokrati i de östligaste medlemsländerna utgör en lika angelägen som svår uppgift för Europarådet. Ryssland blir alltmer av ett skymningsland när det gäller fria medier, oberoende domstolar, mötesfrihet och möjlighet att legalt utöva opposition.

Rysslands olagliga annektering av Krim och militära aggression i östra Ukraina kom att sätta sin prägel på Europarådets arbete under 2014, och den ryska delegationen har fått sin rösträtt suspenderad i rådets parlamentariska församling.

Men också i oligarkernas Ukraina ter sig vägen mot autentisk demokrati utomordentligt lång. Det bådär inte gott för framtiden att Kievregeringen ter sig oförmögen eller ovillig att göra upp med landets våldsamma högermiliser. Nyligen skrev president Porosjenko under en lag som gör det straffbart att kritisera 1930-talets högerextrema nationalist rörelse UPA.

Fru talman! EU:s pågående anslutning till Europakonventionen för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter är ett steg i rätt riktning. EU och dess institutioner, där hemmablinda byråkrater alltför ofta bagatelliserar demokratiska underskott, kommer förhoppningsvis snart att nägelfaras utifrån av Europadomstolen. På så sätt stärks individernas ställning i den framväxande överstaten.

Fru talman! Europarådet, och då inte minst dess parlamentariska församling, bedriver ett utomordentligt angeläget arbete mot antisemitism och andra former av rasism och intolerans.

Rådet ger också hög prioritet åt kampen mot internationell terrorism och försöker identifiera dess rekryteringskanaler och finansieringskällor. Samtidigt betonas vikten av att kampen mot våldsbejakande extremism måste föras med respekt för de mänskliga rättigheterna och att kampen aldrig kan vinnas om inte orsakerna till radikalisering och religiös fanatism angrips.

Fru talman! Europarådets kommunalkongress är ett allt viktigare organ för Europas 200 000 kommuner och regioner där ett angeläget erfarenhetsutbyte äger rum kring frågor om medborgarinflytande, hållbar stadsutveckling, migration med mera. Kommunalkongressen värnar det lokala självstyret och har kommit att få en alltmer betydelsefull rådgivande funktion gentemot ministerkommittén och den parlamentariska församlingen.

Vad stort sker, sker tyst, hävdade en gång skalden Erik Gustaf Geijer, och jag skulle vilja påstå att detta i sällsynt hög grad gäller vår tids framväxande kommunala utrikespolitik, där understatligt internationellt samarbete på ett hälsosamt sätt undergräver korrupta makteliters allmakt och vitaliserar demokratin i vår tid.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 110 LOTTA JOHANSSON FORNARVE (V):

Fru talman! Jag är oerhört glad över att Vänsterpartiet återigen har fått en plats i Europarådets svenska delegation. Europarådet är ett viktigt mellanstatligt organ för att värna de mänskliga rättigheterna, rättsstatens principer och ett demokratiskt styrelseskick. Europa står inför stora utmaningar med ökade motsättningar och ökad spänning. I det läget spelar Europarådet en större roll som en plattform för utbyte, dialog och samarbete.

En fråga som flera har varit inne på är att debatten i Europarådet har dominerats av den allvarliga situationen i Ukraina och Ryssland genom Rysslands aggressioner och brott mot folkrätten. Situationen i Ukraina är mycket allvarlig med stora flyktingströmmar och enorma hjälpbehov. I debatten i Europarådet har det understrukits att endast en hållbar politisk lösning, baserad på respekt för Ukrainas självständighet, suveränitet och territoriella integritet, kan leda till en förbättring av den humanitära situationen samt att den ryska aggressionen måste upphöra. I det här sammanhanget är det också viktigt att påpeka att Europarådet även har ställt krav på Ukraina och krävt genomgripande reformer av både konstitution och ekonomi.

Situationen ledde till att Ryssland fråntogs sin rösträtt i Europarådet i april 2014. Frågan kom återigen upp under januarsessionen, och då beslutade Europarådet att förlänga sanktionerna. Vänsterpartiet röstade då för fortsatta sanktioner mot Ryssland mot bakgrund av att utvecklingen inte har förbättrats nämnvärt i Ukraina och att den ryska aggressionen fortsätter. Jag är också glad över att den svenska delegationen är helt överens i den här viktiga frågan.

Europarådet är en viktig aktör när det gäller mänskliga rättigheter, och där är Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna och Europadomstolen centrala verktyg. Man måste noga understryka att arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter långt ifrån är över på vår kontinent. Situationen i Ukraina och Ryssland visar på detta. Men tyvärr är det inte de enda exemplen på grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna som pågår.

Vi ser hur mänskliga rättigheter även kränks i länder som Turkiet, Ungern, Rumänien, Azerbajdzjan och Vitryssland. I juni är det val i Turkiet, och då är det viktigt att både Europarådet och Sveriges riksdag deltar aktivt med valobservatörer. Vi har tyvärr sett en negativ utveckling i Turkiet när det gäller de demokratiska fri- och rättigheterna. Det syns tydligt bland annat när man ser det stora antalet fängslade journalister. Det är uppenbart att Turkiet behöver genomgå stora förändringar med respekt för de olika minoriteterna som finns i landet och inte minst kurder.

Över hela vår kontinent ser vi hur krafter som drivs av närmast hat hot muslimer, judar och romer mobiliserar och blir alltmer aggressiva. Runt om på vår kontinent ser vi hur krafter som ifrågasätter kvinnors rätt till sin egen kropp mobiliserar. Vi ser i flera länder i dag bakslag för hbtq-personers rättigheter.

Det är en grundläggande mänsklig rättighet att få uttrycka sin sexualitet, sin könsidentitet och sina könsuttryck. Det är därför glädjande att Europarådet antog en resolution om transpersoners rättigheter i Europa där man konstaterar att transpersoner fortfarande står inför omfattande diskriminering på en rad områden. Dock kunde man konstatera att vissa framsteg har gjorts i lagstiftning under de senaste åren.

När det gäller kvinnors rättigheter kan vi tyvärr se bakslag genom den skrivning om samvetsfrihet som återigen antogs i samband med en resolution om hantering av intolerans och diskriminering i Europa med särskilt fokus på kristna. Samvetsfrihet för vårdpersonal och barnmorskor att exempelvis vägra att utföra abort är ett allvarligt avsteg från kvinnors rätt till sin egen kropp och rätten till en fri och säker abort. Det är beklagligt att det i denna kammare finns representanter som ställer sig bakom samvetsfrihet och därmed ifrågasätter kvinnors rätt till sin egen kropp.

Det är viktigt att Sverige fortsätter gå i spetsen mot rasism och för kvinnors och hbtq-personers rättigheter i Europa. Jag vill understryka vikten av Europarådets kampanj No Hate.

En av de viktigaste grundläggande rättigheterna är människors rätt att söka asyl. Det är en rättighet som det är viktigt att påminna om nu när världen står inför en av de största flyktingströmmarna någonsin sedan andra världskriget. I detta sammanhang har man diskuterat situationen i Syrien i en resolution, och församlingen konstaterade att alla europeiska länder måste ta sitt ansvar för flyktingsituationen.

I en annan resolution togs tragedin på Medelhavet upp. Resolutionen konstaterar att väpnade konflikter och instabilitet, förföljelse på etniska och religiösa grunder och extrem fattigdom i Afrika och Mellanöstern kommer att fortsätta att generera ett stort antal flyktingar och asylsökande. Här framhölls vikten av fler legala vägar för att söka asyl. Sverige måste fortsätta att stärka sitt arbete för en human och generös flyktingpolitik och aktivt motverka de krafter som vill stänga dörren mot omvärlden.

Jag vill också nämna en viktig resolution om jämställdhet och den ekonomiska krisen i Europa som vänstergruppen i Europarådet stod bakom. Resolutionen belyser konsekvenserna av den ekonomiska krisen med hög arbetslöshet, ökad fattigdom, växande inkomstklyftor, stigande diskriminering och intolerans. Man konstaterar att de åtstrammingsåtgärder som varit det huvudsakliga svaret på krisen haft en negativ inverkan när det gäller mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Slutligen skulle jag vilja ta upp en resolution om massavlyssning som antogs på Europarådets senaste session i april. Massavlyssning strider mot fundamentala delar i både FN:s resolution om de mänskliga rättigheterna och den europeiska konventionen för mänskliga rättigheter, som individens rätt till privatliv och rätten att uttrycka sig fritt.

Regler för avlyssning måste vara tydliga och fattade i demokratisk ordning samt kunna kontrolleras. Skiljelinjen måste gå mellan att avlyssna kriminella som vid till exempel terroristbrott och trafficking och att avlyssna alla. Att avlyssna kommunikation av miljontals människor över hela världen är inte bara ett hot mot grundläggande rättigheter utan också ineffektivt när det gäller brottsbekämpning.

Jag är därför glad att Europarådet tar upp denna fråga och tydligt markerar att massavlyssning äventyrar de mänskliga rättigheterna och att avlyssning bara får ske på ett sådant sätt så att det säkerställer skyddet för de mänskliga rättigheterna och är under parlamentarisk kontroll. Resolutionen tog också upp vikten av att öka skyddet för visselblåsare.

Det finns i detta sammanhang all anledning för Sverige att se över sitt agerande när det gäller avlyssning. Det hög tid att gå till botten med Sveriges och FRA:s roll i NSA:s övervaknings- och avlyssningsverksamhet genom att tillsätta en parlamentarisk granskningskommission, något som Vänsterpartiet tidigare föreslagit. Det är hög tid för en ny debatt om hoten mot vår integritet och i förlängningen våra mänskliga rättigheter.

Europarådet antar ett stort antal resolutioner om viktiga frågor som tyvärr inte alltid blir kända av omvärlden och inte heller alltid blir implementerade. En gemensam viktig uppgift för oss måste vara att göra Europarådets arbete mer känt i vårt eget närområde och att vi på ett bättre sätt följer upp de resolutioner som antagits. Gör vi inte det förlorar Europarådet mycket av sin betydelse.

Anf. 111 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Fru talman! Nu debatterar vi alltså Europarådet och dess verksamhet under andra halvåret 2013 och helåret 2014.

Europarådet är en organisation som bildades efter andra världskriget, 1949, och har alltså funnits i 66 år. Sverige var ett av de första tio länderna som var med i Europarådet. Första inledningstalet hölls av Winston Churchill. En av de första uppgifterna var att säkra rättigheterna i FN:s deklaration för mänskliga rättigheter.

Europarådet består av 636 ledamöter, 318 ordinarie och lika många ersättare. Jag hade förmånen att under fyra år få vara en av de 318 ersättarna och var då också en av tolv representanter i den svenska delegationen.

Enligt Kristdemokraternas uppfattning är Europarådet en viktig organisation. Det är en paneuropeisk organisation som är normgivande i centrala frågor som handlar om främjande av mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och det demokratiska samhällsstyret. Det var viktigt 1949 men också viktigt i dag att se till att detta bevakas.

En viktig sak för parlamentarikerna att övervaka och granska är att medlemsländerna uppfyller sina åtaganden. Min sista uppgift den här gången var som valövervakare i Bosnien, i Sarajevo. Tillsammans med OSSE granskade vi valet. En viktig sak som Europarådet gör tillsammans med OSSE är att bevakat att valen går rätt till. Jag var också med i ett av de nio utskotten som handlar om sociala frågor.

Som flera före mig i talarstolen påpekat har en central fråga för Europarådet varit händelserna i Ukraina, den olagliga ryska annekteringen och den ryska aggressionen som pågår ännu denna dag. Europarådet har tydligt fördömt detta, antagit olika resolutioner och tydligt markerat det oacceptabla agerandet. Ryssland har också förlorat rösträtten i Europarådet.

En viktig röst, som vi ska vara stolta över i riksdagen, har varit Marietta de Pourbaix-Lundin. Hon har under de fyra år som jag hade förmånen att vara i Europarådet varit den svenska gruppens ordförande och har lett arbetet. Hon har vid flera tillfällen varit en tydlig röst mot Rysslands oacceptabla ageranden. Hon har också varit rapportör när det gäller utvecklingen i Ukraina. Det är ganska tydligt och enkelt att förstå att det är skälet till att hon har hamnat på den lista över personer som inte får resa in i Ryssland.

Nu är inte Marietta här i kammaren, men jag vill ändå säga att hon har varit en tydlig och viktig röst i kampen mot Rysslands ageranden. Det är fullständigt oacceptabelt att hon nu har hamnat på en lista för detta. Det är ytterligare en anledning till att Ryssland förtjänar så stark kritik.

Som också sagts här är det en rad andra frågor som har varit viktiga för Europarådet. Man har antagit en resolution om situationen för religiösa och etniska grupper i Mellanöstern. I resolutionen uttrycks en djup oro över att omkring 3 000 unga européer kämpar för Islamiska staten i Irak och Syrien, och Europarådet måste intensifiera ansträngningarna för att hitta sätt att avveckla dessa rekryteringskanaler. Dessutom måste finansieringskällorna för Islamiska staten, som för övrigt är världshistoriens rikaste terrororganisation, på olika sätt identifieras, neutraliseras och bli föremål för sanktioner.

Avslutningsvis gör Europarådet också ett viktigt arbete vad gäller kampen mot nynazistiska och högerextrema yttringar och också mot antisemitism. Jag var själv med i en debatt där jag tog upp en rapport från EU:s byrå för grundläggande rättigheter som redovisar en stor undersökning bland judar. Det är något som jag tycker förtjänar att påminnas om även i denna kammare. Jag sa det i Strasbourg, och jag tycker att det förtjänar att sägas här, nämligen att det är en skrämmande utveckling att 22 procent i Europa säger att de undviker att besöka judiska platser eller att ha den judiska kippan på huvudet. I Sverige är, enligt samma undersökning, 49 procent rädda för att visa att de är judar.

Vi har med rätta blicken på olika länder i Europa som vi har anledning att kritisera, men vi har också en uppgift i vårt eget land att fortsätta stå emot antisemitism och skydda i det här fallet judar. Den växande antisemitism som vi ser på olika ställen, inklusive vårt eget land, är oacceptabel och något som måste bekämpas.

Allra sist vill jag framföra ett stort tack till riksdagens internationella kansli, som under de år som jag haft förmånen att vara verksam i Strasbourg har gjort ett förtjänstfullt arbete som jag vill framföra ett stort tack för.

Anf. 112 JOHAN NISSINEN (SD):

Fru talman! Rätten för den enskilda medborgaren att frivilligt välja politisk åskådning och facklig organisation är skyddad av den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Artikel 5 i den europeiska stadgan slår fast rätten för arbetstagare och arbetsgivare att bilda och tillhöra en organisation som tillvaratar deras ekonomiska och sociala intressen. Statens uppgift är att skydda medborgarnas möjlighet att utöva denna rätt. I artikel 14 fastslås ett förbud mot diskriminering ”såsom på grund av kön, etnicitet, hudfärg, språk, religion, politisk eller annan åskådning”.

Trots detta förekommer det i Europa och även i Sverige diskriminering på grund av politisk åskådning. I Vitryssland är läget så allvarligt att politiker sitter fängslade på grund av sin politiska hemvist. I Sverige är läget inte lika allvarligt, men politiker blir uteslutna ur fackförbund, blir hotade och blir av med sina arbeten på grund av politisk hemvist. Jag har själv en politisk kollega som nyligen blev inkallad till sin chef och fick höra: Hade jag vetat att du var sverigedemokrat hade du inte varit välkommen här, för jag gillar inte sådana som du.

Regeringen bör tydligare ta avstånd från denna typ av diskriminering, och Sverige bör lyfta fram frågan i Europarådet i syfte att stärka rätten för den enskilda medborgaren att frivilligt välja politisk åskådning och facklig organisation samt motverka diskriminering på grund av politisk åskådning. Diskriminering på grund av politisk åsikt är lika förkastlig som all annan form av diskriminering.

Fru talman! Antisemitismen ökar i Europa. Det är en mycket obehaglig och oroande utveckling. Efter andra världskriget sa man: Låt oss aldrig glömma Förintelsens offer. Ändå genomsyras politiken av oförstående och flathet mot antisemitism. Europarådet ska försvara medborgarnas mänskliga rättigheter i medlemsstaterna och har ett ansvar att motverka antisemitism genom att sprida bättre kunskap om judarnas historia.

Sverigedemokraterna anser att Sverige inom Europarådet ska vara en stark röst att räkna med i arbetet mot antisemitism.

Anf. 113 PYRY NIEMI (S):

Fru talman! Jag tänker inte recensera de föregående talarna i olika former och funktioner. Mycket klokt har sagts i dag, och jag är imponerad av den kunskap som de olika partirepresentanterna har och även ger uttryck för. Det är positivt. Detta är ju viktiga frågor i en tid när världen och omvärlden – och inte minst situationen i många länder i Europa – är lite orolig och bitvis till och med mycket orolig.

Jag tänkte tala lite grann om det som sker i ett av medlemsländerna, Makedonien. Den 17 maj var jag och en kollega, Jasenko Omanovic, i Skopje och deltog i den hittills största demokratiska manifestationen för att värna mänskliga fri- och rättigheter i Makedonien.

Makedonien har under ett antal år hamnat i ett läge där det är en ständigt pågående korruption. Det är förtryck och repressalier mot dissidenter och ibland tuffa rättsprövningar. Polisen begår övergrepp mot människor. Minoriteter hamnar i repressalier i olika former, och minoriteter ställs mot varandra. Makedonien är i ett läge där man har en mycket skakig demokratisk institution.

Eftersom Makedonien är ett av medlemsländerna i Europarådet är det extra angeläget framöver att se hur situationen utvecklar sig. Oppositionen har krävt premiärministerns avgång, i förhoppning om att premiärminister Gruevski framöver ska bilda en interimregering med oppositionen under

ett till ett och ett halvt år, med framsyntheten att kunna skapa en ny demokratisk institution och konstitution och också kunna garantera medborgarna fria och rättvisa val.

Läget är dock betydligt tuffare än så. Under den pågående korruptionen i Makedonien har det visat sig att massor av statliga medel har förskingrats och använts till stora skrytbyggen. Det har också dykt upp en avlyssnings-skandal, där en visselblåsare från säkerhetstjänsten har tagit fram material om att premiärministern tillsammans med sina närmast förtrogna har genomfört telefonsamtal som går långt över vad en premiärminister har rätt att uttala sig i. Det har också dykt upp information om att säkerhetstjänsten på ett eller annat sätt har gjort sig skyldig till en medborgarrättskampes död i samband med valet 2011.

Läget i Makedonien är därmed tufft. Det finns hopp. Men det är också mycket ansträngt.

Makedonien är ett av kandidatländerna till EU, vilket gör att det blir en ännu mer prekär situation, där EU naturligtvis måste bidra med kontroll, översyn och uppföljning av vad som händer. Men det gäller också Euro-parådet.

Fru talman! Min vädjan till den svenska delegationen är nu att verkligen överblicka situationen i Makedonien. Jag ser inte ett framtida Ukraina, men här finns ändå vissa frön till oro.

Jag vill dock peka på en mycket intressant faktor i den manifestation som vi medverkade i. Helt plötsligt, mitt uppe i manifestationen, dök det upp en prideflagga, vilket var helt unikt för Makedonien, fick vi veta av ett flertal NGO:er. Den vajade vackert bland alla dessa flaggor för olika minoriteter och skapade hopp och framtidstro. Den känslan hängde kvar under hela dagen vi var där.

Jag hoppas och tror att det var en signal om att omvärlden nu bör ta sig an Makedoniens sak och säga att den är även vår. Lycka till med Euro-parådet och tack för en bra debatt!

Anf. 114 KENT HÄRSTEDT (S):

Fru talman! När vi i dag behandlar utrikesutskottets betänkande 2014/15:UU14, som inbegriper andra halvåret 2013 och helåret 2014 för Europarådet, vill jag ta tillfället i akt att berätta om det arbete jag har varit engagerad i på uppdrag av Europarådet under denna tidsperiod.

Våren 2014 blev jag av Europarådet utsedd till rapportör rörande den kommande konventionen mot manipulation av sport. De frågorna är högaktuella i dessa dagar. I dagligt tal kallar vi det matchfixning, sportfixning eller uppgjorda matcher. Detta är av den internationella idrottsrörelsen definierat som dess största hot.

I dag förs kampen mot matchfixning på allt högre nivå. Stora internationella kriminella syndikat, flera med säten i Ostasien, omsätter i dag åtskilliga miljarder på denna motbjudande och idrottsförstörande verksamhet.

I stort ligger den kriminella verksamheten långt framme på detta område, långt före lagstiftning, internationellt samarbete, politik och rättsväsen. Det är uppgjorda matcher, inte sällan i division 1 eller 2 i något land i Europa, detta för att undgå den upptäckt som blir lättare då det hela sker i första serien i olika idrotter.

Dessa uppgjorda matcher spelas det senare på i till exempel Hongkong, Macao eller andra platser för så kallad betting. Ja, det låter nästan osannolikt, men så hänger det ihop. Det rör sig om stora belopp, och denna ljus-skygga verksamhet bara växer och växer.

Jag hade, då jag tackade ja till detta viktiga uppdrag, inte en aning om att jag i detta arbete – för en ny internationell konvention inom idrotten som skulle bekämpa fusk och kriminalitet, stärka det internationella samarbetet och det förebyggande arbetet och medverka till att skärpa lagstiftningen – skulle möta på motstånd från det mest oväntade håll, nämligen från Sverige.

Tidigt intog nämligen den tidigare regeringen med dess idrottsminister Adelsohn Liljeroth en helt avvisande inställning till denna framväxande konvention. För mig, med bakgrund i den svenska idrottsrörelsen, bland annat som före detta ordförande i Svenska Judoförbundet, var detta en minst sagt märklig inställning.

Argumenten var många och skiftande: Problemen finns inte här i Sverige, vi klarar detta själva, det skulle påverka idrottsrörelsens integritet och så vidare. Man skulle alltså därför inte direkt vara med och påverka framväxten och arbetet med denna nya konvention.

På det sättet satte sig Sverige på åskådarläktaren. Man gjorde det i ett mycket litet sällskap. Det var nämligen bara tre länder som valde att ställa sig utanför: Sverige, Ukraina, som hade lite annat att tänka på, och Rumänien. Det var de tre länderna som valde att ställa sig utanför arbetet med en ny konvention.

Desto fler var länderna som valde att engagera sig och vara delaktiga i framväxten av denna konvention. 51 länder var med. Alla var inte direkt positiva. Vissa länder är hemvist för en stor del av spelindustrin och hade ekonomiska intressen att försvara. Men de var alla med och påverkade framväxten av konventionen.

Jag tycker att det var ett både olyckligt och ofattbart agerande från Sverige, som annars i idrottssammanhang har varit med i framkant, till exempel i arbetet mot dopning inom WADA. I våra grannländer Finland, Norge och Danmark skakade man på huvudet. Från finskt håll uttalade man ”Sverige tror väl att de kan klara av problemet själva”, och så skrattade de.

Jag var med på ministerrådet och i andra sammanhang och fick som rapportör argumentera mot de instruktioner som den närvarande svenska ambassadören hade fått på uppdrag av den svenska regeringen.

Men den tidigare svenska regeringens avighet gick längre än så. Man valde också att ställa sig utanför den europeiska organisationen Epas, samarbetet i Europa kring idrottsfrågor inom ramen för Europarådet.

Men resan har ändå ett lyckligt slut. Vi har haft ett val, och den nuvarande idrottsministern har sagt att Sverige nu kommer att skriva under konventionen. Ja, vi kommer att göra det efter att våra grannar har gjort det. De skrev nämligen under direkt den dagen i september i Schweiz då medlemsländerna var närvarande. Massor av länder skrev under direkt. Tyskland, Frankrike, Norge, Finland och så vidare skrev under den nya internationella konventionen mot matchfixning.

Vidare kan jag konstatera att Sverige har valt att gå med i Europarådets organisation kring idrottsfrågor. Det känns som att vi återigen flyttar fram positionerna i de frågorna. Vi ligger i framkant där vi hör hemma för ett

försvar för en frisk idrottsrörelse och tar idrottsrörelsens utmaningar på det allvar som krävs.

Som jag nämnde möttes hela den långa resan med förvåning från idrottsrörelsen, inte bara i Sverige utan också i våra grannländer. Jag har flera citat från den tidigare regeringen som visar hur man hela tiden värjde sig mot att ställa sig bakom den här konventionen.

Det gläder mig, men jag är inte nöjd förrän vi har skrivit under. Så jag kommer att vara en blåslampa också på den här regeringen till dess att Sveriges underskrift finns på konventionen, för den behövs och idrottsrörelsen behöver den. Men signalen från den nya regeringen och idrottsministern är positiv. Därför gläder det mig som rapportör i Europarådet i denna fråga att den ur ett svenskt perspektiv kommer att landa där den hör hemma, i kampen för en stark och frisk idrottsrörelse.
(Applåder)

Anf. 115 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Jag beklagar att jag inte fanns i kammaren när mitt namn ropades upp. Jag ledde ett annat möte, men jag följde debatten på min iPad. Den har en fördröjningsmekanism, så för mig stod Valter Mutts talerstolen. Så var dock inte fallet när jag kom in i kammaren. Alltnog, jag får göra en kort version och kan bara yrka bifall till utrikesutskottets förslag i betänkandet som handlar om Europarådet.

Det har framgått av den tidigare debatten att utvecklingen under den här tiden har varit unik på det sättet att ett av medlemsländerna som skrivit under grundprincipen att man inte ska förflytta gränser med militärt våld och annat, nämligen Ryssland, precis har gjort detta. Det har naturligtvis präglat Europarådets parlamentariska församling. Det är en församling som fattar beslut med majoritet. Därför har vi också dragit in rösträtten för de ryska kollegorna i Europarådets parlamentariska församling.

Däremot är ministerrådet en konsensusmiljö. Man kan lugnt säga att även den strukturen i Europarådet, som är viktig för konventionsutveckling och uppföljning av domstolsbeslut och annat, har präglats av Rysslands agerande. I det här fallet gäller det försöket att vara en spoiler. Det gör att ministerkommitténs arbete inte har varit lika tydligt och offensivt som man skulle ha kunnat önska. Vi känner alla till bakgrunden, att konsensus kan vara till hinder, speciellt när Ryssland lägger in sitt veto.

Frågan om dödsstraff har inte övergivits av Ryssland. Man har ett undantag. Jag vill bara markera detta eftersom det framstod som att Ryssland hade gett upp sitt dödsstraff, men så är inte fallet. Ryssland har ett så att säga hängande undantag.

Under det här året har vi tyvärr kunnat konstatera att ett annat medlemslands ledare har öppnat för en debatt om ett återinförande av dödsstraff, nämligen Ungern. Det är naturligtvis oerhört allvarligt och beklagligt, men det säger ändå rätt mycket om utvecklingen i vårt Europa. Vi har all anledning att vara uppmärksamma på detta.

Själv kommer jag i morgon att befinna mig i Rom för att bevaka Ungerndebatten och försöka säkerställa att Europarådet fortsätter att hålla ett vakande öga på vad som händer i Ungern. Det finns krafter som vill stoppa detta, och jag beklagar att de krafterna finns bland annat i UK, men inte bara i UK utan även i många andra länder.

UK har också en speciell roll, och det handlar om basen för Europarådet, Europakonventionen. Vi måste verkligen se upp med hotet mot Europakonventionen. Vi trodde att 2014 skulle bli ett år då basen stärktes genom att EU skulle ansluta sig till Europakonventionen för att skapa en samlad, gemensam bas för vår kontinent. Nu blev det tyvärr inte så. EU-domstolen fattade ett annat beslut, så det kommer att rinna ett antal nya forsar innan det händer någonting i den delen. Men vi måste vara vaksamma och se upp.

Det finns starka krafter som vill bryta sönder Europakonventionen som är det skydd för mänskliga rättigheter som har skapats på vår kontinent. Sverige måste ha ett vakande öga. Och i det sammanhanget handlar det inte bara om att bevaka Ryssland, Ukraina och Ungern. Det gäller också många andra länder, till exempel Makedonien och Bosnien. Vi följer utvecklingen och vakar över den. Här finns mycket att göra.

Fru talman! Eftersom tiden är knapp nöjer jag mig med att än en gång tacka för ett gott samarbete i delegationen. Jag vill också tacka Marietta de Pourbaix-Lundin som har varit vår ledare. Jag hoppas på en bra fortsättning under kommande år. När nästa skrivelse ska behandlas hoppas jag att kunna göra ett lite längre inlägg.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.47 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 28 maj

TU13 Järnvägs- och kollektivtrafikfrågor

Punkt 2 (Järnvägssystemets organisation)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

290 för utskottet

19 för res. 1

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2014/15:108
3 juni

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 104 S, 77 M, 38 SD, 22 MP, 18 C, 17 FP, 14 KD
För res. 1: 19 V
Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Punkt 4 (Underhåll av statens järnvägsinfrastruktur)

1. utskottet
2. res. 3 (M, C, FP, KD)

Votering:

182 för utskottet
126 för res. 3
41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 38 SD, 21 MP, 19 V
För res. 3: 77 M, 18 C, 17 FP, 14 KD
Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 4 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Punkt 7 (Resenärsfrågor)

1. utskottet
2. res. 4 (M, C, FP, KD)

Votering:

183 för utskottet
126 för res. 4
40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 38 SD, 22 MP, 19 V
För res. 4: 77 M, 18 C, 17 FP, 14 KD
Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Punkt 9 (Vissa säkerhetsfrågor)

1. utskottet
2. res. 5 (SD)

Votering:

272 för utskottet
37 för res. 5
40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 77 M, 1 SD, 22 MP, 18 C, 19 V, 17 FP, 14 KD
För res. 5: 37 SD
Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Sara-Lena Bjälkö (SD) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

1. utskottet

2. res. 1 (M, C, FP, KD)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 3 (EU:s förbindelser med omvärlden)

1. utskottet

2. res. 5 (M, C, FP, KD)

3. res. 6 (SD)

Förberedande votering:

126 för res. 5

38 för res. 6

144 avstod

41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Huvudvotering:

144 för utskottet

126 för res. 5

39 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 21 MP, 19 V

För res. 5: 77 M, 18 C, 17 FP, 14 KD

Avstod: 38 SD, 1 MP

Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Annika Hirvonen (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 5 (Ekonomiska och finansiella frågor)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 9 (V)

Votering:

252 för utskottet

19 för res. 9

38 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 77 M, 22 MP, 18 C, 17 FP, 14 KD

För res. 9: 19 V

Avstod: 38 SD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Punkt 6 (Rättsliga och inrikes frågor)

1. utskottet

2. res. 10 (M, C, FP, KD)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Prot. 2014/15:108
3 juni

Punkt 8 (Könsfördelningen i bolagsstyrelser)
Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 15 (S, MP)

Votering:

166 för utskottet

124 för res. 15

19 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 77 M, 38 SD, 2 MP, 18 C, 17 FP, 14 KD

För res. 15: 104 S, 20 MP

Avstod: 19 V

Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Punkt 12 (EU:s institutioner)

1. utskottet

2. res. 19 (SD)

Votering:

269 för utskottet

39 för res. 19

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 103 S, 77 M, 21 MP, 18 C, 19 V, 17 FP, 14 KD

För res. 19: 1 S, 38 SD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 4 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Jennie Nilsson (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UU11 Strategisk exportkontroll 2014 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Punkt 1 (Krigsmateriellagstiftning och demokratikriterium)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

289 för utskottet

19 för res. 1

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 77 M, 38 SD, 21 MP, 18 C, 17 FP, 14 KD

För res. 1: 19 V

Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 4 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Prot. 2014/15:108

3 juni

Punkt 2 (Internationell samverkan om exportkontroll av krigsmateriel)

1. utskottet

2. res. 2 (M)

Votering:

231 för utskottet

78 för res. 2

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 38 SD, 22 MP, 18 C, 19 V, 16 FP, 14 KD

För res. 2: 77 M, 1 FP

Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Punkt 3 (EU:s gemensamma ståndpunkt, Europeiska försvarsbyrå (EDA))

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

252 för utskottet

38 för res. 3

19 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 77 M, 22 MP, 18 C, 17 FP, 14 KD

För res. 3: 38 SD

Avstod: 19 V

Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU10 Riksrevisionens rapport om informationssäkerhet i den civila statsförvaltningen

Punkt 1 (Informationssäkerhet i den civila statsförvaltningen)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

271 för utskottet

38 för res.

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 77 M, 22 MP, 18 C, 19 V, 17 FP, 14 KD

För res.: 38 SD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU12 Förenklningar i anläggningslagen

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet
2. res. 1 (KD, M, C, FP)

Votering:

183 för utskottet

125 för res. 1

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 103 S, 1 M, 38 SD, 22 MP, 19 V

För res. 1: 76 M, 18 C, 17 FP, 14 KD

Frånvarande: 10 S, 7 M, 11 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Veronica Lindholm (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 2 (Rätt att anordna gång- och cykelvägar m.m.)

1. utskottet
2. res. 2 (FP)

Votering:

289 för utskottet

18 för res. 2

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 76 M, 38 SD, 20 MP, 18 C, 19 V, 14 KD

För res. 2: 1 M, 17 FP

Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 5 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Maria Stockhaus (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 3 (Ändring av andelstal i gemensamhetsanläggningar)

1. utskottet
2. res. 3 (C)

Votering:

290 för utskottet

18 för res. 3

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 103 S, 77 M, 38 SD, 22 MP, 19 V, 17 FP, 14 KD

För res. 3: 18 C

Frånvarande: 10 S, 7 M, 11 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

CU13 Ledningsrätt i tomträtt

Punkt 2 (Ytterligare ändringar i ledningsrättslagen)

1. utskottet

2. res. 1 (FP)

Votering:

290 för utskottet

16 för res. 1

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 77 M, 38 SD, 20 MP, 18 C, 19 V, 14 KD

För res. 1: 16 FP

Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 5 MP, 4 C, 2 V, 3 FP, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU14 Modernare lantmäterisammanträden

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU13 Riksrevisionens rapport om överenskommelser mellan regeringen och SKL inom hälso- och sjukvården

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU17 Legitimation för kuratorer inom hälso- och sjukvården

Kammaren biföll utskottets förslag.

UFöU4 Svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i norra Irak

Punkt 2 (Insatsens folkrättsliga grund)

1. utskottet

2. res. 1 (M, C, KD)

Votering:

200 för utskottet

109 för res. 1

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 38 SD, 22 MP, 19 V, 17 FP

För res. 1: 77 M, 18 C, 14 KD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Punkt 4 (Insatsens långsiktighet)

1. utskottet

2. res. 3 (M, C, KD)

3. res. 4 (FP)

Förberedande votering:

109 för res. 3

17 för res. 4

183 avstod

40 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

183 för utskottet

109 för res. 3

17 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 38 SD, 22 MP, 19 V

För res. 3: 77 M, 18 C, 14 KD

Avstod: 17 FP

Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Punkt 6 (Vissa inriktningsfrågor och försvarsbudgeten)

1. utskottet

2. res. 6 (SD)

Votering:

271 för utskottet

38 för res. 6

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 77 M, 22 MP, 18 C, 19 V, 17 FP, 14 KD

För res. 6: 38 SD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Punkt 7 (Iraks konstitution, humanitära frågor m.m.)

1. utskottet

2. res. 7 (SD)

Votering:

271 för utskottet

37 för res. 7

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 77 M, 22 MP, 18 C, 19 V, 17 FP, 14 KD

För res. 7: 37 SD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 12 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU14 Europarådet

Punkt 3 (Rätten att välja politisk åskådning, åtgärder för att motverka terrorism och antisemitism m.m.)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

271 för utskottet

38 för res.

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 104 S, 77 M, 22 MP, 18 C, 19 V, 17 FP, 14 KD

För res.: 38 SD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 11 SD, 3 MP, 4 C, 2 V, 2 FP, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2014/15:108

3 juni

§ 15 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)

*Organisationen
för säkerhet
och samarbete
i Europa (OSSE)*

Utrikesutskottets betänkande 2014/15:UU16

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) (skr.

2014/15:67 och redog. 2014/15:OSSE1)

föredrogs.

Anf. 116 KENT HÄRSTEDT (S):

Fru talman! Vi har i dag att behandla betänkande UU16. Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

I år firar organisationen OSSE 40 år. Det sker om ett par veckor i Helsingfors där OSSE en gång, 1975, bildades. På den tiden hette organisationen Europeiska säkerhetskonferensen, ESK.

Organisationen bildades som ett forum för politiska förhandlingar mellan öst och väst. År 1993 fick organisationen ställning som regional organisation i FN enligt FN-stadgans kapitel VIII.

Det kan finnas skäl att reflektera över organisationens tillblivelse. Det känns tyvärr som en tanke att organisationen 40 år senare får visa hela sitt spelregister med tanke på konflikten i Ukraina – den ryska interventionen, övergreppen i östra Ukraina och den illegala annekteringen av Krim.

OSSE omfattar i dag 57 stater. Det är en effektiv organisation i det internationella säkerhetsarbetet, och den omfattar hela Europa, Centralasien, Kanada och USA. De senaste ett och ett halvt åren har organisationen, såsom också redogörs för i dagens betänkande, verkligen fått använda alla sina delar och hela sitt register. När vi i dag jämför hur de olika parlamentariska församlingarna och riksdagens olika organ arbetar kan vi se hur olika organisationerna är med tanke på den situation som råder mellan Ryssland och Ukraina.

Nordiska rådet har drabbats av olika former av problem i relationen till Ryssland, måste dra ned sin verksamhet på sparlåga och i stort sett lägga ned sin verksamhet i Ryssland. Europarådet valde förra våren, då jag själv

var med och röstade, att suspendera Rysslands rösträtt, vilket i sin tur innebär en del andra konsekvenser för Rysslands arbete i Europarådet. Vi kan vidare se hur man arbetar inom IPU.

För OSSE förhåller det sig faktiskt annorlunda. Organisationen är en plattform för att försöka använda dialogen som ett redskap att nå framåt. Det är bra att det finns olika organisationer och att Sverige är delaktigt och aktivt i alla organisationerna.

OSSE bildades genom sitt namn från början – ESK – som ett forum för förhandlingar mellan öst och väst. I dag är OSSE det organ som används för dialogen i de så kallade Minsksamtalen.

Från svenskt håll har vi varit aktiva. Vi har varit kritiska i många sammanhang när det gäller Rysslands agerande i samband med den illegala annekteringen av Krim. Men vi har också varit konstruktiva. Vi har genom den parlamentariska församlingen varit flitigt aktiva i den politiska debatten. Vi har också varit aktiva genom att skicka valobservatörer till Ukraina, vilket har gett stöd till legitimiteten för Ukrainas statsledning.

När vi gick in förra året befann sig Ukraina i ett slags vakuum i och med att den tidigare regimens president hade flytt landet. Det var nödvändigt för den ukrainska statsledningen att få legitimitet. I maj förra året genomfördes ett presidentval. Vi hade flera svenskar på plats. I oktober förra året genomfördes ett parlamentsval. Båda var oerhört viktiga för att ge Ukraina en legitim ledning.

Jag är stolt över mina kollegors insatser i de här sammanhangen. Jag hade själv förmånen att av Schweiz ordförandeskap bli utnämnd till särskild koordinator för valobservationen i oktober. Det var en av de största valobservationer som OSSE någonsin genomfört. Vi var närmare 900 valobservatörer i Ukraina i oktober. Jag tror att det är den näst största valobservation som någonsin genomförts av OSSE.

Det här genomfördes i ett läge då Ukraina var extremt utsatt. Man hade tiotusentals – om inte redan då hundratusentals – internflyktingar. Delar av landet befann sig i en krigssituation, och delar av landet var annekterade av Ryssland. I detta läge gick Ukraina till val. Men när vi summerade resultatet och alla de rapporter vi fick in från valobservatörer som befunnit sig i stora delar av landet kunde vi se att Ukraina hade klarat av detta val på ett imponerande sätt. Enligt de rapporter vi fick in hade det i 99,8 procent gått väldigt bra till i vallokalerna.

Vi kunde också se framsteg från att det var presidentval i maj till dess att det var parlamentsval i slutet av oktober. Man lyckades ha fler vallokaler i Luhansk och Donetsk oblast, vilket var ett framsteg.

Vi vet alla att såväl konflikten i Ukraina som konflikten kring den illegala annekteringen av Krim aldrig kan lösas med andra medel än samtal och diplomati. Våld kan aldrig vara vägen framåt. Så sent som i går talade jag på Odihrs konferens om mänskliga rättigheter i Polen. Jag fick tillfälle att diskutera med Odihrs chef, ambassadör Link.

Det är klart att Ukraina befinner sig i en mycket svår situation. Ekonomin är på fortsatt kraftig nedgång – första kvartalet i år minskade bnp med 17 procent. Samtidigt är kraven på reformer i landet viktiga för landets framtid och för att världssamfundet ska vilja bidra med ytterligare resurser för Ukrainas framväxt och utveckling.

Konflikten i östra Ukraina måste få ett slut. Den ryska inblandningen i ett självständigt land som Ukraina måste få ett slut. De ständiga påståendena att man inte är inblandad är inte med sanningen överensstämmande, och det är nästan frustrerande att man inte kan få till stånd ett seriöst samtal om sakernas tillstånd.

Många av de gånger jag har besökt Ukraina under det senaste året har jag haft tillfälle att resa in i Luhansk oblast. Det är svårt att beskriva hur förstörd infrastrukturen är i de här områdena. Då kan man bara tänka sig hur det står till i Donetsk. Där kan det knappast finnas mycket fungerande infrastruktur kvar.

OSSE försöker nu på olika sätt bidra till stabilitet men också till framsteg i förhandlingarna mellan alla berörda parter. Vi har många observatörer inom det så kallade SMM på plats i det här området. De försöker genom sin närvaro medverka till att dämpa konflikten. Tyvärr fortgår våldet varje dag. Varje dag är det människor som både dödas och skadas trots att det råder vapenvila. Ändå finns det ingen annan väg. OSSE, 40-åringen, är fortfarande vital och använder alla sina redskap för att försöka bidra till en lösning på den här konflikten.

Det har visat sig att i det här läget finns det ingen annan funktion som kan ersätta OSSE och som båda parter accepterar. Både Ryssland och Ukraina accepterar och vill ha OSSE som sin plattform för dialog. Samtidigt kan vi inte vara utan alla de andra organens agerande. EU:s sanktioner, bilaterala samtal och stöd till Ukrainas regering men också den svenska regeringens starka stöd har stor betydelse.

Vi blickar framåt inför 40-årsjubileet i Helsingfors om ett par veckor. OSSE är en organisation som har skäl att reflektera över sin utveckling. OSSE är i dag en i hög grad operativ organisation med flexibel uppbyggnad. Vi har många fältkontor i många länder där demokrati och respekt för mänskliga rättigheter är bristvaror.

Samtidigt ser vi att länder som saknar demokrati och har brist på mänskliga rättigheter men samtidigt har en stark ekonomi, länder i Centralasien, i snabb takt lägger ned OSSE:s kontor. De vill inte ha ögon och öron på plats som kan uppmärksamma deras brister på de här områdena.

Likaså vet vi att vi har problem när det gäller yttrandefrihet och journalisters frihet i många av de här länderna. Sverige stöder särskilt Dunja Mijatović och hennes arbete. Den parlamentariska församlingen – i vars byrå jag ingår sedan förra sommaren, då jag blev vald till vicepresident – försöker på olika sätt stödja hennes arbete så att hon ska kunna fortsätta uppmärksamma bristen på yttrandefrihet. Vi ser att fler och fler journalister i länder som till exempel Azerbajdzjan, Kazakstan och Vitryssland har stora svårigheter att utöva ett självständigt arbete. Och då har vi inte nämnt situationen i Ryssland, som ju är bedrövlig när det gäller journalisters möjligheter att fritt och kritiskt bedriva sitt arbete.

Vi ser ändå med tillförsikt fram mot jubileumställningen i Helsingfors, för OSSE är en flexibel och vital organisation som har en förmåga att fortsätta utvecklas och förändras i takt med de utmaningar den står inför.

För oss i den parlamentariska församlingen är det viktigaste arbetet, förutom de debatter vi har om olika resolutioner och ställningstaganden, att vi kan medverka till att ge legitimitet genom våra valobservationer i de fall regeringar eller parlament förtjänar det och att vi kan ge kritik eller

helt enkelt förklara val illegitima i de fall stora övergrepp begås mot grundläggande regler om hur fria och demokratiska val ska utföras.

I höst kommer det att hållas val i ett flertal olika länder, där vi kommer att närvara. Det kommer att hållas val i Vitryssland i november. Det kommer att hållas val i Kirgizistan, i Azerbajdzjan och kanske i ytterligare något land. Det säger sig självt att det i flera av de länderna kommer att krävas att vi har en ordentlig närvaro på plats. Det kommer också att vara viktigt att vi ger seriösa och vederhäftiga utlåtanden om dessa val.

I detta anförande instämde Arhe Hamednaca (S).

Anf. 117 MARGARETA CEDERFELT (M):

Fru talman! Det betänkande vi debatterar nu är utrikesutskottets betänkande 2014/15:16 om Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa. I betänkandet behandlas regeringens skrivelse 2014/15:67 med redogörelse för verksamheten hösten 2013 och hela 2014 samt OSSE:s redogörelse till riksdagen, 2014/15:OSSE1.

Jag vill börja med att säga några ord om OSSE-delegationen 2014. Jag kan inte göra detta utan att nämna delegationens dåvarande ordförande, Walburga Habsburg Douglas. Hon var en fantastisk person som jag har haft som min ledstjärna under den tid jag har varit engagerad i OSSE.

Walburga Habsburg Douglas drev demokratifrågorna framåt med stor emfas. Det var ingen fråga som var för liten, och hon lyckades också uträtta väldigt mycket för demokratin, för att undanröja diktaturer, för att minska kommunismens inflytande och för att se till att den enskilda individen hade rätt och möjlighet på sin sida. Walburga Habsburg Douglas var inte bara ordförande för den svenska OSSE-delegationen. Hon har också varit rapportör för tredje kommittén, där mänskliga rättigheter ligger. Hon har också varit vicepresident i OSSE, ordförande i EPP-gruppen och även varit OSSE PA:s särskilda representant för Moldavien.

Med de inledningsorden går jag vidare till det som behandlas i betänkandet. Precis som tidigare talare har sagt är OSSE, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, en unik organisation. Med tanke på de oroligheter vi ser i världen i dag är organisationen mycket relevant.

Organisationen arbetar med säkerhetsfrågor ur ett annat perspektiv än vi normalt brukar lägga i begreppet säkerhetsfrågor. Det är fokus på mänskliga rättigheter och demokrati, och det är frågor som är fundamentala i ett samhälle. Ett samhälle som ska vara säkert ska också respektera individen, tryck- och yttrandefrihet och också låta medborgarna ge uttryck för sitt önskemål om landets ledning i fria och demokratiska val.

OSSE är en stor organisation också till ytan, inte bara till verksamheten. 57 länder deltar, från USA och Kanada i väster till Mongoliet i öster.

Hur arbetar då OSSE? Dels finns regeringssidan med dess exekutiva del. Regeringarnas ministrar träffas regelbundet i Wien, liksom det finns ministerråd som också sammanträder regelbundet. Dels finns OSSE:s parlamentariska församling, där vi har tre sessioner om året. Därutöver finns byrån, med de ledande funktionärerna som träffas, och ett antal verksamheter, däribland valobservationerna, som är OSSE:s stora bidrag till demokratin.

Jag skulle vilja lyfta fram samma sak som tidigare talare tog upp, nämligen OSSE:s missioner. De gör en stor insats för demokratin. Tyvärr talas det inte så ofta om missionerna, men jag vill lyfta fram dem. Det är väldigt konkreta insatser för att öka demokratin.

Jag tänker på Kirgizistan, till exempel, där det finns ett universitet för unga personer boende i länderna runt omkring – Tadzjikistan, Kirgizistan, Moldavien, Georgien och Ryssland. Alla ungdomarna har en grundläggande universitetsutbildning med sig och får en fördjupning i journalistik, i demokrati, och går sedan ut i världen rustade med en kunskap som är mycket värdefull för demokratiutvecklingen och för tryck- och yttrandefrihet i deras respektive länder.

I Kirgizistan finns även en annan mission som jag vill lyfta fram. Den handlar om rättstrygghet. Det är en mission som syftar till att utveckla polisen, så att polisen ska bedriva sin verksamhet utifrån en lagstiftning, rättssäker – inte arresterar människor utan anledning och inte uppbära mutor för att personer inte ska arresteras. Sverige är i allra högsta grad delaktigt i denna mission genom att poliser också från Sverige deltar. Det är en väldigt handgriplig och handfast mission som leder till en positiv utveckling.

Jag ska också nämna en annan del. OSSE arbetar även i genderfrågor, med att stärka kvinnor och kvinnliga politiker. I Tadzjikistan finns en mission. Att den finns just där beror på att missionens chef och handläggare är engagerade och kunniga i att stärka kvinnor, men det är också för att det finns ett underskott på kvinnliga parlamentariker där. Kvinnliga parlamentariker har i princip inte funnits i Tadzjikistan, men med hjälp av missionens arbete har det börjat komma fler kvinnor i politiken på nationell nivå.

Verksamheten går ut på att kvinnorna ska bygga nätverk. De skaffar sig också kunskap och bygger upp sitt självförtroende för att kunna ta plats i politiken. Det är en viktig del i OSSE:s verksamhet. Jag ska inte rabbla upp fler, men jag nämnde dessa tre missioner för att ge en uppfattning om den bredd som finns i OSSE:s verksamhet.

Under det gångna året har naturligtvis stort fokus legat på händelseutvecklingen i Ukraina. OSSE arbetar, precis som andra verksamheter, för en fredlig utveckling och en fredlig lösning på problemen i Ukraina, där Krim är annekterat av Ryssland och där det finns utbrytarverksamheter i den östra delen. OSSE:s bidrag är till en del att det finns observatörer på plats i landet, som gör ett fantastiskt arbete. Jag vill här i riksdagen säga att Sverige gör en värdefull insats här. Vi har gjort så under 2014 och fortsätter också nu att bidra med såväl personella som ekonomiska resurser. Här är det viktigt att inte bara Sverige fortsätter utan att resten av OSSE:s länder också bidrar med resurser.

Jag vill lyfta fram ytterligare några frågor som jag tycker är viktiga. Vitryssland är ett av OSSE:s medlemsländer. Vitryssland är också Europas sista diktatur. Min kollega Christian Holm är ordförande för OSSE:s särskilda arbetsgrupp för Vitryssland. Det innebär att han leder ett arbete för att stödja demokratiutveckling och respekt för mänskliga rättigheter. Det är viktigt att de demokratiska krafter som finns i Vitryssland också får ett stöd för att kunna gå vidare.

Jag vill också ta upp valövervakningen, som har nämnts här tidigare. Den är en viktig del i OSSE:s arbete. En förutsättning för att människor

ska kunna leva i en demokrati är rätten att bilda partier, rätten att engagera sig politiskt och rätten att själv få gå in i ett valbås och välja vilket parti som ska få ens röst – och att få göra detta i enskildhet, utan att någon övervakar vad man röstar på och utan att någon efteråt följer upp vad man har röstat på.

För att öka andelen demokratiska val, så att fler människor ska få denna rätt, arbetar vi från OSSE:s sida genom valövervakningar.

Jag får ibland höra: Ni kan ju inte se något när ni kommer en enda dag och gör observationer. Jo, OSSE som organisation ser väldigt mycket genom att det finns personer på plats genom Odihr några månader i förväg. De ser efter hur samhället fungerar. Vad är det för lagstiftning som finns? Hur fungerar valmyndigheten? Hur ser det ut med frivilligsamarbetet och mänskliga rättigheter? Sedan kommer observatörerna in som är ute på valdagen. De noterar, iakttar och pratar med människor. Vad är det som händer? Efter valdagen finns Odihr på plats och följer upp. Hur tas resultatet om hand? Allt detta tillsammans ligger till grund för OSSE:s ställningstagande.

Ibland får jag också frågan: Hur ser det ut i Sverige? Varför kommer inte OSSE hit och övervakar? Sverige bjuder in OSSE. Men OSSE har bedömt att en valövervakning här inte har behövts. Däremot finns det rapporter som OSSE tar fram. De finns tillgängliga för alla att gå in och läsa på OSSE:s hemsida, och där har OSSE iakttagit hur valen genomförs i Sverige.

Som jag nämnde arbetar OSSE i ett brett perspektiv. Vad är det för dimensioner som ingår? Det är framför allt tre dimensioner. Det är säkerhetsperspektivet, ekonomi och miljö samt demokrati och mänskliga rättigheter.

Fru talman! Med detta säger jag tack för mig.
(Applåder)

Anf. 118 VALTER MUTT (MP):

Fru talman! OSSE är, som det här betänkandet framhåller, det enda säkerhetspolitiska samarbetsorganet i Europa där alla europeiska stater plus USA, Kanada och länderna i Centralasien deltar på lika villkor. Just detta gör att organisationen besitter en unik potential för att skapa långsiktig säkerhet i Europa på ett sätt som Nato, en USA-ledd kärnvapenallians, aldrig kommer att kunna göra. Ja, kanske har rentav de historiker rätt som hävdar att om Nato upplösts samtidigt med Warszawapakten, skulle vi aldrig hamnat i dagens situation med på nytt stigande öst–väst-spänningar.

I kärnvapenåldern måste nämligen säkerhet alltid byggas gemensamt med den potentielle motståndaren. *Gemensam säkerhet* var också mycket riktigt titeln på den stora nedrustningsrapport som en internationell högnivåpanel under Olof Palmes ledning tog fram åt Förenta nationerna 1982. Åtskilligt har givetvis ändrat sig sedan kalla krigets dagar, men tyvärr inte fullt så mycket som vi ibland gärna vill tro. Alltjämt står stora ryska och amerikanska kärnvapenarsenaler klara att avfyras.

OSSE genomför under svåra omständigheter viktiga uppdrag i Ukraina, alltifrån valövervakning till militära inspektioner i östra Ukraina, där OSSE-observatörer tagits tillfånga av ryskstödda separatister. Svenska parlamentariker spelar fortlöpande en aktiv roll i OSSE:s parlamentariska församling. Kent Härstedt har som vice ordförande i denna församling och

tillika koordinatör för OSSE:s valövervakningsmission vid parlamentsvalet i Ukraina i oktober 2014 verkat med stor skicklighet i ett svårt läge. Jag vill också ta tillfället i akt och instämma i Margareta Cederfelts hyllning av Walburga Habsburg Douglas och hennes mycket inspirerande och djupa engagemang i OSSE:s arbete. Det är positivt att OSSE:s speciella övervakningsmission i Ukraina fått förlängt mandat till mars 2016 och att detta beslut fattades i konsensus av organisationens 57 medlemsstater.

Fru talman! OSSE spelar en viktig roll också för att befrämja demokrati och grundläggande fri- och rättigheter och saknar, diplomatiskt uttryckt, inte arbetsuppgifter i Vitryssland, Ryssland och Ukraina, och inte att förglömma de centralasiatiska länderna. För att bevara sin trovärdighet är det av stor vikt att OSSE även uppmärksammar människorättsbrott begångna av västländer, och framför allt handlar det då om USA.

Förenta staterna och Vitryssland är de enda av OSSE:s 57 medlemsländer som tillämpar dödsstraff. I december 2014 publicerade USA:s kongress en 6 700 sidor lång rapport över hur underrättelseorganet CIA under kriget mot terrorismen illegalt genomfört avancerad tortyr mot fångar i hemliga fängelser, så kallade svarta hål. Jag vill gärna ta tillfället i akt och rikta ett varmt tack till den amerikanska kongressen som arbetat utomordentligt ambitiöst med att bringa ljus i mörkret.

Djupt problematiskt är naturligtvis också att USA i jakten på terrorister använder sig av obemannade beväpnade flygplan, så kallade drönare, som i bland annat Pakistan, Afghanistan och Jemen förorsakat ett stort antal civila offer. FN:s specialrapportör för utomrättsliga avrättningar, den sydafrikanske folkrättsprofessorn Christof Heyns, har i skarpa ordalag kritiserat USA:s drönarkrig och varnat för att detta skapar ett mycket farligt prejudikat som kan leda till att flera andra länder, och på sikt kanske även terrorgrupper, följer efter. Då undergrävs hela den internationella rättsordningen.

Fru talman! Jag yrkar avslutningsvis bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 119 MARGARETA CEDERFELT (M) replik:

Fru talman! Valter Mutts tog upp mänskliga rättigheter och de kränkningar som begås bland annat av USA. Jag kan nämna att i OSSE arbetas bland annat med mänskliga rättigheter i tredje kommittén.

Som säkert Valter Mutt känner till har ordföranden för tredje kommittén – Isabel Santos från Portugal – tagit upp frågan om Guantánamo och också gjort en speciell rapport om hur det ser ut i Guantánamo. Den har lyft upp synpunkten att Guantánamo ska stängas. Det är en del som visar på bredden i OSSE:s arbete och att OSSE inte väjer för svåra och komplicerade frågor.

Inom OSSE finns också ett arbete när det gäller antiterroristverksamhet, som jag inte ska gå närmare in på här. Det är också en viktig del för att främja mänskliga rättigheter.

Anf. 120 VALTER MUTT (MP) replik:

Fru talman! Jag är inte själv del i den parlamentariska OSSE-delegationen och gör därmed inte anspråk på att besitta Margareta Cederfelts sakkunskap. Jag tackar för dessa sakupplysningar.

3 juni

*Organisationen
för säkerhet
och samarbete
i Europa (OSSE)*

Anf. 121 JASENKO OMANOVIC (S):

Fru talman! I dag när vi debatterar OSSE-delegationens årliga skrivelse vill jag passa på att lyfta fram ett speciellt område som OSSE jobbar med. Det är valobservationerna.

Det finns två delar i valobservationerna som OSSE jobbar med. Den ena är långtidsobservatörer som utses av myndigheter. I vårt fall är det för tillfället Folke Bernadotteakademin. De jobbar under fem till tio veckor i respektive land när observationer ska ske. Det är ett väldigt viktigt jobb som de utför.

Vi som är med i OSSE-delegationen, och för den delen också övriga riksdagsledamöter, har förmånen att vara med i den korttida observationen. Det är den andra delen där vi ofta är fyra fem dagar i landet. Vi får väldigt mycket information. Sedan går vi ut på valdagen, besöker vallokaler och försöker göra den observation som behövs för att det ska genomföras rättvisa val.

Anledningen till att jag står i talarstolen över huvud taget är att jag under mina valobservationer i nästan tio länder i de flesta av länderna har fått en och samma fråga. Det har nästan alltid varit exakt samma fråga. Varje gång frågan ställs till mig undrar jag om det står i mina ögon eller står skrivet på mig någonstans att även jag för mer än 20 år sedan diskuterade samma fråga med mina vänner i dåvarande hemstaden Banja Luka: Är demokrati någonting för oss, och vad för den med sig?

Fru talman! Det är den fråga som jag har fått av en taxichaufför i Belgrad. Det är den fråga som jag har fått utanför vallokalen i Kočani i Makedonien av en äldre romsk man. Jag har fått frågan av en kassörskan i en matvaruaffär i Podgorica i Montenegro och i Grodno i Vitryssland. Och i vallokalen i staden Tjerkasy i Ukraina den 25 maj 2014 frågade en ung man: Är demokrati verkligen någonting för oss?

Jag har alla gånger försökt att svara likadant och ge det svar som jag tycker är viktigt att kunna ge: att det som bygger demokrati, den pusselbit som demokrati behöver, är du, frågeställaren. För att kunna bygga demokrati i det här landet behövs du och det demokratiska tänkande som du kan vara med och bygga. Men frågan är egentligen om man orkar, för det är en sak till som krävs när det gäller demokrati som jag ofta får poängtera när jag träffar dessa människor som ställer frågan, nämligen tålamod.

Många människor i de här länderna har en törst efter demokrati och suger in allt vad demokrati heter och allt som demokrati kan innebära, men i den törsten händer det ibland att man går för fort fram och försöker hitta genvägar. Då händer det som har hänt i Ukraina och i många andra länder som får fram demokratiska krafter, att väldigt många inte har tålamod att vänta.

Här är det utomordentligt viktigt att den svenska staten, att vi i riksdagen med alla krafter som finns, möjliggör för dessa organisationer att ställa krav på de länder som finns med i den demokratiska processen att fullfölja de lagar som behövs. Det är viktigt att föra över den erfarenhet som finns hos oss i Sverige i dag av 200 år av fred och demokratiutveckling. Vi måste föra över varenda möjlighet som vi ser att göra det genom att ställa krav bilateralt till de andra länderna.

I Sverige finns faktiskt en dold kraft i form av alla människor som har flytt hit, ofta från länder där demokrati är under utveckling. Där finns en

möjlighet för mig, som ursprungligen kommer från Bosnien, för nästa talare, Arhe – för alla oss som bor i det här landet, oavsett om vi är politiskt engagerade eller inte – att när vi kommer till det forna hemlandet agera för att motverka korruption och visa att korruption är något ont för landet. Vi ska visa med vårt handlande vad demokrati är, för är vi demokrater har vi demokrati med oss. Då finns den i våra huvuden och våra hjärtan, och då tar vi demokratin med oss vart än vi åker i världen.

Därför är det så viktigt för Sverige att bilateralt ställa krav på demokratiska lagar i andra länder. Men det räcker inte om man inte tänker demokrati. Därför är det också viktigt att använda sig av den dolda kraften, nämligen alla som har flyttat hit som har kunnat anpassa sig till det här samhället och demokratiska förhållanden. De kan vara en del av den demokrati som vi har i landet och använda det i kampen för att föra in demokrati i gamla hemländer. Det är faktiskt en tillgång i demokratiarbetet.

Fru talman! Jag hoppas att även vår svenska delegation i OSSE förmår att se till att man när man valövervakar om tio år inte behöver få frågan: Är demokrati någonting för oss? Och jag hoppas att det blir demokrati i många fler länder.

Anf. 122 ARHE HAMEDNACA (S):

Fru talman! Jag är ny ledamot i OSSE och känner mig stolt över att representera Sverige men också stolt över att tillhöra ett gäng väldigt engagerade människor med stor kunskap.

Sedan jag blev ledamot i OSSE har jag redan hunnit övervaka val i fem länder, och i morgon åker jag till Turkiet, det sjätte landet.

För oss som tror på demokrati och mänskliga rättigheter och för oss som talar om demokrati härifrån anser jag att det är jätteviktigt att vara närvarande i växande demokratier där människor längtar, precis som föregående talare sa, efter att tala om de frågor som vi där möter. Det finns säkert människor där som inte gillar att vi är där. Men vi ser också människor som är glada just för att vi är där och bevakar. Och vi ser en växande demokrati, framför allt i de civila samhällena, i kvinnorörelsen och ungdomsrörelsen i de här länderna. Jag tycker att det är jätteviktigt.

Jag anser att det finns stora frågor för OSSE i den tid vi lever. Margareta Cederfelt talade i repliken om terroristfrågan. Men det är inte bara den. Migrationsfrågan och hur det ser ut i Medelhavet är också en säkerhetsfråga. Detta är en del av de frågor som vi kan jobba med i framtiden.

Jag anser också att OSSE kanske skulle bli lite tuffare i sin roll. Precis som föregående talare Jasenko sa skulle man kunna vara tuff mot växande demokratier.

Till sist tycker jag att det behövs förbättringar i OSSE som organisation. Det är en stor organisation med olika politiska traditioner från öst till väst, och det är ingen lätt uppgift organisationen har. De som har lång erfarenhet av organisationen – Kent och Margareta – vet vad jag menar. Det behövs förbättringar i det inre arbetet inom OSSE, framför allt när det gäller öppenhet.

Det viktigaste som jag vill nämna är valobservationer – att vara där, att hjälpa de växande demokratiska krafterna, att se till att det går till på rätt sätt men också att stötta de krafter som vill bygga en rättsstat. Det är viktigt och bra, tycker jag.

Prot. 2014/15:108
3 juni

*Organisationen
för säkerhet
och samarbete
i Europa (OSSE)*

Jag måste erkänna något beträffande vår grupp, den svenska delegationen. Alla tackar den svenska delegationen, och jag är tacksam över att tillhöra den här genuina gruppen, alltid pålitlig. Det finns många andra också, men jag känner mig stolt över att vara en del av den här organisationen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 4 juni.)

§ 16 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Proposition
2014/15:124 En mer jämställd föräldrapenning

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för denna proposition skulle förlängas till och med *onsdagen den 23 september*.

§ 17 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 2 juni

2014/15:673 Kubas utveckling
av *Torbjörn Björlund (V)*
till utrikesminister *Margot Wallström (S)*

§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 2 juni

2014/15:604 Brister hos SOS Alarm

av *Sten Bergheden (M)*
till statsrådet *Anders Ygeman (S)*

2014/15:605 Proposition om biståndspolitiska plattformen

av *Sofia Arkelsten (M)*
till statsrådet *Isabella Lövin (MP)*

2014/15:606 Regeringens sysselsättningsmål

av *Jonas Jacobsson Gjörtler (M)*
till statsminister *Stefan Löfven (S)*

2014/15:607 Id-kapningar

av *Sten Bergheden (M)*
till justitie- och migrationsminister *Morgan Johansson (S)*

2014/15:608 Regeringens arbete för Dawit Isaaks frigivning
av *Maria Weimer* (FP)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

Prot. 2014/15:108
3 juni

2014/15:609 Gränshinder i socialförsäkringssystemen
av *Mats Persson* (FP)
till socialförsäkringsminister Annika Strandhäll (S)

2014/15:610 Skadestånd till brottsoffer
av *Roger Haddad* (FP)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2014/15:611 Militära övningsmöjligheter på Gotland
av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2014/15:612 Inriktningen på svensk invandringspolitik
av *Richard Jomshof* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2014/15:613 Antisemitism och ”antiislamism”
av *Richard Jomshof* (SD)
till statsrådet Kristina Persson (S)

§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 2 juni

2014/15:550 Ökad transparens av regeringens återrapportering till riksdagen angående Vattenfall
av *Margareta Cederfelt* (M)
till statsminister Stefan Löfven (S)

den 3 juni

2014/15:552 Direkt humanitärt stöd till behövande flyktingar i Irak och Syrien via kyrkor och andra ideella organisationer
av *Robert Halef* (KD)
till statsrådet Isabella Lövin (MP)

2014/15:563 Minskade anslag till Östersjösamarbetet
av *Sotiris Delis* (M)
till statsrådet Isabella Lövin (MP)

2014/15:570 Stöd till den förföljda folkgruppen rohingya
av *Sofia Damm* (KD)
till statsrådet Isabella Lövin (MP)

2014/15:569 Nationell beslutanderätt om handelspolitiken
av *Håkan Svenneling* (V)
till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2014/15:573 Ordning och reda i tandvården
av *Cecilia Widegren* (M)
till statsrådet Gabriel Wikström (S)

Prot. 2014/15:108
3 juni

2014/15:579 Arbetslöshetsmålet och unga i statistiken

av *Jenny Petersson* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2014/15:576 Stöd till Nepal

av *Kent Härstedt* (S)

till statsrådet Isabella Lövin (MP)

2014/15:577 Järnvägsunderhållet på sträckan Boden-Bastuträsk

av *Edward Riedl* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2014/15:583 Regeringens arbetslöshetsmål

av *Erik Ullenhag* (FP)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 17.11.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till och med § 5 anf. 34 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 70 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 108 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISA GUNNFORS

/Eva-Lena Ekman

§ 1 Anmälan om vice ordförande i utskott	1
§ 2 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 3 Ärenden för bordläggning.....	1
§ 4 Strategisk exportkontroll 2014 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.....	2
Utrikesutskottets betänkande 2014/15:UU11	2
Anf. 1 GÖRAN PETTERSSON (M).....	2
Anf. 2 BJÖRN SÖDER (SD)	3
Anf. 3 GÖRAN PETTERSSON (M) replik	5
Anf. 4 BJÖRN SÖDER (SD) replik	6
Anf. 5 GÖRAN PETTERSSON (M) replik	6
Anf. 6 BJÖRN SÖDER (SD) replik	6
Anf. 7 HANS LINDE (V)	7
Anf. 8 ANNA-LENA SÖRENSON (S).....	8
Anf. 9 HANS LINDE (V) replik	9
Anf. 10 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	10
Anf. 11 HANS LINDE (V) replik	10
Anf. 12 ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	10
Anf. 13 ANNIKA LILLEMETS (MP)	10
Anf. 14 GÖRAN PETTERSSON (M) replik.....	12
Anf. 15 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik	12
Anf. 16 HANS LINDE (V) replik	13
Anf. 17 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik	13
Anf. 18 HANS LINDE (V) replik	13
Anf. 19 ANNIKA LILLEMETS (MP) replik	14
Anf. 20 KERSTIN LUNDGREN (C).....	14
Anf. 21 ALLAN WIDMAN (FP).....	16
Anf. 22 SOFIA DAMM (KD)	17
(Beslut fattades under § 14.).....	19
§ 5 Riksrevisionens rapport om informationssäkerhet i den civila statsförvaltningen.....	19
Försvarsutskottets betänkande 2014/15:FöU10.....	19
Anf. 23 MIKAEL JANSSON (SD)	19
Anf. 24 ALLAN WIDMAN (FP).....	21
Anf. 25 KALLE OLSSON (S)	22
Anf. 26 ALLAN WIDMAN (FP) replik.....	23
Anf. 27 KALLE OLSSON (S) replik	23
Anf. 28 ALLAN WIDMAN (FP) replik.....	23
Anf. 29 KALLE OLSSON (S) replik	23
Anf. 30 DAG KLACKENBERG (M)	24
Anf. 31 JAKOP DALUNDE (MP).....	25
Anf. 32 STIG HENRIKSSON (V)	26
Anf. 33 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	28
Anf. 34 ROGER RICHTOFF (SD)	29
(Beslut fattades under § 14.).....	30
§ 6 Förenklingslag i anläggningslagen	30
Civilutskottets betänkande 2014/15:CU12	30

Anf. 35 CAROLINE SZYBER (KD).....	30
Anf. 36 EWA THALÉN FINNÉ (M).....	31
Anf. 37 OLA JOHANSSON (C).....	31
Anf. 38 NINA LUNDSTRÖM (FP).....	33
Anf. 39 LEIF NYSMED (S)	36
Anf. 40 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	37
Anf. 41 LEIF NYSMED (S) replik	37
Anf. 42 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	37
Anf. 43 LEIF NYSMED (S) replik	37
Anf. 44 EMMA HULT (MP)	38
Anf. 45 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	38
Anf. 46 EMMA HULT (MP) replik.....	39
Anf. 47 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	39
Anf. 48 EMMA HULT (MP) replik.....	40
Anf. 49 OLA JOHANSSON (C) replik.....	40
Anf. 50 EMMA HULT (MP) replik.....	40
Anf. 51 OLA JOHANSSON (C) replik.....	41
Anf. 52 EMMA HULT (MP) replik.....	41
(Beslut fattades under § 14.)	41
§ 7 Ledningsrätt i tomträtt	42
Civilutskottets betänkande 2014/15:CU13.....	42
Anf. 53 NINA LUNDSTRÖM (FP).....	42
Anf. 54 LEIF NYSMED (S)	44
Anf. 55 EMMA HULT (MP)	44
Anf. 56 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	45
Anf. 57 EMMA HULT (MP) replik.....	45
Anf. 58 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik.....	46
Anf. 59 EMMA HULT (MP) replik.....	46
(Beslut fattades under § 14.)	46
§ 8 Modernare lantmäterisammanträden	46
Civilutskottets betänkande 2014/15:CU14.....	46
(Beslut fattades under § 14.)	46
§ 9 Riksrevisionens rapport om överenskommelser mellan regeringen och SKL inom hälso- och sjukvården	47
Socialutskottets betänkande 2014/15:SoU13	47
(Beslut fattades under § 14.)	47
§ 10 Legitimation för kuratorer inom hälso- och sjukvården	47
Socialutskottets betänkande 2014/15:SoU17	47
Anf. 60 KRISTINA NILSSON (S)	47
Anf. 61 CECILIA WIDEGREN (M)	48
Anf. 62 SOLVEIG ZANDER (C)	50
Anf. 63 KARIN RÅGSJÖ (V)	51
Anf. 64 CHRISTINA ÖRNEBJÄR (FP).....	52
Anf. 65 LARRY SÖDER (KD).....	53
(Beslut fattades under § 14.)	54
§ 11 Svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i norra Irak.....	54
Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2014/15:UFöU4.....	54
Anf. 66 ALLAN WIDMAN (FP).....	54

Anf. 67	KARIN ENSTRÖM (M)	56
Anf. 68	BJÖRN SÖDER (SD)	57
Anf. 69	KERSTIN LUNDGREN (C)	59
Anf. 70	MIKAEL OSCARSSON (KD)	61
Anf. 71	ANNA-LENA SÖRENSON (S)	62
Anf. 72	KARIN ENSTRÖM (M) replik	64
Anf. 73	ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	64
Anf. 74	KARIN ENSTRÖM (M) replik	65
Anf. 75	ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	65
Anf. 76	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	65
Anf. 77	ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	66
Anf. 78	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	66
Anf. 79	ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	67
Anf. 80	ALLAN WIDMAN (FP) replik	67
Anf. 81	ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	67
Anf. 82	ALLAN WIDMAN (FP) replik	68
Anf. 83	ANNA-LENA SÖRENSON (S) replik	68
Anf. 84	JAKOP DALUNDE (MP)	69
Anf. 85	BJÖRN SÖDER (SD) replik	70
Anf. 86	JAKOP DALUNDE (MP) replik	70
Anf. 87	BJÖRN SÖDER (SD) replik	70
Anf. 88	JAKOP DALUNDE (MP) replik	71
Anf. 89	STIG HENRIKSSON (V)	71
Anf. 90	ALLAN WIDMAN (FP) replik	73
Anf. 91	STIG HENRIKSSON (V) replik	73
Anf. 92	ALLAN WIDMAN (FP) replik	73
Anf. 93	STIG HENRIKSSON (V) replik	74
Anf. 94	Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S)	74
Anf. 95	BJÖRN SÖDER (SD) replik	76
Anf. 96	Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik	77
Anf. 97	BJÖRN SÖDER (SD) replik	77
Anf. 98	Utrikesminister MARGOT WALLSTRÖM (S) replik	78
Anf. 99	HANS WALLMARK (M)	78
Anf. 100	PAULA HOLMQVIST (S)	80
Anf. 101	FREDRIK MALM (FP)	81
	(Beslut fattades under § 14.)	82
§ 12	Europarådet	82
	Utrikesutskottets betänkande 2014/15:UU14	82
Anf. 102	JULIA KRONLID (SD)	82
Anf. 103	JONAS GUNNARSSON (S)	84
Anf. 104	JULIA KRONLID (SD) replik	87
Anf. 105	JONAS GUNNARSSON (S) replik	87
Anf. 106	JULIA KRONLID (SD) replik	87
Anf. 107	JONAS GUNNARSSON (S) replik	88
Anf. 108	OLOF LAVESSON (M)	88
Anf. 109	VALTER MUTT (MP)	91
Anf. 110	LOTTA JOHNSON FORNARVE (V)	93
Anf. 111	MAGNUS OSCARSSON (KD)	95
Anf. 112	JOHAN NISSINEN (SD)	96

Anf. 113 PYRY NIEMI (S).....	97
Anf. 114 KENT HÄRSTEDT (S)	98
Anf. 115 KERSTIN LUNDGREN (C).....	100
(Beslut fattades under § 14.)	101
Ajournering.....	101
Återupptagna förhandlingar	101
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 28 maj	101
TU13 Järnvägs- och kollektivtrafikfrågor	101
UU10 Verksamheten i Europeiska unionen under 2014	103
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	104
UU11 Strategisk exportkontroll 2014 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden.....	104
FöU10 Riksrevisionens rapport om informationssäkerhet i den civila statsförvaltningen.....	105
CU12 Förenklingar i anläggningslagen	106
CU13 Ledningsrätt i tomträtt	107
CU14 Modernare lantmäterisammanträden	107
SoU13 Riksrevisionens rapport om överenskommelser mellan regeringen och SKL inom hälso- och sjukvården.....	107
SoU17 Legitimation för kuratorer inom hälso- och sjukvården	107
UFöU4 Svenskt deltagande i den militära utbildningsinsatsen i norra Irak	107
UU14 Europarådet	109
§ 15 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)	109
Utrikesutskottets betänkande 2014/15:UU16.....	109
Anf. 116 KENT HÄRSTEDT (S)	109
Anf. 117 MARGARETA CEDERFELT (M).....	112
Anf. 118 VALTER MUTT (MP)	114
Anf. 119 MARGARETA CEDERFELT (M) replik	115
Anf. 120 VALTER MUTT (MP) replik	115
Anf. 121 JASENKO OMANOVIC (S)	116
Anf. 122 ARHE HAMEDNACA (S)	117
(Beslut skulle fattas den 4 juni.)	118
§ 16 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid.....	118
§ 17 Anmälan om interpellation	118
§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar	118
§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor	119
§ 20 Kammaren åtskildes kl. 17.11.	120